

МФКО
Международное
философско-
космологическое
общество

КОСМІЧНА

УКРАЇНА

Переяславщина

Альманах

Переяслав-Хмельницький

2011

УДК 629.078(477)(059):37.032(15)
ББК 39.6 (4УКР+4КИІ)
К71

Космічна Україна. Переяславщина: альманах / [автори просвітницького проекту: О. О. Базалук, О. І. Шкира; гол. ред. ради. Л. К. Каденюк]. – Переяслав-Хмельницький: 2011. – 144 с. – (Космічна Україна)

Науково-популярне видання присвячене популяризації теми космосу серед молоді в проекті «Космічна Україна. Переяславщина». Альманах містить дослідницький матеріал, який усебічно висвітлює наукову та просвітницьку роль переяславців, творчі надбання людей, пов'язаних з Переяславщиною, у контексті розвитку України як космічної держави; представлено сучасні доробки викладачів, студентів, учнів навчальних закладів краю з даної тематики. Видання ілюстроване, містить архівні матеріали.

Альманах призначений для широкого кола читачів.

Голова редакційної ради:

Леонід Каденюк, Герой України, перший космонавт незалежної України

Редакційна рада:

Віктор Коцур, Олег Базалук, Ольга Шкира, Михайло Сікорський, Валерій Хомич, Олександр Шкіра, Валентина Губенко, Тарас Нагайко, Олексій Лукашевич, Марія Карп'юк, Сергій Вовкодав, Тетяна Жуль, Ніна Обертій, Алла Глієва, Інна Корж, Лідія Губар, Алла Яковенко, Тетяна Деркач, Віталіна Єфіменко, Альона Спіжова, Марія Козубенко, Ніна Гриценко, Наталія Малишева

Автори просвітницького проекту «Космічна Україна»

Олег Базалук, Ольга Шкира

Літературні коректори: Марія Карп'юк, Тетяна Деркач

Дизайн та комп'ютерна верстка: Віталіна Єфіменко, Неля Панченко,
Альона Спіжова

У виданні використані фотографії Віктора Сокола, Сергія Вовкодава, Тараса Дудки, Ольги Шкири, Юрія Журавля

ISBN

© О. Базалук, 2011

© О. Шкира, 2011

Зміст

Ольга Шкира, Олег Базалук. <i>Зародження просвітницького проекту «Космічна Україна»</i>	4
Тарас Нагайко. <i>Переяславщина – історичний край</i>	10
Григорій Верба, Тарас Нагайко. <i>Космос Григорія Сковороди</i>	18
Михайло Сікорський. <i>Сповідь із перших уст...</i>	28
Віктор Коцур. <i>Неміліючі духовні джерела Михайла Сікорського</i>	34
Сергій Вовкодав. <i>Космічна перлина Переяславщини</i>	40
Віра Федорук. <i>Зустріч для Вас. Розмова з Леонідом Каденюком</i>	50
Ольга Шкира. <i>«Місія-Космос»: номінант року, дипломант Гран-прі</i>	64
Ольга Шкира. <i>Теоретична модель еволюції світобудови Олега Базалука</i>	68
Олег Базалук. <i>Бібліотека як перший крок до космосу – космосу знань</i>	72
Тетяна Логвинюк. <i>«Чумацький шлях» – шлях до знань</i>	76
Світлана Тетеря. <i>Космогонічність розписів Марії Буряк</i>	82
Олександр Шкіра. <i>Митець Переяславського краю</i>	88
Олександр Бригинець. <i>Український космос Анжеліки Рудницької</i>	96
Людмила Левченко. <i>Краплини українського Всесвіту в мистецтві А. Рудницької</i>	98
Марія Карп'юк. <i>Поетична сповідь про становлення Космосу душі</i>	102
Сергій Дячко. <i>УМАКО «Сузір'я» – старт до космічного простору</i>	110
Богдан Дідик. <i>Астрономічні обсерваторії</i>	114
Ніна Гриценко. <i>Земля – колиска людства. Яка ж вона Земля?</i>	122
Васько Анна	125
Мікула Марина	126
Швидка Оксана	129
Яковенко Ілона	130
Луценко Вадим	131
Туній Віталій	134
Дудка Тетяна	135
Кокорева Ганна	139
Ратушний Артур	141
Заболотня Катерина	143

Переяслав-Хмельницький

...Переяславщину називають справжньою перлиною України, адже вона володіє унікальним музейним феноменом та потужним освітнім потенціалом...

*... над Переяславом
Космічний коридор...
М. Сікорський*

*...поява у Всесвіті такої планети як Земля
не випадкова...
Л. Каденюк*

*Мейнсон
"Сікорський М. С."*

*Л. Каденюк
24.02.2011 р.*

Зародження просвітницького проекту «Космічна Україна» *The origin of educational project “Cosmic Ukraine”*

*Ольга Шкира, Олег Базалук, автори проекту «Космічна Україна»
Olga Shkira, Oleg Bazaluk, the authors of the project «Cosmic Ukraine»*

У жовтні 2004 р. на базі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди пройшов міжнародний семінар на тему: «Світобудова – етапи формування та розвитку». Організаторами цього заходу виступили молодий науковець кандидат філософських наук, доцент Олег Базалук та завідуючий кафедрою філософії та політології, доктор

In October 2004 on the basis of Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University named after Grigoriy Skovoroda passed an international seminar on theme «Universe - the stages of formation and development». The organizers of this event were a young scientist PhD, Associate Professor Oleg Bazaluk, and Head of the Department of Philosophy and Political Science, Ph.D., professor, Academician Ivan Stogniy. Three days group of specialists from different fields (mathematics,

*Зліва направо: професор Іван Стогній,
доцент Олег Базалук. 2005 рік*

*From left to right: Professor Ivan Stogniy,
professor Oleg Bazaluk. 2005*

*Олег Базалук (м. Київ), доцент Сергій Терехов (м. Орел).
м. Переяслав-Хмельницький. 2009 рік*

*Oleg Bazaluk (Kyiv), Associate Professor Sergei Tyeryekhov (city Orel).
City Pereyaslav- Khmelnitsky. 2009*

*Академік Віктор Пазенюк, професор Олег Базалук. м. Київ. 2010 р.
Academician Viktor Pazenok, Professor Oleg Bazaluk. Kyiv. 2010*

філософських наук, професор, академік Іван Стогній. Три дні коло фахівців з різних галузей наук (математики, фізики, філософи, хіміки та ін.) з шести держав світу (Грузія, Росія, Німеччина, США, Ізраїль, Україна) розглядали питання структури світобудови та місце людини в ній. Слухалися також і нова космологічна концепція світобудови, яку запропонував О. Базалук.

По закінченні семінару учасники запропонували створити Міжнародне філософсько-космологічне товариство (МФКТ), мета якого полягатиме:

- у залученні фахівців працюючих у галузі освоєння космосу;

- у створенні постійно розвиваючого інформаційного середовища по темі космосу.

Керівником МФКТ одноголосно вибрали тоді ще кандидата філософських наук, доцента Олега Базалука.

Таким чином, на землі Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Богдана Хмельницького, Шолом Алейхема була започаткована дослідницька організація, яка протягом уже шести років, залучаючи фахівців майже двадцяти країн світу, вивчає структуру Всесвіту та місце людини у масштабі Землі та космосу.

МФКТ окрім першого міжнародного семінару на базі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди провело:

- а) Другу міжнародну інтернет-конференцію «Моделі Світобудови», а також одноіменний міжнародний семінар (17-19 листопада 2005 р.);

б) Третю міжнародну інтернет-конференцію «Людина і Світобудова», а також одноіменний міжнародний семінар (22-23 жовтня 2009 р.);

в) разом з кафедрою філософії (завідувач кафедри доктор філософських наук,

physics, philosophers, chemists, etc.) from six countries (Georgia, Russia, Germany, USA, Israel, Ukraine) considered the issue of the structure of the universe and man's place in it. Also they considered the new cosmological conception of the universe, proposed by Oleg Bazaluk.

Зліва направо (сидять): Борис Царьов (м. Санкт-Петербург), Віктор Окороків (м. Дніпропетровськ), Віталій Лях (м. Київ), Світлана Крилова (м. Київ), Назіп Хамітов (м. Київ), Сергій Воронцов (м. Новосибірськ).
Другий ряд – зліва направо (стоять): Наталія Базалук (м. Харків), Олег Базалук (м. Переяслав-Хмельницький), Ольга Копил (м. Житомир), Іван Стогній (м. Переяслав-Хмельницький), Галина Железняк (м. Харків), Микола Жук (м. Харків), Надія Шаташвілі (м. Донецьк), Сергій Філатов (м. Сімферополь), Сімон Елошвілі (м. Тбілісі), Євген Горгоракі (м. Москва), Денис Свириденко (м. Київ), Альберт Шаташвілі (м. Донецьк), Георгій Гладішев (м. Москва), Вікторія Левченко (м. Переяслав-Хмельницький), Наталія Юхименко (м. Переяслав-Хмельницький). 2005 рік

From left to right (sitting): Boris Tsarev (St. Petersburg), Viktor Okorokov (Dnepropetrovsk), Vitaly Lyakhov (Kyiv), Svetlana Krylova (Kyiv), Nazip Khamitov (Kyiv), Sergei Vorontsov (Novosibirsk).

Second row – from left to right (standing): Natalia Bazaluk (Kharkiv), Oleg Bazaluk (Pereyaslav-Khmelnytsky), Olga Kopyl (Zhitomir), Ivan Stogniy (Pereyaslav-Khmelnytsky), Galina Zheleznyak (Kharkiv), Mykola Zhuk (Kharkiv), Nadiya Shatashvili (Donetsk), Sergei Filatov (Simferopol), Simon Eloshvili (Tbilisi), Eugene Horhoraki (Moscow), Denis Sviridenko (Kyiv), Albert Shatashvili (Donetsk), Georgi Gladyshev (Moscow), Victoria Levchenko (Pereyaslav-Khmelnytsky), Natalia Yukhimenko (Pereyaslav-Khmelnytsky). 2005

професор Любов Дротянко) Національного авіаційного університету (м. Київ) на базі даного університету організувало II міжнародну наукову конференцію «Філософія космізму і сучасна авіація» (7-8 квітня 2005 р.);

г) разом з кафедрою філософії Національного авіаційного університету (м. Київ) на базі даного університету провело науково-теоретичну конференцію «Гармонізація науки і вищої освіти в інформаційному суспільстві» (19-20 березня 2009 р.).

У 2008 році, паралельно з фундаментальними дослідженнями еволюції світобудови, МФКТ започаткувало новий напрям своєї діяльності – впровадження результатів космічних доробок у систему вищої освіти. О. Базалуком був розроблений спецкурс «Філософія освіти в світлі нової космологічної концепції», який почав викладатись випускному на той час п'ятому курсу Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. Майбутнім педагогам пропонувалась освітня концепція, розроблена на глибокому знанні еволюції людини у Всесвіті. Вперше в освітній програмі майбутні педагоги вивчали сучасні розробки у нейрофізіології, психології, філософії та космології, причому в одному курсі – філософії освіти.

У грудні 2010 р. Міжнародне філософсько-космологічне товариство (МФКТ) на базі Київського університету туризму, економіки та права провело першу у світі Міжнародну науково-практичну конференцію «Космічні подорожі: наука, освіта, практи-

After the seminar participants proposed to create an International Society of Philosophy and Cosmology (ISPC), which will aim to:

- Attract professionals working in the field of space exploration;
- Creating a constantly developing information environment on the theme of space.

Head of ISPC unanimously was chosen PhD, Associate Professor Oleg Bazaluk.

Thus, on the ground of Hryhory Skovoroda, Taras Shevchenko, Bohdan Khmelnytsky, Sholom Aleichem was initiated research organization that already over six years, attracting professionals from about twenty countries, examines the structure of the universe and man's place in the scale of the Earth and outer space.

ISPC except the first international seminar on the basis of Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University named after G. S. Skovoroda held:

a) The second international Internet conference «Models of Creation,» and an international seminar with the same name (17-19 November 2005);

b) The third international Internet conference «Man and the universe» and an international seminar with the same name (22-23 October 2009);

c) Together with the Department of Philosophy (Head of Department, Doctor of Philosophy, Professor Lyubov Drotynko) of National Aviation University (Kyiv) on the basis of this university organized the second international scientific conference «Philosophy of cosmism and modern aviation» (7-8 April 2005);

d) Together with the Department of Philosophy of National Aviation University (Kyiv) on the basis of this university held a scientific-theoretical conference on theme «Harmonisation of Science and Higher Education in the Information Society» (19-20 March 2009).

Учасники міжнародної науково-практичної конференції «Космічні подорожі: наука, освіта, практика». 2 грудня 2010 року.

Зліва на право: Ольга Шкира, Володимир Федорченко, Галина Желєзняк, Леонід Каденюк,
Олег Базалук, Надія Фоменко, Наталія Малишева

The international scientific conference «Space travel: science, education and practice». December 2, 2010.

From left to right: Olga Shkira, Vladimir Fedorchenko, Galina Zheleznyak, Leonid Kadenyuk, Oleg Bazaluk, Nadiya Fomenko, Natalia Malysheva

ка» за участю першого космонавта незалежної України, Героя України Леоніда Каденюка, а також заступника директора інституту Міжнародного космічного права, доктора юридичних наук, професора Наталії Малишової. У ході конференції, у спілкуванні з ініціативи доктора філософських наук, професора Олега Базалюка і директора бібліотеки Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди Ольги Шкири ви-зрів проект популяризації теми космосу особливо серед молоді. Ця пропозиція була підтримана і Леонідом Каденюком. Таким чином, народився проект, якому Ольга Шкира дала слушну поетичну назву – Космічна Україна.

За підтримки ректора Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди доктора історичних наук, професора, академіка НАПН України, заслуженого діяча освіти України Віктора Коцура цей проект вирішено було започаткувати на землі філософа Григорія Сковороди і поета Тараса Шевченка. Переяславська земля, на якій свого часу Тарас Шевченко написав славнозвісний вірш «Заповіт», яка народила відомого єврейського письменника Шолом Алейхема, стала першим місцем космічної естафети.

За дуже короткий час зусиллями Ольги Шкири, колективу бібліотеки Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди, представників культурно-просвітницької

In 2008 along with fundamental researches of the evolution of the universe, ISPC launched a new direction of its activities - implementation of the results of space achievements in the higher education system. By Oleg Bazaluk was developed a special course «Philosophy of education in light of the new cosmological conception,» which began taught final at that time the fifth course of Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University named after G. S. Skovoroda. Upcoming teachers were offered educational conception, developed on a deep knowledge of human evolution in the universe. For the first time in the educational program, future teachers studied the recent developments in neurophysiology, psychology, philosophy and cosmology, moreover in one course - the philosophy of education.

In December 2010 International Society for Philosophy and Cosmology (ISPC) at the Kyiv University of Tourism, Economics and Law has held the world's first international scientific conference «Space travel: science, education and practice» with the first astronaut of independent Ukraine, Hero of Ukraine Leonid Kadenyuk and Deputy Director of the International Institute of Space Law, doctor of Law, professor Natalia Malysheva. During the conference, in communication with the initiative of Doctor of Philosophy, professor Oleg Bazaluk and director of library of Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University named after G. S. Skovoroda Olga Shkira matured project promoting the theme of outer space especially among young people. This proposal was supported by Leonid Kadenyuk. Thus was born the project, which Olga Shkira gave poetic name – Space Ukraine.

Supported by the rector of Pereyaslav-Khmelnytsky Pedagogical University named after G. S. Skovoroda doctor of historical sciences, professor, academician NAPS of Ukraine,

організації «Переяславський Скарб» та співробітників музеїв Переяславщини була організована зустріч молоді з першим космонавтом незалежної України, Героєм України Леонідом Каденюком, почесним директором Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», Героєм України Михайлом Сікорським і головою Міжнародного філософсько-космологічного товариства (МФКТ) професором Олегом Базалюком. Космічна освіта знайшла своїх слухачів – майбутніх освітян, котрі понесуть її в школи, в молодь. А це і є організація наступності серед поколінь.

На Переяславській землі проект «Космічна Україна» набув свого завершеного вигляду. Остаточно викристалізувалась його мета – популяризація теми космосу серед молоді. Наступним містом, що прийме естафету проекту «Космічна Україна», стане місто Харків. Там, у Харківському планетарії, його директор Галина Железняк зі своїм колективом однодумців зробить другий крок наближення космосу до людей і людей до космосу.

Honored Worker of Education of Ukraine Viktor Kotsur this project it was decided to establish on earth of philosopher Skovoroda and national poet Taras Shevchenko. Pereyaslav land on which Taras Shevchenko wrote the famous poem «Testament», on which gave birth to the famous Jewish writer Sholom Aleichem, on which Bohdan Khmelnytsky signed convened fateful Pereyaslav Council, was the first place of space relay.

In a very short time efforts of Olga Shkira, library staff Pereyaslav-Khmelnitsky Pedagogical University named after G. S. Skovoroda, representatives of cultural and educational organization «Pereyaslav Treasure» and the museum staff of Pereyaslav organized a meeting with youth the first astronaut of independent Ukraine, Hero of Ukraine Leonid Kadenyuk, honorary director of the National Historical and Ethnographical Reserve «Pereyaslav» Hero of Ukraine Mykhailo Sikorski and President of the International Society of Philosophy and Cosmology (ISPC) professor Oleg Bazaluk. Space Education has found its audience - the future teachers who will bear it in school, in youth. And this is the organization of continuity among generations.

In Pereyaslav land project «Cosmic Ukraine» came into its completed form. Finally crystallized its aim - to promote the theme of space among the youth and population. The next city that will relay the project «Cosmic Ukraine» will become a city of Kharkiv. There in Kharkov its planetarium director Galina Zheleznyak with her team of associates will make the second step forthcoming of outer space to people and people into outer space.

Внутрішній проїзд Єпископської брами в Переяславі. Малюнок за реконструкцією Ю. С. Асєєва

ПЕРЕЯСЛАВЩИНА – ІСТОРИЧНИЙ КРАЙ

Тарас Нагайко,
кандидат історичних наук

Переяславщина – один з мальовничих куточків України. Розташований на Лівобережжі Середньої Наддніпрянщини, цей край є яскравою сукупністю історичних, культурних та природних надбань нашої землі. Сьогодні це розвинутий сільськогосподарський регіон на півдні Київщини. Площа Переяслав-Хмельницького району становить 1 456 кв. км, що дорівнює 5,2 % від території області. Тут розташовані численні фермерські господарства, лісові угіддя, водойми, у тому числі протікає найбільша річка України – Дніпро.

У культурному відношенні сучасна Переяславщина – один зі знайомих туристичних центрів нашої Батьківщини. На території міста Переяслава-Хмельницького знаходиться відомий далеко за його межами Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини. Загалом увесь музейний комплекс, що існує під назвою Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», об'єднує понад 20 тематичних музеїв. Така значна кількість є далеко не випадковою, адже найбільш за все Переяславщина прославлена своїм історичним минулим.

*Сервіз трипільського посуду.
Переяславщина.*

*Кам'яні та мідна сокири
епохи бронзового віку.*

*Бронзова частина кінської вузди з
кіммерійським солярним знаком.*

Легенда про заснування Переяслава

«У рік 6501 [993]. Пішов Володимир на Хорватів. А коли вернувся він із війни хорватської, то тут печеніги прийшли по тій стороні Дніпра од Сули. Володимир тоді пішов супроти них і встрів їх на Трубеші коло броду, де нині Переяславль. І став Володимир на сій стороні ріки, а печеніги на тій. І не наважувалися ці перейти на ту сторону, а ті – на сю сторону.

І приїхав князь печенізький Куря до ріки, і викликав Володимира, і сказав йому: «Ти випусти свого мужа, а я – свого. Нехай обидва борються. І якщо твій муж ударить моїм об землю, то не будем воювати три роки, якщо ж наш муж ударить твоїм, то будем воювати три роки». І розійшлися вони урізнібч

Володимир же, вернувшись у табір, послав по табору бирича, говорячи: «Чи нема такого мужа, який би взявся з печеніжником боротися?» І не знайшовся такий аніде.

А наавтра приїхали печеніги і свого мужа привели, а мужа наших не було. І став тужити Володимир, посилаючи биричів по всьому війську своєму. І прийшов один старий муж до нього, і

Уперше, за свідченнями археологів, люди з'явилися тут наприкінці льодовикового періоду, близько 15 тисяч років тому. З того часу різноманітні археологічні культури у цьому регіоні постійно змінювали одна одну. Так, на зміну прадавнім мисливцям на мамонтів приходили кочові племена степу та перші землеробські спільноти. Підтвердженням цього є значна кількість археологічних пам'яток, які свідчать про присутність на цих теренах представників найрізноманітніших етносів. Етногенез цієї території демонструє активні міжетнічні контакти Європи та Азії. Східні (індо-іранські, угро-фінські, тюркські) та західні (кельтські, грецькі, романські, германські) переселенські впливи, поруч з природно-кліматичними змінами, творили своєрідний часовий калейдоскоп, у якому з'являлися та зникали різні культурні традиції, змінювався спосіб життя місцевого населення.

Найвідомішими археологічними культурами цієї місцевості з яскравими самобутніми ознаками є ямна, трипільська, чорноліська, зарубинецька та інші. Людність, яка населяла зручну для проживання місцевість у межах сучасної Переяславщини, залишила по собі чимало артефактів: рештки жител, сакральні комплекси, керамічний

Мініатюра з Радзивіловського літопису.
Двобій Кожум'яки з печенізьким воїном під Переяславем

посуд, знаряддя праці, зброю тощо. Усе це є цінним свідченням високого розвитку матеріальної культури місцевого населення. Найвиразнішими свідками перебування тут давніх людей, безумовно, є величні степові піраміди – кургани, а також інші земляні споруди, значення яких ще й досі недостатньо вивчене науковцями. Загалом на території Переяслав-Хмельницького району налічується близько 500 подібних об'єктів.

У слов'янські часи Переяславщина, поруч з іншими територіями Середньої Наддніпрянщини, стала колискою українського державотворення. Її осердям було одне з найдавніших міст України – Переяславль Руський (сучасна назва – Переяслав-Хмельницький). Поруч з Києвом та Черніговом, він згадується у літописному тексті договору Русі з Візантією 907 року як один з головних міських центрів давньоруської держави. Саме до цієї дати приурочено й 1100-літній ювілей, який місто святкувало у 2007 році. З його історією пов'язана й перша згадка назви «Україна», що зафіксована в Київському літописному зводі під 1187 роком у зв'язку зі смертю переяславського князя Володимира Глібовича – правнука Володимира Мономаха.

Переяславщина у X-XIII ст. виступала унікальним регіоном, де стикалися Дике Поле з його тюркськими кочовими племенами та високорозвинена християнсько-візантійська цивілізаційна традиція. Переяславське князівство було одним з найбільших адміністративно-територіальних утворень Русі, займаючи простір від Дніпра до Сейму. Повсякчасна присутність войовничих сусідів – хозар, печенігів, торків, половців, монголів – зробила його ареною постійних військових зіткнень. Переяслав стримував набіги кочових племен на південно-східному кордоні, виступаючи стратегічно важливим оборонним центром Київської держави – її своєрідним форпостом. Окрім літописних згадок, про це свідчать оборонні укріплення – Змійові вали, збудовані у X столітті та переяславський дитинець – міська фортеця, рештки якої подекуди можна спостерігати і сьогодні.

сказав йому: «Княже, есть у мене один син удома, менший. Бо з чотирма я вийшов, а він удома. Від самого дитинства його ніхто не вдарив ним. Одного ж разу, коли я сварив його, а він м'яв шкуру, він розгнівався на мене і роздер шкуру руками».

А наавтра прибули печеніги і стали гукати: «Чи нема вашого мужа? Наш ось готов!» Володимир же повелів тої ночі надіти оружжя. І приступили тут вони одні до одних, і випустили печеніги мужа свого, і був він превеликий вельми і страшний. Виступив також муж Володимирів, і, побачивши його, печеніжин посміявся, бо був він середній тілом. І, розмірвавши відстань між обома військами, пустили їх одного до одного. І взялися вони оба, і стали кріпко держати один одного, і удавив він печеніжину в руках своїх до смерті, і вдарив ним об землю. І вигукнули руси, а печеніги побігли, а руси познали вслід за ними, рубаючи їх, і прогнали їх. Володимир же, рад бувши, заклав город на броду тому і назвав його Переяславлем, бо тут перейняв славу отрок той. Володимир при цім великим мужем зробив його і отця його. А Володимир вернувся у Київ з побідою і славою великою».

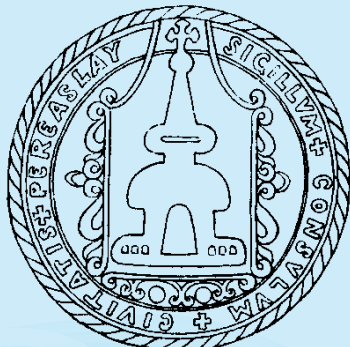
*(Літопис Руський
за Іпатським списком)*

Давньоруська зброя.

Бронзова підвіска з тризубом.
Переяславщина. XII-XIII століття.

Відбиток печатки Переяслава.
Перша половина XVII століття.

У княжу добу Переяслав був важливим політично-економічним, соціально-культурним та духовним центром. Саме тут, поруч з іншими великими містами Русі, сформувалися ознаки майбутньої української нації. З історією міста нерозривно пов'язані імена великих князів із роду Рюриковичів – Володимира Святославича, Всеволода Ярославича, Володимира Всеволодовича (Мономаха), Юрія Володимировича (Долгорукого) та інших визначних діячів того часу. Вихідцями з Переяславля Руського (Південного) у кінці XI століття засновано літописні міста Володимиро-Суздальської землі: Переяславль-Заліський та Переяславль-Рязанський.

Окрім представників князівського роду, тут проживали знакові для своєї епохи люди. Таким був видатний церковний та суспільний діяч, відомий будівничий, переяславський єпископ Єфрем (? – 1096). У зазначений час на цих землях зароджується літописання, будуються величні кам'яні споруди – храми, церкви, фортифікаційні об'єкти, розвивається наука, культура, освіта, медицина. Літописні тексти дають підставу стверджувати, що саме у Переяславі могла існувати перша на Русі митрополія. Усе це є свідченням високого духовного та культурно-політичного розвитку Переяславської землі у згаданий період.

«У рік 6598 [1090]. У сей же рік освячена була церква святого Михайла переяславська Єфремом, тої церкви митрополитом, який спорудив її великою, бо раніш була в Переяславі митрополія, і спорядив у ній багате убрання, оздобивши її всякими прикрасами і церковним начинням.

Сей бо Єфрем у ці роки багато звів споруд: докінчивши церкву святого Михайла, він заклав також церкву святого Феодора Стратилата на Єпископських воротах города, і святого Андрія Первозваного коло церкви святого Михайла біля воріт, і кам'яні стіни города, і кам'яну споруду бані, – сього ж не було в Русі, – і прикрасив город Переяславський спорудами церковними та іншими будовами». (Літопис Руський за Іпатським списком)

Єфрем, як і останній переяславський єпископ давньоруського періоду Симеон, що загинув під час оборони міста від монголо-татар, був канонізований у XVII столітті православною церквою і віднесений до лику святих.

Значний занепад на цій території відбувся у XIII столітті внаслідок монгольського нашествия, коли столичне місто Переяславського князівства з околицями виявилось зруйнованим (1239 рік), населення частково загинуло, а те, що залишилося, змінило зону свого розселення, перебравшись у природно захищені місця.

У XIV столітті Переяславщина увійшла до складу Великого князівства Литовського, Руського та Жемайтського (1362 рік). Проте ця місцевість ще тривалий час залишалася спустошеною. Загалом період занепаду тривав понад три століття. За цей час Переяславщина входила до складу Київського князівства (ліквідоване у 1471 році) та Київського воєводства у якості Переяславського староства. У 1569 році воно стало складовою частиною Речі Посполитої. Тоді ж почалося справжнє відродження краю, що потрапив у володіння київського воєводи князя Костянтина Острозького. Про це свідчить грамота короля Стефана Баторія від 6 березня 1585 року. З цього часу розпочалася відбудова фортифікаційних укріплень Переяслава – його замку, а саме місто одним із перших на Лівобережжі отримало Магдебурзьке право.

Наступною яскравою віхою в історії Переяславщини стала козацька доба. У цей час місто Переяслав знову набуває статусу одного з головних політичних осередків. Цього разу у якості центру Переяславського полку – нової військово-адміністративної одиниці незалежної козацької держави. Регіон на довгий час стає ареною військово-політичних звершень українського народу. Передусім, це події Національно-визвольної революції під проводом гетьмана-державотворця Богдана-Зиновія Хмельницького, міжнародні дипломатичні зносини тощо. Саме у Переяславі у 1649 році було проголошено автономічну промову, характеризуючи яку московський

1

2

3

1, 2 – Елемент декоративного оздоблення Михайлівської церкви у Переяславі.

3 – Керамічна кахля з Переяслава. XVII-XVIII століття.

посол Г. Унковський повідомляв, що «гетьман і Військо Запорізьке і вся Русь Київська під владою польського короля і панів бути не хочуть».

Найвідомішою тогочасною подією, яка мала доленосне значення для України, стала рада козацької старшини, що відбулася у Переяславі у січні 1654 року – Переяславська рада. Її наслідком стало потрапляння українських земель під протекторат Московського царства, а згодом Російської імперії. З Переяславщиною пов'язана діяльність відомих історичних постатей того періоду: Криштофа Косинського, Семерія Наливайка, Тараса Федоровича (Трясила), Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Якіма Сомка, Юрія Хмельницького, Івана Мазепи, Івана Мировича та багатьох інших.

Починаючи з XVIII століття, Переяславщина стає освітньо-культурним центром Лівобережжя. У стінах Свято-Вознесенського собору, збудованого на кошти Івана Мазепи, функціонує Переяславський колегіум, випускники якого були знані далеко за межами України. Чи не найвідомішою постаттю, пов'язаною з цим закладом, є мандрівний український філософ-богослов Григорій Сковорода, який викладав тут *піїтику* місцевим *спудеям*, а згодом кілька років працював приватним учителем у родині переяславського полковника Степана Томари, навчаючи його сина. Саме перебування Сковороди на Переяславщині багато в чому стало знаковою віхою для сьогодинішнього розвитку освіти та культури краю.

Одне з визначальних місць у когорті видатних постатей, що уславили Переяс-

Град Переяславль. Лубочна картина XVIII століття.

лавщину своєю діяльністю, належить видатному українському поетові – Великому Кобзареві – Тарасу Шевченку. Його творчий та духовний вплив і сьогодні відчувається на цій благодатній землі. Тут він творив: писав поезії, малював, вивчав історичне минуле. Його безмежний багатогранний талант подарував Переяславщині ту духовну, сакральну основу, на яку спиралося не одне покоління її мешканців.

Окрім Г. Сковороди та Т. Шевченка, Переяславщина відома цілою плеядою творчих багатогранних особистостей. Серед них музикант Павло Сениця, художники Петро Холодний, Марія Буряк, архітектор Володимир Заболотний, класик єврейської і світової літератури Шолом Алейхем. Усі вони, як і значна кількість інших відомих та безіменних постатей, творили історію цього краю, примножували героїчну славу та оспівували його неповторну красу, плекали духовність.

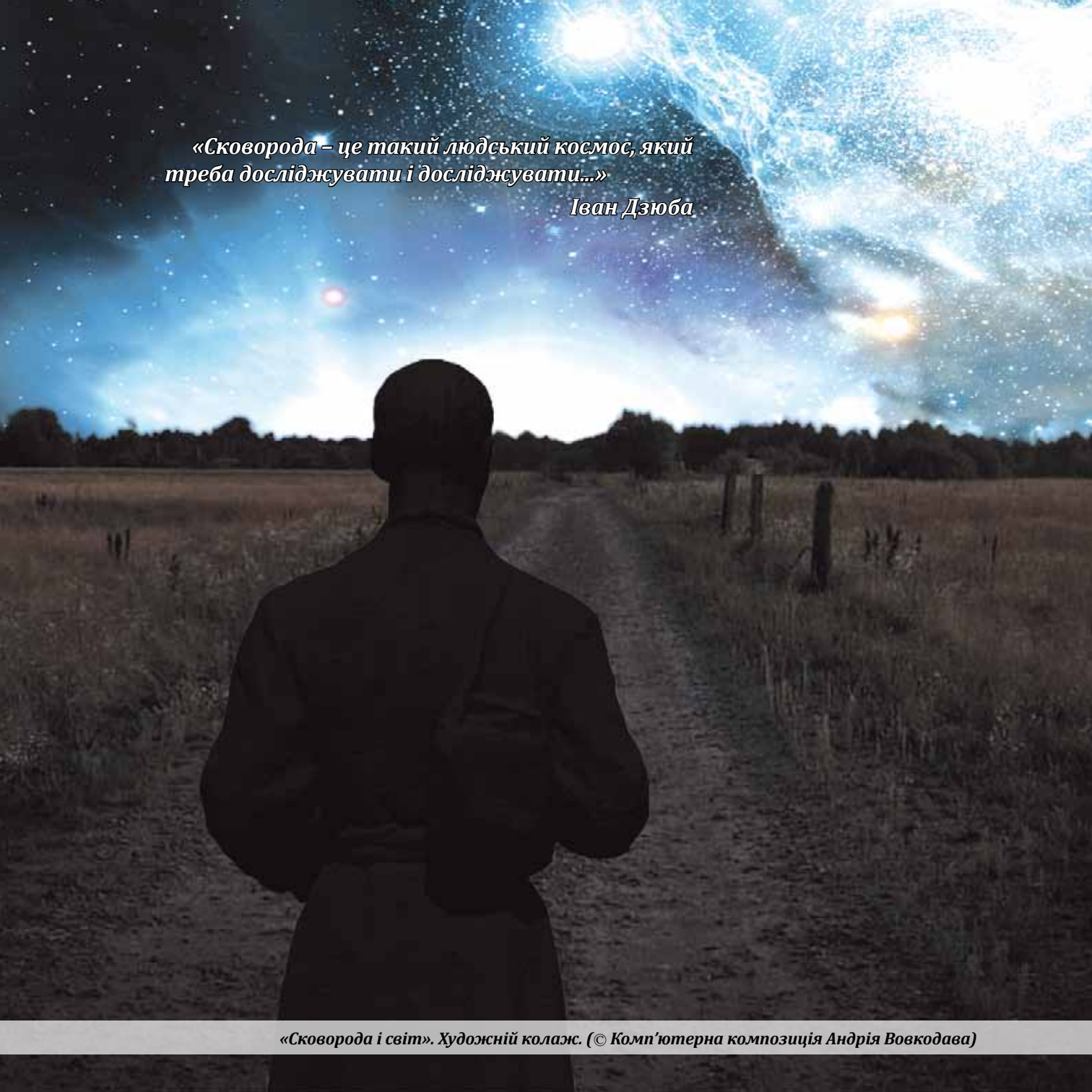
Давня історія цієї землі є безцінним спадком для усіх нас, хто живе сьогодні в незалежній українській державі і кому належить будувати майбутнє для наступних поколінь українців. Знати та вивчати минуле своєї держави, цінувати його уроки, бути патріотом – можна лише пізнавши історію свого рідного краю, села, селища, міста, вулиці чи навіть окремого будинку. Адже саме ці сегменти несуть у собі ту генетичну пам'ять, яка пробуджує в людині почуття любові до рідної землі, патріотизму, бажання жити та працювати на користь своєї Батьківщини.

Богдан Хмельницький проголошує промову в Переяславі. Малюнок невідомого художника.

Малюнок Т. Шевченка «Вознесенський собор в Переяславі». 1845 рік.

A person in silhouette stands in a field, looking up at a vast, cosmic sky. The sky is filled with stars, a bright blue nebula, and a large, glowing celestial body. The person is standing in a field of tall grass, with a line of trees in the background.

*«Сковорода – це такий людський космос, який
треба досліджувати і досліджувати...»*

Іван Дзюба

Космос Григорія Сковороди

Григорій Верба,
сковородинознавець

Тарас Нагайко,
історик

Ім'я Григорія Савича Сковороди – видатного українського вченого, християнського мандрівного філософа, богослова, письменника, педагога, музиканта – яскравою сторінкою вписано в історію духовної культури України і, зокрема, Переяслава. Тут, у Переяславі й на Переяславщині, розпочав свою педагогічну та літературну діяльність двадцятивосьмирічний вихованець Києво-

Могилянської академії: у 1750-1751 роках викладачем поетики Переяславського колегіуму, а з 1753 по 1759 роки (з перервою в 1754 році) – приватним учителем у родині Каврайського дідича Степана Томари (село неподалік від Гельм'язова). Саме в Ковряях було закладено основи його всеукраїнського визнання.

*Перед вікном душі моєї
Спинився він перепочити.
І думи чисті, як лілеї,
Я намагався зрозуміти.
Син України та Планети,
Слов'янський Фауст подорожній
Прорвав рутиницькі тенета
І золоті сильця вельможні.*

*Олег Князенко
(З поеми «Сковорода у Переяславі», 1976 рік)*

«Я тобі усе підсоння і всі Ко-
перникові світи подаю. Візьми
із них, що хочеш...»

(З творчості Григорія Сковороди)

Сковорода на Переяславщині

Восени 1750 року, невдовзі після своєї закордонної мандрівки, Г. Сковорода був запрошений єпископом Переяславським і Бориспільським Никодимом Срібницьким на посаду викладача поетики в Переяславський колегіум (утворений в 1738 році). Саме там, за свідченням Михайла Ковалинського, Г. Сковорода написав навчальний курс «Розмисел про поезію і керівництво до мистецтва оної» і розпочав свої виклади. Однак його розуміння поетичного мистецтва суттєво відбігало від узвичаєних у старій українській школі засад поетики, тож єпископ Никодим Срібницький, під наглядом якого перебував колегіум, зажадав від учителя викладати так, як заведено, а коли той відмовився, сказавши: «Alia res sceptrum, alia plectrum» («Одна річ – пастирський жезл, а інша – пастуша сопілка»), – на початку літа 1751 року через консисторський суд звільнив його з роботи.

З Переяслава Г. Сковорода повернувся до Києва та 1751 року, маючи двадцять дев'ять років, відновив заняття в класі богослов'я в префекта академії Георгія Кониського. Богослов'я викладалося чотири роки, проте не входило до обов'язкового курсу, але все ж певні знання в цій галузі були обов'язковими. Повний курс закінчували лише поодинокі студенти. Навіть однокурсник Сковороди Семен Миславський, майбутній митрополит Київський, класу богослов'я так і не закінчив. Не завершив його і Сковорода.

Восени 1753 року за рекомендацією митрополита Київського Тимофія Щербацького

Сковорода став вихователем Василя Томари (1746-1814), старшого сина поміщика Степана Томари села Каврай (по сучасному Коврай), розташованому за 36 верст від Переяслава, одразу за Гельм'язовом. Село це стоїть на річці Кавраєць, що впадає в Супій. Місця тут тихі і прекрасні, як і навколо рідних Сковороді Чорнух. Тут Григорій Савич мешкав близько шести років, виховуючи хлопця, здібного і допитливого, але вкрай розбалуваного матір'ю, гоноровитою донькою полтавського полковника Василя Кочубея. Господар дому Степан Томара був від природи людиною великого розуму, але паном суворим і тримався зверхньо. Підписавши, як водиться, угоду з учителем на рік, він перестав помічати його. Цілий рік тривало спілкування Сковороди з його сином, але він ніколи не удостоював педагога жодним словом, хоч кожен день з вихованцем той у нього бував за столом. Сковорода терпів це, незважаючи на приниження, проте виконував свої обов'язки сумлінно. Між учителем і учнем склалися люб'язні стосунки. Проте одного разу, розмовляючи зі своїм вихованцем, запитав його, як він думає про те, що говорили, на що той відповів непристойно. Григорій Савич заперечив йому, що хлопець мислить, як свиняча голова. Слуги негайно ж донесли пані, як учитель назвав шляхетського сина... Спалахнув скандал. Мати розсердилась, поскаржилась чоловікові, вимагаючи помсти за таку зухвалість. Старий Томара, знаючи внутрішню ціну вчителів та поступаючись настирливості жінки, відмовив йому в проживанні та посаді і, відпускаючи його, вперше з ним

заговоривши, сказав: «Прости, государь мой, мне жаль тебя». Григорію Сковороді було тридцять два роки. Він знову залишився без грошей, житла і постійних занять. Певний час проживав у Переяславі в якогось знайомого сотника, а в січні 1755 року йому трапилася нагода поїхати до Москви разом з приятелем по Київській академії Володимиром Каліграфом, якого було відправлено до Слов'яно-греко-латинської академії проповідником. Сковорода відвідав Троїце-Сергіївську лавру, де швидко подружився з її намісником, багаточеним о. Кирилом (Ляшевецьким), теж киянином, відкликаним Синодом 1742 року з Київської академії до підмосковної Лаври. Кирило, побачивши Г. Сковороду, котрого знав уже з чуток, і знайшовши в ньому людину надзвичайного обдарування й ученості, намагався вмовити його залишитися в Лаврі на користь училища, та любов до отчого краю кликала філософа на Батьківщину (в Малоросію). Він повернувся в Переяслав, де в нього залишалися друзі.

Тим часом Степан Васильович Томара передумав. Він доручив своїм знайомим вмовити Сковороду, щоб він знову найнявся до його сина вчителем. Григорій Савич не погоджувався, знаючи його примхи, а особливо його домашніх, та приятель, упроханий Томарою, привіз сплячого Г. Сковороду в село Коврай. Томара привітно зустрів його, просив бути другом його сина й спрямувати його в науках. Любов і привітність більш за все впливали на Сковороду. Він залишився у Томари з сердечним бажанням бути корисним, без договору, без умов.

Томара все життя любив свого вчителя. Навесні 1788 року він писав Сковороді: «Чи ти ще пам'ятаєш, милий мій друже, свого Василя, на позір може й щасливого, але на ділі ще більше спраглої поради, аніж тоді, як ото був із тобою. О, коли б Господь надумив тебе пожити зі мною. Якби ти мене хоч раз вислухав та зрозумів, то навряд чи був би втішений своїм вихованцем. Чи ж марно я на тебе сподіваюся? Якщо ні, то, будь ласкавий, напиши мені, яким робом я можу тебе побачити, мій палко любий Сковорода. Бувай здоров і не пошкодуєш ще раз часточки часу та спокою заради свого старого учня...».

Саме в каврайський період Сковорода починає писати свої «божественні пісні»; тут-таки йому наснився і той дивний сон про людське «різнопуття», який змінив усе його життя. Переяславщина стала для Сковороди своєрідною колискою для подальшої науково-філософської, просвітницької та літературної діяльності.

Світобачення філософа

Як високоосвічена людина, Григорій Сковорода намагався зрозуміти суть речей, їх природу, спираючись на передові уявлення. Саме тому, будучи представником плеяди випускників Києво-Могилянської академії, у своїх поглядах він спирався не на схоластично-догматичне бачення теолога-богослова, а на передові просвітницько-гуманістичні ідеї. Власне, через призму свого тлумачення біблійних текстів Сковорода постає не лише як теолог-філософ, а й як просвітник-гуманіст. Його просвіт-

ницька концепція увібрала в себе чимало досягнень попереднього розвитку світової філософської думки – античності, середньовіччя, поренесансної доби. Але її найближчою і безпосередньою основою була філософія, що викладалась у лекційних курсах Києво-Могилянської академії. На значні елементи схоластики тут напластовувались елементи більш високих рівнів історико-філософського розвитку – Відродження, Реформації, Просвітництва. Основу навчання в ній складали «сім вільних наук», які поділялися на «тривіум» (граматика, риторика, діалектика) і «квадріум» (арифметика, геометрія, астрономія та музика).

Г. Сковорода зазначав: *«Я наук не гуджу і хвалю найостанніше ремесло, однак те гідне огуди, що ми, сподіваючись на них, зневажаємо найвищу науку, до якої відчинено двері будь-якому часові, країні чи статті, статті чи віку, адже щастя потрібне вам усім без винятку, чого, окрім нього, не можемо сказати про жодну науку. І цим найвищий парламент, що вічно володіє часами і системами, достатньо довів, що він завжди праведний і що суди його завжди справедливі».*

Можна говорити принаймні про два напрямки в тогочасному просвітництві, що виникли на ґрунті академії: науково-освітній та етико-гуманістичний. Сковорода був найяскравішим і найпослідовнішим виразником другого напрямку, маючи за своїх попередників Івана Вишенського, Стефана Яворського, Антона Радивиловського та ін.

Видатний український філософ не раз звертався до аналізу тих успіхів, які демон-

струвала сучасна йому наука. Він був прихильником найбільш сміливих наукових концепцій того часу, зокрема корпускулярної теорії, незаперечно стверджував справедливість копернікіанства.

У «Розмові п'яти подорожніх» про дійсне щастя в житті він викладає суть теми, яка його цікавить: *«Я й сам часто дивуюся, що ми надто цікаві до чужих країв, дбайливі щодо них і проникливі: виміряли море, землю, повітря, небеса, потурбували задля металів земний живіт, розмежували планети, дошукалися на місяці гір, рік та міст, знайшли незчислене множдство некомплектних світів, будуємо незрозумілі машини, засипаємо прізви, зупиняємо і скеровуємо водну течію, ставимо щодня нові досліди і творимо деякі винаходи. Боже мій! Чого ми не вміємо, чого ми не можемо!».*

Біблійна версія походження світу, на думку Г. Сковороди, сприяла тому, що філософія християнства виявилась ввергнутою «в крайнє презрєнє і поруганє». На його думку, Біблія не має відношення до реального світу – макрокосму, який ніким не створений, бо завжди існував у просторі і часі. *«Світ цей і всі світи, якщо вони незліченні, це тїнь Божя. Вона зникає з виду частинами, не стоїть постійно і перетворюється у різні форми, проте ніколи не відлучаючись від свого живого дерева; і давно вже освічені сказали оцю річ: materia aeterna – «речовина вічна», тобто всі місця й часи наповнила. Лиш розум немовляти може сказати, начебто світу, великого цього ідола й Голіафа, колись небуло або не*

буде». Філософ говорить, що *«природа всьому початкова причина і рушійна сила»*.

Природознавство XVIII ст. безсумнівно справило вплив на намір Сковороди відмовитися від суто біблійної інтерпретації історії світу. У своїх міркуваннях мислитель охоче користувався поняттями в галузі природничо-наукових теорій і термінами емпіричного дослідження. Наприклад, у «Жінці Лотовій» віра порівнюється з телескопом: те й інше дозволяє побачити віддалене й високе.

У трактаті «Икона Алківіадская» Г. Сковорода, спростовуючи біблійну легенду про створення світу, пристає на думку тогочасної науки про множинність світів. У своїх міркуваннях філософ вдавався до численних порівнянь, у яких знаходилося місце і таким поняттям як космос, світобудова, зірки, планети тощо. У його тлумаченнях космічні тіла уособлювали собою певну образність, яку *«у різних віках і народах різними фігурами і монументами зобразили, наприклад, кільцем, кулею, сонцем... за кулею ідуть зірки, планети...»*. У спробі зрозуміти Біблію. Він твердить: *«Біблія – це маленький богообразний світ, або світик. Світобудова лиш її стосується, а не великого, населеного створіннями світу»*. Сковорода відстоює розуміння множинності світів. Зокрема він стверджує: *«Коли є лиш одна земля, як раніше вважалося, то недоречно говориться: «Цю землю, це сонце». Коли ж населеним світам немає ліку, як нині почали вважати, то й тут нісенітниця: «Це небо». А інше ж, десяте, соне,*

тисячне, хто створив? Звичайно, кожного світу машина має своє небо з планетами, що у ньому плавають».

Рационалізм філософсько-наукової концепції Григорія Сковороди був викликаний загальними віяннями та уявленнями, що побутували в сучасному йому світі, де бачення Всесвіту базувалося не на старих постулатах та догматах, а на уявленнях, приаманних модерному суспільству, де відбувся перехід від Птолемея до Коперника.

Власну оцінку цьому процесові філософ виклав у одному зі своїх віршованих творів.

Похвала астрономії

*Щасні ті, що старались у вік стародавній
Розум звести і побачить зірок рух наявний.
Можна вірить: лишили земні всі марноти,
Серцем вийшли при тому в небесні висоти.*

*Серце не відвернули догоди до плоті,
Ані воїнська праця, цивільні турботи,
Ані вітряна слава, ані честування,
Ні безмірні багатства, улещень оманя.
Перед очі нам стали, зробились відомі
І у розум уклались зір рухи питомі.
Так належить зіходити у кола надгорні –
Не як велетні давні ішли богоборні.*

Саме такий авторський погляд засвідчує позитивне ставлення Сковороди до прагнення пізнавати навколишній світ. Однак найважливішим у житті він вважає інакше пізнання. В іншій своїй поезії, що увійшла до відомої збірки поетичних творів «Сад божественних пісень, що проріс із зерен священного писання» філософ твердить:

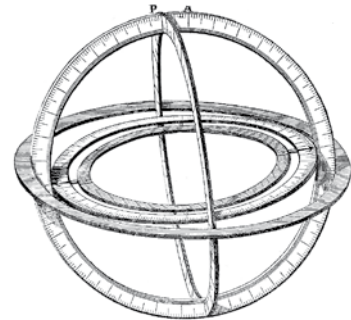
*Хоч всю землю завоюй, над усім хоч зацарюй,
Що тобі те помагає,
Коли вся душа ридає?
Як у серці нуда, буде підлість, біда.*

*Так, про місяць знать дарма, є там люди чи нема,
Кинь Коперникові сфери,
В серця свого глянь печери!
Глагол у нутрі твоїм, веселий будеш з ним.*

Отже, більш за все він цінує внутрішнє пізнання людиною самої себе. В одному з діалогів, де Сковорода розмірковує про щастя, мовиться: «Оце й є бути щасливим – пізнати, знайти самого себе. Лицеміри, обличчя небесне ви навчилися розбирати досить добре, а чому не примічаєте знаків, щоб вам, як за слідом, дістатися до істини, яка має вас ошчасливити». Пізнаючи себе філософ зауважує: «Глибоке серце, одному лише Богові пізнання, є ніщо інше, як необмежена безодня наших думок, просто сказати, душа – це справжнє ество, і суцтя справжність, і сама есенція, і зерно наше, і сила, в якій тільки і є життя і існування наше, а без неї ми є мертва тінь, отож і видно, яка непорівняна втрата згубити себе самого, хоч би хтось заволодів би всіма Коперниковими світами. Але ніколи й цього не було б, коли б намагалися люди зрозуміти, що значить людина і бути людиною, тобто коли б самих себе пізнали».

Концепція трьох світів

На оригінальне філософське вчення Г. Сковороди вплинули також погляди мислителів античного світу, епохи Відродження і Нового часу, які визнавали матерію вічною, нестворюваною і незнищуваною. До них належать Демокріт, Арістотель, Епікур, Джордано Бруно, матеріалісти XVII і XVIII століть. Окрім них уявлення філософа про оточуючий світ сформувало тогочасне вітчизняне просвітительство і народна мудрість. Він широко використовував у своїх творах міфи, легенди,

казки, перекази, народні прислів'я та приказки, образні слова, вирази, порівняння.

У діалозі «Потоп зміїн» (1791) Сковорода викладає своє вчення про «три світи»: *«Кожен народжений у цьому світі є пришелець, сліпий або просвіщенний. Чи не прекрасний храм премудрого Бога є світ цей? Є ж три світи. Перший є всезагальний і світ населений, де живе все народжене. Цей, складений із незліченних світ-світів, є великий світ»* – тобто Всесвіт, всеосяжний макрокосм. Його ж Сковорода називає «Універсумом». Філософ продовжує: *«Інші два часткові і малі світи. Перший – мікрокосм, тобто світик, малий світ або людина. Другий світ символічний, тобто Біблія»*. Він роз'яснює: *«У населеному будь-якому світі сонце є його око, і око це є сонце. А як сонце є голова світу, то не дивно, що людина названа мікрокосм, тобто маленький світ. А Біблія є символічний світ, тому що у ній зібрані небесних, земних і пекельних створіннь фігури, щоб вони були монументами, які ведуть нашу думку в поняття вічної природи, прихованої у тлінній так, як малюнок у фарбах своїх»*.

Кожен з трьох світів має дві «натури» (природи): видиму та невидиму. Усі три світи зіткані зі зла і добра. У ролі сполучної ланки між видимими і невидимими натурами як макро- і мікрокосму у Сковороди виступає біблійний світ. Видимі ж натури мешканців космічного і земного світів повідомляють про свої таємні форми, так звані вічні образи. У людини, вважав Гигорій Савич, є два тіла, і два серця: тлінне і вічне, земне й духовне. Це означає, що людина ніколи не гине: вмираю-

чи, вона тільки позбавляється свого земного тіла. Поки плоть панує над людиною, істина буде прихована. Формування істинної людини відбувається тоді, коли людина в процесі пізнання відкриває в собі «незриму натуру», Бога, Дух. Г. Сковорода розуміє цей процес одухотворення як народження в людини «нового серця». Саме через дух, а не через плоть, людина може пізнати себе й світ. Світ у його концепції не має меж – він нескінченний у просторі і вічний у часі.

Космос Григорія Сковороди, під яким безперечно слід розуміти світогляд філософа, об'єднав у собі бачення світу, сформовані людством протягом тисячоліть. У спробі пояснити сутність речей він вдавався до глибинного раціонально-містичного тлумачення. Сковорода-філософ акцентував увагу не на абстрактній, але життєвій реальності невидимого аспекту кожного явища. Особливо яскраво цей невидимий аспект та зв'язок з Вищим Світом проявляється в людині – носії всіх космічних законів.

Ідеї космізму, що їх розвинув Г. Сковорода, створили фундамент вітчизняної філософії XVIII століття і знайшли своє подальше втілення в працях цілої плеяди наступних поколінь учених. Розвиваючись та удосконалюючись, ці теоретичні постулати дозволили людині остаточно усвідомити себе часткою всезагального Космосу, його невід'ємною складовою. Практичною реалізацією цього усвідомлення стало подальше освоєння людством космічного простору.

© Фото Віктора Сокола. Переяславський коле́гіум. Пам'ятка архітектури середини XVIII століття

«Погляд»
Фото Віктора Сокола

Михайло Сікорський, Герой України, почесний генеральний директор Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», біля свого помешкання

Сповідь із перших уст...

Рукопис // Пам'ять століть, 2008, № 1-2.

«Хати – сестри мої!
Вітряки – брати мої!»

– казав у вечірніх сутінках нашого «скансену» (слово таке, ніби з американського рекламного проспекту!) один київський поет. Не буду оголошувати його прізвища, бо це метафора, що так оспівана в поетичній творчості. Але мені запало в душу... Поет промовив і забув, але він сказав чисту правду.

Біленькі чепурні хатинки, мужні стрункі вітряки несуть у собі жіноче й чоловіче в нашій культурі, ці одвічні глибинні архетипи родового, соборного почуття Краси й Любові. Образ кожної хати, печі в цій хаті, образ крилатого воїтеля степу – українського вітряка є для мене найвеличніший, наймогутніший пам'ятник-музей. Усі інші пам'ятки нашої культури є його часточки, його діти...

Експонати Музею є сестри й брати, є одна Родина, образ України. Якимось непомітно образ Музею еволюціонував у моїй свідомості до образу, що нагадує вічну, невмирущу Людину. Добру, щиру, лю-

«Зміцнений вільним переяславським духом, Скворода, свободолюбний, гордий, підтримав Михайла Сікорського в трудний для нього час вибору шляху до Храму, до широкого, мов Дніпро, переяславського Музею з великої літери...»

«Увечері, в музейній кімнатці, – згадує Михайло Іванович, – сльози душили мене, я не міг, безсилий, навіть запалити світла. Тільки місяць уповні на все вікно. Раптом, мов очікування: хтось торкає мене за рукав, розплющую очі, бачу, стоїть переді мною Григорій Скворода – у сукняному каптані, що й на портреті, з книжкою під пахвою, певно, тільки-но з колегіуму. І говорить, мов веде за собою: «Любий Михайле! Запам'ятай: ніхто й ніщо не відніме у тебе Переяслава. Місце твоє тут, сродна праця тут: у місті Переяславі збудуєш ти ще одне місто – музейне, ще невідане людям. Отож, сили тобі і мужності». І легким помахом руки навів на мене сон...»

(Стадниченко В. Я. Іду за Сквородою – К: Криниця, 2002.)

Музей просто неба

блячу Мати. Цей образ також близький образу Природи, до образу природного існування феномену людяності як такого. Кожна річ Музею живе як квітка, як кущ калини, як всіма і Богом незабутий, глибоко захований у товщі часу людський погляд, людська усмішка, туга, жаль, горе і щастя, «Предмети» – це завжди людські почуття, луна співчуттєвого світу.

Хіба можна без захоплення дивитися на старі різні ярма для волів! А які почуття викличе маленька іконка, яку брали з собою чумаки в дорогу! А чумацький віз – корабель степів! Якщо я дивлюся на козацькі люльки, то завжди бачу їх у міцних руках... Вони ще теплі від людського духу, хоча він і блукає десь у століттях.

Музей, як дерево, що породило Життя, виростає із землі і зберігає Пам'ять вдячної Людини.

Музей, Культура, Людина – все починається із Землі! Наша земля щира, плідюча. Наша земля гірка... Наша земля несе в собі пам'ять плуга, пам'ять битви, пам'ять людяності, що уособлюється в національних святинях, у витворах народного Духу.

Якщо людина все життя присвятила музейному будівництву, то, звичайно, вона не раз і не два запитує: «Що таке музей?». Протягом десятиліть це питання стояло і перед мною. Це були різні «питання», і це були різні «музеї». Музей п'ятдесятих, шістдесятих, восьмидесятих, музей сьогодення... Як змінилися образи цього простого, такого знайомого слова – «Музей».

Я пишу це слово з великої літери – воно на те заслуговує. Слово це стоїть поруч з такими засадничими універсальями культури, як «Життя», «Пам'ять», «Любов»... Бо Музей вбирає їх у себе. Бо Музей є життя в пам'яті народу, є любов... Я закохуюся образом Музею, який фіксує життя як справжню живу подію. Цей образ створює таке середовище, де люди минулого ніби тільки «вийшли», тільки залишили поріг теперішнього часу. Образ цей дуже близький до «воскової постаті» часу, дає його м'який зліпок.

Саме так ми відтворили середовище Переяславського колегіуму. Григорій Савович ніби за дверима. Щоб домогтися ефекту, навіть замовили його воскову фігуру. Потім сам по собі прийшов образ музею-пам'ятника, де на перший план виходять документи, речі як символи часу. Тут домінує меморіальне, «надчасове» начало. Цей образ ніби занурює глядача у вічність, піднімає його над і горизонтом сьогодення, дає людині крила.

Переяславська земле! Тільки зворушливо і захоплено я можу вимовляти твоє ім'я. Ти – джерело української державності і козацтва, один із найсвятіших куточків землі нашої, сповненої щерть радістю та смутком, пам'яттю та пророцтвом. Ти пройшла багатовіковий шлях з минулого в майбутнє. Твоє життя прогуркотіло крізь долю народу нашого, крізь пісню і щире слово як глибинний символ вселюдського єднання. Ти – етнічний центр, де проходив процес формування слов'янства, в XII ст. – процес формування української народності, а пізніше – української нації.

Переяславська земля навіяла задуми та стала колискою шевченківських шедеврів. Образ Музею в Переяславі освячений шевченківським духовним стражданням. Він мав би стати мостом, що об'єднує могутню сиву старовину й сучасність. Йому ми зобов'язані самим вмінням вбачати в історії людську душу. Я бачу історію Переяславської України очима Шевченка – як героїчний доробок мого народу.

Де зараз ця історія? Де пісні? Де монументальність, розмах широта, воля й сила? Шари бездуховності вкрили цю землю, як і зелена мертва вода... Скільки сил було затрачено, щоб зберегти старі дерев'яні церкви, які місцеве «начальство» ледве не переробили на багаття... Скільки покинутих хат вціліло в нашому музеї – маєтку, що репрезентує оселю українського селянина...

Я йду крізь куці чорної горобини і бачу героїчне тло моєї історії, історії мого міста, що червоніє за горизонтом разом з рожевим сонцем...

Історія лише тоді стає історією, коли події минулого пропущені крізь розум і серце нащадків, коли пам'ять людська – мов рана... Якщо хто б записав на кіноплівку процес побудови наших музеїв, то це б була яскрава історія людського ентузіазму, історія красивих, щирих людей, що за жебрацьку платню проробили все своє життя, а деякі вже і пішли від нас, так і не дочекавшись ніякої відзнаки, премії та чогось іншого, що іноді так гріє людські душі. Ні! Душі цих людей гріє мрія створити добрий, гарний, справжній Музей. Тому я пишу це слово ще раз з великої літери. Тут закладене життя людини, її дух.

Музей – геніальне винайдення і неоціненне надбання людства, без якого неможливо уявити собі світової культури. Важ-

*Фрагмент експозиції
музею Г. С. Сковороди*

Етнічна експозиція

Альтанка кохання

*Вдома у М. Сікорського. 2011 рік
Зліва направо: О. Лукашевич,
О. Шкура, М. Сікорський, В. Сікорська*

© Ольга Стрілець.
Гобелен. Ручне ткацтво
«Земле моя, Переяслав...».
Розмір 60х150 см

*Представлені художні
символи вічності,
які запрошують
(ворота),
які зігрівають (дві свічі),
які напоюють
(криниця-журавель),
які окрилюють
(млин – духовний образ)
кожного, хто доторкнеться
до Переяславської землі.*

ливе місце в цьому надбанні займають речові, документальні першоджерела про тисячі й тисячі подій, історій; людей, в яких втілилися провідні ідеї минулого і сучасності, колективний геній народів, їхня слава і гордість.

Кожний народ пишається культурними здобутками своїх предків, бо в них він бачить не тільки своє минуле, а й сучасне і майбутнє. Музеї будь-якого рівня належать усьому людству, бо в них великою мірою відображаються провідні ідеї свого часу, і чим прогресивніші вони, тим вища їхня цінність для людства.

Музеї народилися в глибині повсякденної праці і народного побуту. Вони непомітно і для самих людей росли і систематично збагачувалися. Від перших знарядь первісної людини починається експозиція, що формувалася протягом десятиліть.

Пам'ятники музейних експозицій увійшли в найглибші тайники людської душі, стали відчуттям своєї землі, свого народу. Національний історико-етнографічний заповідник – перлина української культури, багатство, праця сотень людей, їхніх мозолястих рук, досвід душі й серця.

Перлиною художньо-мистецької культури є колекція предметів народної кераміки історико-етнографічного заповідника, яка зберігає нам незліченну кількість витончених форм, багатство і розмаїття кольорових рішень, орнаментованих мотивів, що сформувалися і розвивалися на території середнього Придніпров'я, починаючи з неолітичної епохи до сьогодення.

Ніби одвічний спів теплу й відродженню, сонцю й весні є колекції українського скла, українського одягу, історії українського рушника, українських вітряків, ансамблі архітектурних пам'яток XI-XIX ст.

І коли спілкуєшся з цими експонатами, то відчуваєш єдність побуту і краси природи, які діяли на людину з самого початку її народження. Кожний предмет багатвікової історії є творчим, художнім, в якому закладена душа людини. На жаль, до наших днів не уціліло багато шедеврів, головним чином – виробів з дерева, житлового й громадського вжитку. Але серед сотень тисяч предметів, що дійшли до наших днів, є все: найвеличніша мудрість, людяність, любов, могутній непоборний дух, земна людська краса.

Було незрозумілим, люди дивилися на споруди народної архітектури та ансамблі минулих часів, як на «дитячу гру». Але зараз час змінюється... І хоча шедеври народної архітектури минулих часів здебільшого давно втратили своє первісне функціональне призначення, проте вони не тільки чарують нас своєю красою. Вони становлять невід'ємну частину сільського пейзажу. Не можна уявити село без церкви або вітряка на його околицях, без клуні й комори.

Музейні, експозиції – це радісна можливість заходити в минуле, це – частина нашого з Вами життя, золотий запас людства.

Комплекс інтер'єрів хат і їх художнє оформлення – неоціненне надбання людства, без якого неможливо уявити собі світової культури. Важливе місце в цьому надбанні належить дерев'яній народній архітектурі, в якій втілювалися провідні ідеї минулого і сучасності, колективний геній народу. Їх слава і гордість.

Музей і Храм! Храм і Музей! Для мене ці образи невід'ємні. Зрозуміло, дуже прикро, що наша бідна поки що молода держава не може сприяти звільненню храмів від музейної експозиції, яку поки що нікуди подіти. Але, – низький уклін цим експонатам, що змогли врятувати нашу духовність і в прямому, і в переносному змісті. Стратегія виживання нашої культури, нашого Музею, нашого Храму виснажила всі сили... Сподіваюсь на молодих. Тільки, дай їм Бог тактовності, хисту і поваги до такої важливої роботи попередників...

Все, чим жила Переяславщина споконвіку, відображено в експозиціях музеїв.

Міркуючи про шлях будівництва комплексів музеїв Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», бачу перед собою наче чисте прозоре плесо. Воно переблискує, горнеться до берегів, і враз – стрімко розливається навкіл. А в глибині – там, де б'ють пружні джерела, народжується рвіння, поривна, легюча бистрина. Унікальні пам'ятники, мальовничі краєвиди, створені музейними працівниками, багатотисячні експонати – вічний супутник людини, і вони – наче витончена нитка що зв'яже безкрайність світу з його душею, бо в їхній основі є щось земне, матеріальне.

© Ольга Стрілець.
Гобелен. Ручне ткацтво
«Я, жінка, молюся за тебе,
Україно!».

Образ жінки,
окриленої колосками
Переяславської землі,
в молитві підіймається
над квітучою в мальвах,
родючою в яблуках
землею,
з прядкою,
що символізує
неперервність роду
Української Родини.

*«Напевно, є такі мості,
Які звелися між світами
І ними можна перейти
В простори, ще не знані нами...»*

Немілючі духовні джерела Михайла Сікорського

Наукові записки з української історії. Вип. 21. – Переяслав-Хм., 2008.

Віктор Коцур,
доктор історичних наук,
професор, академік АПН України,
ректор Переяслав-Хмельницького
державного педагогічного університету
імені Григорія Сковороди.

Журавлиними ключами летять роки...

Кажуть, людина за свій вік має збудувати дім, посадити дерево, виростити дітей.

М. І. Сікорський і його колектив не лише посадили 45 тисяч дерев, 35 тисяч кущів, а й відтворили 481 об'єкт старожитностей, зібрали 483 тисячі експонатів, 167 тисяч з яких становлять основний фонд. Щоб знайти все це, об'їздили понад тисячу населених пунктів України і поза її межами. Пошукові шляхи-дороги склали понад 120 тисяч кілометрів.

У чому ж криється невичерпна життєва сила великого Скарбничого Переяслава? І Михайло Іванович відповідає: «Я щасливий тим, що доля звела мене з музейною справою і закинула саме у Переяслав, де упродовж багатьох віків творилася історія України. Тут народились і правила найвидатніші діячі Київської Русі, з Переяславом пов'язана і перша літописна згадка про Україну. Перша митрополія... Богдан Хмельницький... Іван Мазепа... Григорій Сковорода...»

«...Сікорський – збирач людської пам'яті...»

М. Махінчук

«...Подвижник, який є справжнім позитивним героєм наших днів, особою з майбутнього. Він зберігає духовний хліб наш...»

І. Драч

«... Михайло Сікорський найдорожча у місті людина, адже його надбання є неоціненним скарбом для Переяслава...»

І. Якименко

«...Великі люди завжди прості і доступні. Таким є Михайло Сікорський...»

В. Хоменко

«...Музеї, створені Михайлом Івановичем, – візитна картка не тільки Переяслава, а й усієї України...»

Н. Ковальська

«...Михайло Іванович сам реаліст схильний до конкретних і дуже продуманих рішень...»

«...Михайло Сікорський - складна й суперечлива постать нашої доби. Бо й сама доба як минула, так і сучасна, складна й неоднозначна...»

О. Коломієць

«...нині вся Україна знає Михайла Сікорського - сподвижника музейної справи, невтомного шукача скарбів народних, творця... музеїв переяславських...»

В. Недбайло

«...Про Сікорського можна говорити годинами – він давно став легендою серед українських істориків.

В. Разводовський

«...завдяки Сікорському наша національна культура збагатилась унікальним музеєм просто неба, в якому зібрані рідкісні експонатиз життя та побуту наших пращурів...»

В. Скуратівський

Невтомна праця і життєві випробування гартували М. І. Сікорського, готували до великої культурно-освітньої місії на Переяславщині. Як пише в «Переяславському скарбі» Микола Махінчук: «Хлопчик з Чигиринського дитячого будинку, осиротівши лиховісного 33-го, зазнав тяжких випробувань на воєнному заводі аж у Сибіру, долав премудрості історичної науки в Київському університеті, одночасно працюючи в «альма матер»... кочегаром котельні. Уже в Переяславі вів аскетичне життя «сторожа» при музеї (півтора десятиліття років жив серед експонатів, спав на кабінетному дивані, а всі гроші витрачав на придбання потрібних музеєві речей – від віника до рідкісного експоната). Сам ходив у важкі експедиції, провадив розкопки, майстрував нарівні з робітниками, облаштовував водопровідну систему, музейні приміщення, насаджував дерева («калиною обсадив би всю Україну»), копав ставки, ходив, як Сковорода, від села до села у пошуках історичних старожитностей.»

Сьогодні від багатьох відвідувачів переяславських музеїв можна почути: «Оригінально... Захоплююче... Ми вивчаємо тут історію своєї Батьківщини... Ми пишаємося тим, що ми українці...»

Особлива любов М. І. Сікорського – музей хліба. Любов з печаллю навпіл. Адже він добре знає ціну хлібові, в його пам'яті щоразу зринає апокаліптична картина з 1933-го: у Сікорських забрали останні пригорщі хліба... А згодом – знесиліла мама впала посеред хати і вже більше не встала. Дітям пощастило – їх, опухлих, забрали до сиротинця в Чигирині. «Дехто й досі не хоче чути про голодомор, – аж міниться в лиці Михайло Іванович. – Сумно і страшно. Не дай Бог повторитися такому.»

Минули лихоліття...

За десятиріччя творчої праці Михайлу Івановичу та його колективу вдалося повернути славу невелич-

кому містечку на Київщині Переяславу – могутньому княжому граду, захиснику південно-східних земель Київської Русі. Понад 178 тисяч експонатів, зібраних Сікорським та його соратниками, розкажуть про всі історичні періоди Переяславщини – від епохи палеоліту до Трипільської культури IV – III тис. до н.е., залізної доби та розвитку скотарства, землеробства у слов'ян, появи промисловості й до нашого часу.

...А починалося все в 1951 році, коли молодий випускник історичного факультету Київського державного університету Михайло Сікорський ступив на Переяславську землю директором краєзнавчого музею, який налічував лише 36 експонатів.

Духовність, культура і освіта завжди були визначальними в житті українців. Тому не випадково Переяслав став не лише важливим музейним, а й освітнім центром України.

Від духовного училища до педучилища, від філії столичного закладу до державного педагогічного університету – такий поступ освіти Переяславщини XVIII – початку XXI ст.

Музей Г. С. Сковороди, створений М. І. Сікорським, посідає особливе місце в дослідженні 300-літнього неперервного шляху розвитку освіти лівобережної України. Чисельні експонати музею, наукові доробки вчених заповідника та університету дозволяють відслідкувати всі важливі тенденції розвитку освіти краю, наступність її традицій, вивчити творчу спадщину видатних педагогів, учених, талановитих випускників Переяславського колегіуму, що збагачує національну скарбницю педагогічного досвіду, історичну науку новими відкриттями, а покоління - важливими уроками і досвідом суспільного розвитку.

Багатогранна діяльність М. І. Сікорського впродовж останніх двадцяти років пов'язана з Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним університе-

«...Вогонь його серця загартовується і тоді, в голодні студентські роки: в дипломній роботі «Гайдамаччина» вже паляхотів Священний вогонь історії, народжувався інтелект Вченого...»

«...М. І. Сікорський – вихованець КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Його домом були аудиторії та бібліотека...»

«...М. І. Сікорський – простий, зрозумілий, відкритий зорям, усім вітром і бурям, захищений Божою милістю, Божою благодаттю, Божою ласкою...»

«...М. І. Сікорський – тонка, трепетна, сентиментальна душа...»

«...М. І. Сікорський – наш Пророк, бо його золоте серце говорить зі світом золотими словами талановитого оратора, лектора за яким стоять вічні діла: від Музею Хліба – до Музею Космосу простяглося у часопросторі його творче Слово – від минулого у майбутнє...»

Г. Сагач

том імені Григорія Сковороди (від філіалу 1986 року – до інституту 1993 року та університету). Як учений національного історико-етнографічного заповідника, доцент кафедри історії і культури України університету М. І. Сікорський започаткував міжнародні, всеукраїнські, регіональні наукові конференції, краєзнавчі читання, «круглі» столи. Традиційно проходять зустрічі з студентською молоддю.

Книги М. І. Сікорського – це енциклопедія життя, талановитий підручник для молоді, який учить любити Батьківщину, робити добрі справи, бути безкомпромісним у боротьбі з несправедливістю і людською байдужістю.

Праці М. І. Сікорського – це не лише великий внесок ученого в розвиток історичного краєзнавства, етнографії, історичної науки в цілому, а й приклад наукового викладу людиновимірної історії, зразок служіння народу для сучасної еліти України.

...Летять роки-журавлі, несуть на крилах переяславську осінь Михайла Сікорського.

«Ніколи не думав, що життя таке швидкоплинне», – якось зауважив Михайло Іванович. – Ніби вчора приїхав до Переяслава, а вже ген-ген... стільки прожитого і пережитого... Господи, інколи думаю: невже все те було зі мною? Невже може випасти таке на одну долю?»

М. І. Сікорський високошанована державою людина. Він – Герой України, лауреат Шевченківської премії, лицар ордена Богдана Хмельницького, інших нагород,

автор п'яти книжок та понад сотні наукових статей, член багатьох поважних Товариств істориків, музейників та охоронців пам'яток вітчизняної культури. До його мудрих порад прислухалися молодші фахівці. Його слово авторитетно звучало на високих представницьких зібраннях. Великі люди України мали за честь бути знайомими з Михайлом Івановичем, спілкуватися з ним. Водночас М. І. Сікорський неодноразово відзначав, що сьогодні суспільство все більше потребує духовного впливу засобами культури, мистецтва, освіти.

Оновлюється музейна спадщина М. І. Сікорського в Переяславі. Але її майбутнє, як і духовності української нації залежить саме від людей. А тому життєвим кредом для сучасного покоління можуть слугувати слова переяславського Скарбничого: «Вставай вранці з думкою про добрі справи, живи ними упродовж кожного дня і лягай спати, плануючи добрі справи на майбутнє...»

Що може бути найвищою нагородою як не слова, записані в скромній музейній книзі відгуків: «Саме тут, у Переяславі, відвідавши музеї, доторкнувшись до історії рідного краю, відчуваєш себе українцем...»

© Постер Сергія Скидана (Португалія) «...Щоб зрозуміти, що таке Україна, потрібно побувати в Переяславі...». 21.08.2011 р.

«...Сікорський – особистість абсолютно унікальна не тільки в місті, а й в Україні, і це визнають всі, хто хоч раз із ним зустрівся...»

В. Мельник

«...Він [М. Сікорський] одним із перших усвідомив історико-культурницьку державну роль Переяслава в сокральній історії України. Це місто славне іменами Володимира Мономаха, Юрія Долгорукова, Володимира Глібовича, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи...»

Г. Сагач

© Фото Сергія Вовкодава
Церква Св. Параскеви (Музей світопізнання та мирного освоєння космосу), 1979 рік.

КОСМІЧНА ПЕРЛИНА ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ

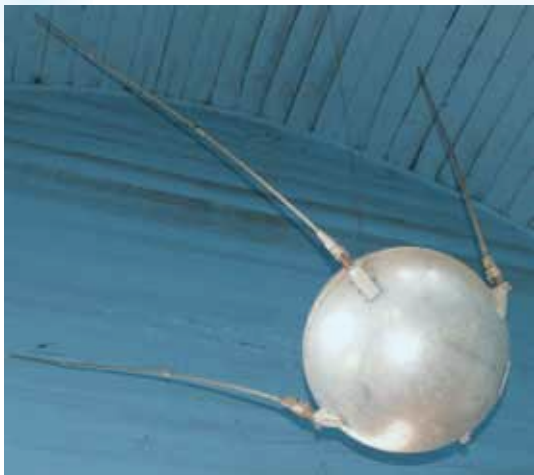

Сергій Вовкодав,
молодший науковий
співробітник
Музею космосу НІЕЗ
«Переяслав»

Людину завжди приваблювала таємничість і непізнаність космічної безодні. Вона прагнула пояснити закони існування небесних тіл, а коли наблизилась до їх розуміння, забажала неодмінно вирватися з тенет земної атмосфери. Спочатку в художніх творах, а пізніше в наукових працях, усе частіше осмислювалась думка про космічні подорожі. Власне, наукові доробки відомих учених, українців за походженням, Миколи Кибальчича, Юрія Кондратюка, Сергія Корольова, Валентина Глушка дозволили прокласти людству дорогу в космос. Майже одночасно Ю. В. Кондратюк та К. Е. Ціолковський розробили теорію реактивних двигунів, багатоступінчатих ракет, орбітальних станцій та міжпланетних польотів. Ці та інші ідеї були вдало реалізовані конструкторами космічних апаратів і систем С. П. Корольовим, В. П. Глушком, В. М. Челомеем. Завдяки титанічній праці згаданих людей – піонерів космічної галузі – успішно розпочався до-

вгий і тернистий шлях практичного пізнання космосу, виведенням штучного апарату на орбіту Землі, що було символом певної перемоги людського розуму над силою тяжіння Землі. Протягом наступних десятиліть відбулась низка подій, що яскраво продемонстрували нову позицію людства – прагнення всебічного освоєння та використання космосу для вирішення земних проблем: політ тварин у космос, перший політ людини, вихід у відкритий космос, обліт Місяця та висадка на його поверхню, запуски автоматичних станцій для вивчення планет сонячної системи, влаштування орбітальних станцій тощо. Нині неможливо уявити існування сучасного суспільства без активного використання навколоземного простору. Різні аспекти космічної галузі інтегрувалися в широкий спектр напрямків людської діяльності: дослідження природних ресурсів та контроль за їх використанням, телебачення, зв'язок, метеорологія, картографія тощо.

Хоча дорога в космос й не розпочиналась з Переяславщини, але перший в Україні музей, присвячений космонавтиці, з'явився саме тут. Так, 27 березня 1979 року на території Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини було

Макет Першого штучного супутника Землі

Ракетний двигун РД-219

урочисто відкрито Музей світопізнання та мирного освоєння космосу. Ідея створення цього, досить нетипового для Переяславщини, музею належала ініціативній групі, до якої входили працівники Переяслав-Хмельницького історико-культурного заповідника, академік О. Ю. Ішлінський та доктор технічних наук С. В. Малащенко. Цікава та актуальна ініціатива була підтримана співробітниками АН СРСР, АН УРСР та Центру підготовки космонавтів імені Ю. О. Гагаріна. Звичайно, відкриттю музею передувала багаторічна клопітка науково-експедиційна робота. З 1974 року було розпочато листування з представниками наукових закладів та виробничих організацій, що могли сприяти створенню музею такого типу. Починаючи з 1977 року, з метою збору експонатів, співробітники заповідника неодноразово зверталися до керівника Центру підготовки космонавтів імені Юрія Гагаріна Г. Т. Берегового. Тоді ж було здійснено поїздку до павільйону «Космос», що входив до комплексу ВДНГ СРСР, та на завод «Зірка» в Підмосков'ї. Варто зазначити, що активну консультаційну допомогу також надавали космонавти П. Р. Попович, Г. С. Титов, В. О. Шаталов. Ще до відкриття музею відвідали П. І. Беляєв, О. О. Губарев. Дещо пізніше з експозицією ознайомились В. М. Кубасов, М. М. Рукавишников.

Приміщенням для експонування зібраних речей було обрано культову споруду, пам'ятку народної архітектури 1891 року церкву Св. Параскеви з нині затопленого с. В'юнище Переяслав-Хмельницького району. Власне

після її перевезення та відновлення майстрами-реставраторами на території музею просто неба в 1977 році М. І. Сікорський запропонував встановити в ній маятник Фуко. Допомогу в реалізації задуму надав доктор технічних наук С. В. Малашенко. За його замовленням в Інституті механіки цей прилад було створено та змонтовано в центральному залі музею (вага 10 кг, висота підвісу 25 м). Таким чином, уперше на території України був запущений маятник Фуко. Навколо нього була розгорнута експозиція музею. Нині вона нараховує близько 400 експонатів, які розташовані в п'яти умовних залах, визначених архітектурним поділом церкви. Перша зала розповідає про початкові етапи освоєння космосу. Символічно експозиція, як і космічна ера людства, розпочинається з макету Першого штучного супутника Землі, що 4 жовтня 1957 року був виведений на орбіту Землі. Це металева куля діаметром 58 см, вагою 84 кг з чотирма попарно розміщеними антенами довжиною 2,4 і 2,6 м. Усередині сфери був умонтований радіопередавач, сигнали якого міг фіксувати навіть аматорський радіоприймач. Поряд розташований макет рідинного ракетного двигуна 2-камерної конструкції РД-219,

Фото Сергія Вовкодава

Макет орбітального відсіку космічного корабля «Союз»,
крісло-ложемент

котрим оснащувалась друга ступінь ракети-носія «Союз». У кінці 1950 – на початку 1960-х рр. він був найпотужнішим двигуном у своєму класі. На стінах світлини піонерів космічної галузі, перших штучних супутників, керованих космічних кораблів.

У другій залі розташовані експонати, пов'язані з перебуванням людини в космосі. У центрі знаходиться макет орбітального відсіку космічного корабля союз – модуль призначений для проведення наукових експериментів, відпочинку, виконання космонавтом необхідного комплексу фізичних вправ та вживання їжі. Використовуючи орбітальний відсік в якості шлюзової камери, космонавт міг вийти у відкритий космос. У

середині відсіку, у зручних для використання зонах, розташовувалось обладнання керування та зв'язку, переносна телевізійна камера, кіно- та фотоапарати, наукові прилади. У спеціальній «шафі» розміщувались агрегати життєзабезпечення, продукти харчування, аптечка, гігієнічні засоби.

Поруч з орбітальним відсіком знаходиться крісло-ложемент, що використовувалося в космічних кораблях для рівномірного розподілу навантаження на тіло космонавтів під час злету і спуску. Саме в цьому кріслі здійснював політ космонавт П. І. Беляєв. У верхній частині залу в напіввідкритому вигляді підвішений парашут червоного кольору ДП-5, з яким здійснювали тренуваль-

Автоматична іоносфера лабораторія
«Янтар-1»

Фото Сергія Вовкодава

Фото Сергія Вовкодава

Фото Сергія Вовкодава

Фото Сергія Вовкодава

1. Макет стартової позиції «Байконур»
2. Автоматичний апарат «Луноход-1»
3. Фрагмент експозиції музею

ні стрибки космонавти Ю. О. Гагарін та Г. С. Титов. Цікаву групу експонатів складає різноманітна їжа, яку під час польоту на орбіті Землі у невагомості вживали космонавти: різних сортів хліб, консерви, туди джему та супів тощо.

Наступна зала містить обладнання, що використовувалось під час супроводу космічних польотів із Землі. Поряд з цим, у центральній частині залу знаходиться макет рухомої місячної лабораторії «Луноход-1», першого в світі планетоходу, що успішно працював на поверхні іншого небесного тіла, починаючи з 1970 року.

За час перебування на поверхні Місяця апарат проїхав 10 540 м, передав на Землю 211 панорамних знімків і 25 000 фотознімків. У більш ніж п'ятистах точках уздовж траси руху вивчалися фізико-механічні властивості ґрунту, а в 25 точках проведений аналіз хімічного складу. Зверху, над апаратом, закріплена автоматична іоносферна лабораторія «Янтар-1». Її аналог був запущений 1 жовтня 1966 року й призначався для дослідження взаємодії реактивної струї електричного ракетного двигуна (ЕРД), що працював на аргоні з іоносферною плазмою.

Підготовка та здійснення космічних подорожей завжди супроводжувався складними математичними розрахунками, що здійснювались за допомогою електронно-обчислювальних машин. Оригінал подібної ЕОМ, що має назву «Мінск-32», розміщений вздовж стін четвертого залу музею. Поряд знаходиться макет стартової позиції космодрому «Байконур», який яскраво демонструє заключний етап підготовки ракети до старту. Цей надзвичайно цінний експонат був переданий із науково-технічної виставки, що відбулася в Австралії. У верхній частині зали підвішений ще один парашут ДП-3, з яким космонавти П. Р. Попович та Г. С. Шонін проводили тренувальні стрибки.

Центральна, найбільша зала, музею присвячений дослідженням штучними апаратами верхніх шарів атмосфери та космічного простору. Тут розміщена некерована

двохступінчата метеорологічна ракета на твердому паливі М-130. Прилади, зосереджені в її передній частині, дозволяли отримувати інформацію щодо стану атмосфери. Поряд знаходиться макет вертикального космічного зонду, що використовувався для вивчення верхніх шарів атмосфери, іоносфери Землі та навколоземного космічного простору, зокрема, доз радіації під час польоту в поясі радіації. Він виконаний у вигляді герметичного контейнера, в середині якого знаходиться комплекс наукових приладів, змонтованих на спеціальній рамі. В іншій частині зали розташований макет спускового апарату автоматичної станції «Венера-7». Подібний апарат уперше в світі здійснив посадку на поверхню Венери. Він протягом 53 хвилин передавав на Землю інформацію про температуру атмосфери, в тому числі, близько 20 хвилин з поверхні планети.

Окрема група експонатів пов'язана із забезпеченням нормального функціонування організму людини в різних умовах та на різних стадіях польоту. До неї входить костюм рідинного охолодження, призначений для підтримки постійної температури навколо тіла шляхом руху охолоджуючої рідини в спеціальних капронових трубках. У цьому костюмі космонавт П. Р. Попович здійснив політ у космічному кораблі «Союз-14» та орбітальній станції «Салют-3» в 1974 році. Групу доповнюють два скафандри: СК-11 аварійного типу, в якому космонавт В. Д. Зудов перебував під час польоту на борту корабля «Союз-23» у 1976 році, і скафандр для виходу у відкритій космос. У подібних

до останнього скафандрах Є. В. Хрунов та О. С. Єлєсєєв здійснювали перехід через відкритий космос із корабля «Союз-5» до «Союз-4».

Окремий куточок експозиції присвячений важливій для України події – спільному американсько-українському експерименті місії «STS-87». 19 листопада 1997 року перший космонавт незалежної України Каденюк Л. К. на борту космічного шаттлу «Колумбія» розпочав космічну подорож спільно з японським та американськими астронавтами, що тривала до 5 грудня 1997 року. Світ-

© Фото Сергія Вовкодава

Скафандри та костюм рідинного охолодження

© Фото Тараса Дудки

Леонід Каденюк ознайомлюється з експозицією музею. 24.02.2011 р.

лини на стенді розповідають про перебіг підготовки до польоту та про перебування екіпажу на орбіті Землі. 24 лютого 2011 року герой України Леонід Каденюк відвідав Музей космосу й доповнив цей розділ експозиції, подарувавши свою книгу «Місія космос» та декілька світлин з автографами.

Завершується експозиція музею різного типу друкованою продукцією та фотоматеріалами про внесок наукових установ та виробничих організацій у сучасний розвиток космічної галузі України.

Окрім згаданого комплексу експонатів, вітрини музею містять особисті речі

*Скульптури піонерів космонавтики:
Ціолковський К. Е., Гагарін Ю. О.,
Корольов С. П.*

© Фото Сергія Вовкава

Робочий кабінет академіка Ішлінського О. Ю.

космонавтів, прилади та обладнання, що використовувались під час досліджень на орбіті, мистецькі твори: скульптури й картини, бюсти, портрети тощо. Велика кількість фотомонтажів розповідають про основні етапи освоєння космосу й історію розвитку космічної техніки. Окреме місце займають відтворені в музеї робочі кабінети академіків О. Ю. Ішлінського та С. П. Корольова

Майбутнє музею планується в подальшому розширенні експозиції з метою показу місця України в сузір'ї космічних держав світу, її участі в міжнародних проєктах, демонстрації науково-виробничого

потенціалу ракетно-космічної галузі та науково-виробничих об'єднань, проектних інститутів, конструкторських бюро, спеціалізованих підприємств тощо. Експозиція музею дозволяє частково доторкнутися до

далекого та загадкового Всесвіту, мимоволі проникнути у віртуальний світ космічної подорожі.

© Фото Тараса Дудки

Учасники круглого столу «Космічна Україна. Переяславщина» в музеї світопізнання та мирного освоєння космосу.

Зліва направо: 1-й ряд – Т. Нагайко, О. Шкира, М. Сікорський, Л. Каденюк.

2-й ряд – А. Глієва, А. Яковенко, Л. Шкіра, І. Корж, В. Сікорська, С. Вовкодав, О. Демиденко, Н. Обертій, Ю. Шкарупін, І. Татькова, Н. Захарчук, О. Базалук, М. Бойко. 24 лютого 2011 року.

«Погляд»
© Фото Ольги Шкири

Леонід Каденюк, Герой України, перший космонавт незалежної України, залишає автограф для бібліотеки.
24.02.2011 рік

Зустріч для вас

(розмова з Леонідом Каденюком)

Віра Федорук,
журналістка

Нещодавно в місті Переяслав-Хмельницькому відбулася пам'ятна не тільки для його жителів, а й для усієї України значима подія. Тут стартувала загальнонаціональна програма «Космічна Україна», в рамках якої відбувся перший «круглий стіл». У його засіданні взяли участь перший космонавт України, Герой України Леонід Каденюк, представники Національного космічного агентства України, Міжнародного філософсько-космологічного товариства, науковці з Харкова, Житомира, інших міст молодшої держави, де є космічні музеї та планетарії, співробітники Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», представники місцевої влади, громадської культурно-просвітницької організації «Переяславський скарб», працівники ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

«Життя людини має супроводжуватися мрією...»

Зазначимо, що «круглому столу» передували два особливі ювілеї. Космонавту Леоніду Каденюку перед тим виповнилося 60 років і рівно 60 років тому приїхав у це старовинне місто нині теж Герой України, лауреат Шевченківської премії, почесний директор Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» Михайло Сікорський, зусиллями якого створено 27 унікальних музеїв, зокрема й Музей світопізнання та мирного освоєння космосу, де зберігаються експонати, які можна побачити лише в Зоряному містечку. Символічно, що саме в університетському музеї освіти й відбулася зустріч двох Героїв України.

Перший космонавт нашої незалежної держави також ознайомився з історією молодого вузу Київщини, його вихованцями, пройшов мистецьким переходом «Космічна доріжка», оглянув виставку-екскурсію «Космос у серці Переяслава» та творчу виставку монотипів «Душі одкровення: фарбами, звуками, відчуттями». А об'єднала усіх зацікавлених інформаційно-ресурсна зала «Чумацький шлях», де й відбувся сам «круглий стіл». Чи не найбільше запитань на ньому, звичайно, адресувалося Леоніду Костянтиновичу.

**Прес-реліз
круглого столу «Космічна Україна.
Переяславщина».**

24 лютого 2011 року

Склад оргкомітету:

Коцур Віктор Петрович, ректор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

Каденюк Леонід Костянтинівич, Герой України, перший космонавт незалежної України, кандидат технічних наук

Сікорський Михайло Іванович, Герой України, почесний директор НІЕЗ «Переяслав»

Базалук Олег Олександрович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії КУТЕП

Хомич Валерій Феодосійович, перший проректор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», кандидат педагогічних наук, доцент

Рик Сергій Миколайович, проректор з наукової роботи, кандидат філософських наук, доцент

Троценко Валерій Володимирович, проректор з навчально-педагогічної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент

Шкіра Олександр Григорович, міський голова м. Переяслава-Хмельницького

Шкіра Ольга Іванівна, директор бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Подорож за межі земної гравітації...

– *Леоніде Костянтинівичу, відомо, що Ви – уродженець Буковини, де пройшло ваше дитинство і юність. А яке місце у Вашому житті займає Київ і зокрема Київщина?*

– Дуже помітне. Зараз живу в Києві, з яким у мене пов'язано дуже багато подій. По-перше, саме в Києві, в Інституті біології Академії наук України я готувався до свого космічного польоту (до цього в столиці України бував тільки проїздом). Чи маю за містом дачу і щось вирощую на ній? На жаль, поки що дачею не похвалюся, ніяк не «організую» її, але думаю, що скоро матиму.

– *Ви вже були раніше у Переяславі і що найбільше вразило у ньому?*

– От у цьому університеті – вперше, а із самим містом вже знайомий раніше, не раз бував тут, проїжджав чимало. Для мене Переяслав-Хмельницький – відоме не повторне місто, знане і своєю особливою історією, котра надзвичайно тісно пов'язана з багатьма подіями становлення України як держави, і своїми знаменитими людьми. Тому із задоволенням погодився на зустріч із студентами. Можливо, хтось із них захоче стати космонавтом.

– *До речі, а як Вам вдалося стати космонавтом? Навпевно, дуже складний шлях долали?*

– Мене часто про це питають і я завжди відповідаю так: «Якщо цю мрію вдалося втілити в життя хлопчині з буковинського села, то кожен може її здійснити». Просто треба мати цю мрію. Треба до неї прагнути і треба дуже багато працювати: і сама мрія, і її здійснення вимагають дуже багато зусиль і дуже багато знань. Взагалі, для польотів у космос необхідно мати якомога більше знань у різних галузях

«...коли дивлюся в ілюмінатор і бачу створене, після цього не вірити в Бога не можливо...»

Джонн Гленн

науки і техніки. По-перше, їх вимагають від космонавта як від професіонала. По-друге, космонавту з ними буде напрочуд цікаво в космосі. Я на собі переконався, що тих знань, які нам давали (а ми глибоко студіювали і біологію, і астрономію, астрофізику, геологію, екологію плюс вивчали як командири космічні кораблі, бортові системи орбітальних станцій) в космосі все одно виявилося недостатньо.

– А яких саме?

– Пов'язаних із фізіологією людини, впливом невагомості на її організм. Сучасна космічна медицина нині тільки перебуває на початковому етапі розуміння того, що відбувається з людиною, коли та потрапляє в стан невагомості: цих знань ще просто нема. Тому в космосі намагався і себе вивчати як біологічну істоту, буквально кожну вільну хвилинку придумував, окрім поставлених на Землі завдань, якісь власні.

– Вас, напевно, часто запитують, а навіщо літати в отой космос? Навіщо він нам?

– Дуже часто. Можна відповісти одним реченням, а можна й цілу добу розказувати. Якщо коротко, то щоб покращити життя на своїй планеті Земля. Бо проблем на ній, на жаль, надзвичайно багато і чимало з них пов'язані саме з діяльністю людини. Загальновідомо, що запасів нафти, газу, вуглеводню на ній залишилося десь років на 30. А далі що? Ось тут космос і виручить. Коли я вперше подивився на Землю звідти і побачив, скільки сонячного світла відбиває наша Земля, то подумав: як ми, люди, ще не навчилися як слід використовувати природою дану нам енергію, зокрема сонячну. Між іншим, китайці вважають модель людського організму моделлю Всесвіту. Тому ми повинні літати в космос, щоб вивчати і Всесвіт, і себе.

– Коли Юрій Гагарін уперше полетів у космос, багато хто зізнавався, що їм було за нього страшно? У Вас виникало під час польоту таке відчуття?

Ігнатенко Наталія Вікторівна, кандидат педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету

Нагайко Тарас Юрійович, кандидат історичних наук, викладач

Лукашевич Олексій Михайлович, кандидат історичних наук, викладач

Закопайло Сергій Анатолійович, кандидат педагогічних наук, доцент

Іващенко Андрій Володимирович, завідувач соціально-гуманітарного відділу

Вовкодав Сергій Михайлович, завідувач музею світопізнання та мирного освоєння космосу НІЕЗ «Переяслав»

Місце проведення

зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях»

Організатори заходу

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,

Бібліотека ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,

Національне космічне агентство України»,

Міжнародне філософсько-космологічне товариство,

Переяслав-Хмельницька міська рада, Музей світопізнання і мирного освоєння космосу НІЕЗ «Переяслав»,

Громадська культурно-просвітницька організація «Переяславський скарб»

Присутні:

Каденюк Л. К., Герой України, перший космонавт незалежної України, кандидат технічних наук,

Коцур В. П., ректор ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», доктор історичних наук, професор, академік НАПН України,

Сікорський М. І., Герой України, почесний директор НІЕЗ «Переяслав»,

Базалук О. О., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії КУТЕП,

Шкира О. І., директор бібліотеки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди,

Желізняк Г. В., директор Харківського планетарію ім. Ю.А. Гагаріна,

Боротканіч Н. П., прес-секретар Національного космічного агентства України,

Нефедова О. Н., директор бібліотеки Дніпропетровського національного гірничого університету,

Демиденко О. С., поет-пісняр, науковці університету, проректори, керівники підрозділів та наукових центрів, співробітники бібліотеки, студенти, аспіранти, учні та вчителі Переяслав-Хмельницького ліцею-інтернату.

Програма заходу

окрім засідання круглого столу, передбачала відвідання університетський музею освіти, ознайомлення гостей із художніми роботами студентів педагогічного факультету (сп. «Образотворче мистецтво») «Космос у серці Переяслава», а також із виставкою монотипів «Душі одкровення: фарбами, звуками, відчуттям».

– Чомусь людей найперше цікавить слово «страх». Була своєрідна напруга, але мені було водночас страшенно цікаво, що має відбутися (я дуже довго готувався до польоту в космос), а не очікування якоїсь неприємності. І поряд із ним стояло надзвичайно велике почуття відповідальності. Можливо, тому, що у нас, українців, воно закладене від природи. А якщо врахувати, що мій політ став першим польотом як українця від держави Україна і мене приїхав провести в космос Президент нашої держави, що теж накладало особливий відтінок на цю подію. Але ніякої ейфорії не відчував. Навпаки, робочу атмосферу і величезне напруження. Особливо як включилися двигуни і все понеслось-поїхало.

– 12 квітня виповнилося 50 років від першого польоту людини у космос...

– А для мене цей рік пов'язаний з ще однією пам'ятною датою: 90-річчям із дня народження Георгія Тимофійовича Берегового. Він – мій командир, відбирав у загін радянських космонавтів. До речі, перед тим я тривалий час працював льотчиком-випробувачем у ескадрильї, якою він командував. Зрозуміло, що для мене Береговий – особлива людина, яка поряд з іншими видатними особистостями відіграла надзвичайно важливу роль у моєму становленні як космонавта. Щодо польоту Юрія Гагаріна в космос, то цей політ мав значення не лише планетарне, а й вселенське.

– Чому?

– Тому що на одній із планет Всесвіту цивілізація в решті решт змогла подолати тяжіння своєї планети і вирвалася в космос. Тобто, початок був покладений і він належить Юрію Олексійовичу Гагаріну як людині, котра вперше по-

«...Глобальне бачення Землі з космосу спонукає до такого ж глобального мислення філософського сприйняття і життя, і людського суспільства...»

бувала в космосі. Дитинство мого покоління (а мені тоді якраз виповнилося 10 років) співпало з початком космічної ери на планеті. Яке тоді панувало величезне піднесення людей, як багато моїх ровесників прагло до цієї професії! Бо Гагарін став не просто радянською людиною, а людиною, яка вперше представила людство за межами нашої планети.

– І оця висока космічна мрія не обминула і вас?

– Вона засіла у моїй дитячій свідомості десь на найпочеснішому місці: саме завдяки їй я й школу закінчив із срібною медаллю. Потім поступив у Чернігівське вище авіаційне училище льотчиків, згодом – Московський авіаційний інститут, після яких відслідковував, коли ж розпочнеться черговий набір у загін космонавтів?

– А чому не зразу в інститут, а спочатку в льотне училище?

– Свого часу Сергій Павлович Корольов прийняв рішення відбирати в космонавти військових льотчиків. Щоб керувати літаком-винищувачем, треба мати водночас знання пілота, штурмана, радиста, бортінженера, які дуже потрібні в космонавтиці. Їх і давали саме в Чернігові. Звичайно, відбір до загону був надзвичайно жорстким, особливо медичні вимоги. Із декількох тисяч льотчиків спочатку відібрали 254 чоловіки, з яких після медичної космічної комісії (вона проходила в Зоряному містечку у Москві) залишилося лише 9. Коли мені сказали, що я потрапив в оцю «дев'ятку», то спочатку не повірив, настільки нерви були напружені. Як не дивно, «розрядився» на Державній медичній комісії за участю провідних медичних фахівців Радянського Союзу (її очолював академік Газенко). Зачитуючи, що за такою-то статтею я гідний до космічних польотів, він несподівано запитав, що це за стаття. Я не знав, але відповів із гумором: «Єдине, що знаю, вона – не з Кримінального кодексу». Увесь зал засміявся...

Зміст заходу

З вітальними словами звернулися до присутніх ректор університету професор В. П. Коцур, заступник міського голови Переяслава-Хмельницького В. В. Губенко, голова Міжнародного філософсько-космологічного товариства О. О. Базалук.

Виступ Леоніда Каденюка мав назву «Краса землі і космосу». Гість розповів присутнім про етапи підготовки до польоту в космос, наукові дослідження, якими займався під час польоту та їхні результати. Леонід Костянтинович відповів на численні запитання присутніх.

Л. К. Каденюк презентував і подарував бібліотеці книгу «Місія – космос», яка стала переможцем рейтингу «Книжка року – 2009» у номінації «Обрії». У книзі відгуків бібліотеки почесний гість зробив запис: «Із захопленням і відчуттям вдячності», а на стенді «Автограф»: «З побажанням добра, щастя, здійснення мрій».

Важливими моментами зустрічі стали обговорення питань формування у молоді активної життєвої позиції, здорового способу життя, залучення молоді до активної діяльності зі збереження духовної спадщини України.

Гостям університету на згадку про перебування на Переяславщині було подаровано книги про Переяслав та вишиті рушники, виготовлені переяславськими майстринями.

Л. К. Каденюк та гості університету відвідали Музей світопізнання і мирного освоєння космосу НІЕЗ «Переяслав». Леонід Костянтинович передав у дар музею особисті речі.

Леонід Каденюк в музеї освіти ПХДПУ
ім. Г. Сковороди. 24.02.2011 р.

Так розпочалася моя підготовка. Відбирали нас як майбутніх командирів багаторазового космічного корабля «Буран». Тому зразу направили в Центр підготовки льотчиків-винищувачів, де ми пройшли цю підготовку й отримали відповідні дипломи. Потім, працюючи паралельно льотчиками-винищувачами, набираючись досвіду, готувалися й до космічних польотів у Зоряному містечку. Підготовка моєї групи-«дев'ятки» – унікальна: такої ніхто не проходив і, мабуть, уже ніхто й не проходитиме.

– У 1991 році поговорювали про політ чисто українського екіпажу на орбітальну станцію «Мир»...

– Вже була й відповідна домовленість між Леонідом Кравчуком та Михайлом Горбачовим, але невдовзі розпочалися якісь політичні розбіжності між Україною та Росією, з Чорноморським флотом, і політ відклали. Дуже цікава космічна програма, але вона не здійснилася. З того періоду запам'ятався кумедний випадок. Із залу надійшло запитання: «Леонід Константинович, якщо вам Леонід Кравчук прикаже посадити «Буран» на Крещатику, ви це сделаете?» Я відповів йому в тон: «Смотря в чем заплатят. Если в купонах – нет, в доларах – да».

«З інопланетянами – не спілкуватися...»

– Але сам космічний політ Ви здійснили у США на кораблі «Колумбія»...

– Політ відбувся завдяки домовленостям двох Президентів: Білла Клінтона та Леоніда Кравчука. Коли виникло питання, що робити у космічному польоті, то наші вчені-біологи запропонували біологічні експерименти. Американці теж охоче пішли на цю програму: вони вважають космічні діалоги одним з основних напрямків космічних досліджень. Вибрали для вивчення три види рослин: брассіку рапу, сою та мох, над якими я там й виконував відповідні експерименти. З'ясувалося, що потрібно термі-

ново оволодіти англійською мовою (у школі та вузах вчив французьку). На це пішов рік, але я зміг вільно вести не тільки репортаж із космосу, а й освоїти специфічні терміни, спілкуватися із Центром польоту, всередині – з екіпажем.

– І що Ви побачили у космосі?

– Сам космічний політ можна розділити на кілька етапів. Перший – старт і виведення на орбіту. Другий – політ у космосі у стані невагомості, виконання завдань. Третій етап – повернення на Землю. Все-таки, мабуть, найнапруженіший і найнебезпечніший етап польоту – старт і виведення на орбіту. Важила вся ця система не

«...мій політ став першим польотом як українця від держави Україна...»

багато й не мало: 2230-2240 тонн. І їх треба відірвати від землі, причому 90 відсотків – паливо, яке під час згорання перетворюється в енергію, з допомогою якої корабель розганяється до першої космічної швидкості (7,9 км на секунду). Літали ж ми на висоті біля 300 км. Космосу досягнули надзвичайно швидко, десь за 1 годину і 10 хвилин. Відповідно, прискорення величезні, а відтак такі ж перевантаження.

– І в чому вони виявилися для Вас?

– Перед польотом я хвилювався, як перенесу стан невагомості. Хоч ми відібрані, здавалося б, за одними і тими ж критеріями, всі однаково здорові, але фізіологія у кожного своя. Ніяка медицина на Землі сказати не

© Фото Тараса Дудки

«Космічна доріжка»: художня виставка студентів педагогічного університету. (керівник О. Смірнова)

може, як ти почуватимешся там. Змодельовати тривалий час невагомість у земних умовах – неможливо. Можна зробити подібне на 25-27 секунд у літаках «літаюча лабораторія». У світі їх два: в російському Центрі підготовки космонавтів і в американському космічному агентстві НАСА. Я літав і там, і там.

Коли вперше виглянув в ілюмінатор, вразило все. Коли просять описати, як воно там, відповідаю, що людських слів замало, щоб передати навколишню красу. Але все-таки моїми найпершими словами, коли побачив сегмент Землі (її всю не видно), стали слова до командира екіпажу Кевіна, який разом зі мною плавав у стані невагомість: «Кевін, тепер я бачу, що вона кругла». Дуже величезна палітра різних кольорів із різними відтінками...Телевізійні зображення Землі із космосу чи фотографії лише на 15-20 відсотків передають наявне. Бо людське око спроможне бачити такі відтінки, які не можуть бути відображені жодною кольоровою плівкою. Як тут не згадати слова американського астронавта, професійного льотчика-випробувача Джонна Гленна, який у 77 років удруге полетів у космос. Після свого повернення він сказав: «Коли дивлюся в ілюмінатор і бачу створене, після цього не вірити в Бога – не можливо».

– Тобто він усе це пов'язує з Богом?

– Мене теж сам космічний політ якоюсь певною мірою віддистанціював від тієї науки, яку ми колись проходили. Тим більше, що наука й досі не може дати відповідь, звідки все взялося. Так от, саме в космосі, коли бачиш

все, що перед очима, здається, нібито потрапив зовсім в інший світ. Сам космос допомагає людині швидше наблизитися до розуміння, що все-таки є якийсь Вищий Розум, без якого не змогло обійтися все створене. Загальновідомо, що біологічне життя на нашій планеті існує завдяки взаємодії молекул нуклеїнових кислот і білків. Так от, вчені, знаючи про алгоритм цієї взаємодії і її складність, і досі не можуть їх розшифрувати. Звідси висновок: без Вищого Розуму цей алгоритм не з'явився б. Другий приклад: наш людський організм, в якому відбувається багато незрозумілих біологічних процесів, які й досі теж загадка. Після моєї адаптації до стану невагомість (вона тривала десь півтори-дві доби) у мене виникло відчуття, що я вже колись був у цьому стані. Розтлумачив це так: перед тим, як народитися, дитя знаходиться в утробі матері в гідроневагомісті. Друга гіпотеза: багато літав на літаках-винищувачах, на яких кілька секунд можна робити невагомість. Третя, напівфантастична: можливо, людина колись прилетіла на Землю з космосу і десь на генному рівні у кожного з нас й записана ця інформація. Між іншим, нас перед польотом серйозно попередили не вступати в жодні контакти з тим, що побачиш за вікном ілюмінатора.

– До речі, одна із версій походження життя на Землі та, що, начебто, ореоли на святих – це насправді скафандри космонавтів, які прилетіли на нашу планету із Всесвіту.

– Зараз існує багато гіпотез, теорій, звідки взялося життя на Землі. Вище я вже говорив, що коли адаптувався до стану невагомість, у мене виникло таке відчуття, що вже колись

був у цьому стані. Тому згодний, така теорія є і вчені нині про неї багато говорять, вважають її однією з основних версій, звідки взялося життя на нашій планеті.

– В одному із інтерв'ю Ви обмовилися, що коли дивилися глибини космосу, то сам простір сприймали зовсім по-іншому. Це як?

– Тут, на Землі, нам вистачає дво- чи тримірного простору, у якому обов'язковим є поверхня Землі, скоси, котрі якось обмежують цю поверхню. У космосі ж сприйняття зовсім інше. Він видався мені багатомірним, чотиримірним, навіть п'ятимірним. І несподівано виникла думка, що коли людина навчиться будувати багатомірні системи, то зможе переходити з однієї системи, з одного часового виміру в інший. І рухатися в космічному просторі Всесвіту теж зовсім по-іншому. Але скажу й про негативні сприйняття. Коли побачив, наприклад, який тоненький прошарок атмосфери обгортає нашу Землю, то підупав в настрої. Як же ми, люди, неправильно ставимося до атмосфери як складової біосфери, тратимо трильйони доларів щорічно на хімічне, ядерне, бактеріологічне озброєння! На такий гарний, красивий планеті (таке враження вона справляє, якщо дивитися на неї збоку) відповідно аналогічним має таке й життя.

– Ви летіли у Всесвіт не на один день, відповідно, треба було думати про їжу. А чим харчуються космонавти? Невже тільки одними тюбиками, як можна бачити на відповідних виставках?

– Тюбики теж були, але в основному американці пропонували нам сухі страви в особливих целофанових пакетах. Перед тим, як їсти вподобане, його треба розбавляти гарячою чи холодною водою. Звичайно, враховували індивідуальні смаки кожного. Перед польотом ми їздили у спеціальну фірму і на довгому столі, заставленому різною їжею, відбирали, що смакувало кожному, ставлячи у списку навпроти своєрідну галочку. Так формувався мій контейнер із їжею, були там і м'ясні страви, але багато пили

Леонід Каденюк в ПХДПУ ім. Григорія Сковороди. 24.02.2011 р.

рідини: в невагомості без неї ніяк. Звичайно, щоб пообідати чи поснідати, треба було спочатку закріпитися, а вже потім трапезувати.

– Пригадуєте популярну свого часу пісню, що «і на Марсі будуть яблуни цвісти...» Як Ви вважаєте, скільки років треба людству, щоб зробити наступний крок і полетіти вже до цієї планети?

– 3 точки зору технічного забезпечення, то такі польоти вже можливі, хоч деякі проблеми ще є. Думаю, треба не менше 10 років. По-перше, туди слід здійснити непілотовані розвідувальні польоти, як це робили американці на Місяці, вивчити Сонячну систему та її планети.

– А якої думки про космічний туризм, яким останній час захоплюються «сильні світу цього»? Він потрібен чи ні?

– Космонавтика, як відомо, вимагає великих коштів і їх треба деє знаходити. Один із таких шляхів – той же космічний туризм: подивитися на Землю з висоти 100-110 кілометрів – це щось коштує. І бажаючі недешево платять: 200 тисяч доларів, але які ж колосальні враження!

***Земні клопоти не менш важливі,
чим космічні***

– Багатьох хлопчаків, які марять небом, гадаю, цікавить, на скількох типах літаків Ви літали упродовж свого життя?

«Щодо польоту Юрія Гагаріна, то цей політ мав значення не тільки планетарне, а й вселенське...»

– Приблизно на 60 різного призначення і на кожному з них не полишала мрія про космос. Але коли ми повернулися на Землю і ще «бігли» по посадочній смузі, я раптом відчув, що моя підсвідомість деє звільнилася від цієї мрії. Народилася вона 14 квітня 1961 року, а здійснилася 5 грудня 1997 року.

– Молода держава гідно поцінувала вашу працю: Герой України, радник прем'єр-міністра України з питань авіації та космонавтики, член колегії Національного космічного агентства України, почесний професор провідних вузів молододї держави. Якої б ще нагороди ви хотіли для себе?

– Щоб мої знання як фахівця у авіаційній та космічній галузях використовували в повному об'ємі для більшої користі своїй же країні. Бо я не тільки вивчав відповідну техніку, а й брав участь у створенні складних авіаційних систем. Маю багато друзів і серед російських космонавтів, і американських, європейського космічного агентства. Глобальне бачення Землі з космосу спонукає до такого ж глобального мислення, філософського сприйняття і життя, і людського суспільства. У космосі переконуюешся, наскільки неправильно ми живемо, які неправильні закони створюємо і приймаємо. Зараз для мене політика, хоч усе життя цікавився нею, дуже цікава, складова частина життя, не менш приваблива, чим космос. Після повернення на Землю займався громадською діяльністю, був обраний по мажоритарному округу на Буковині народним депутатом України. Звичайно, звертаються з різними

питаннями. Радію, коли багатьом зміг допомогти, прикро, коли інколи й не вдається...

– Нинішній рік, як відомо, проголошений Роком космосу. Що Ви думаєте про сучасну підготовку нинішніх військових льотчиків і чи часто буваєте в Чернігові? Між іншим, кажуть, що Вашого рідного льотного училища вже нема...

– На жаль, моє училище справді розформували в 1994 році, ще до мого польоту на «Колумбії». На той час воно вважалося найкращим у Радянському Союзі, в якому курсантів готували на реактивних літаках чотирьох типів: Як-25, МІГ-15, МІГ-18 та МІГ-21. Зараз, звичайно, ніякого порівняння з навчанням раніше. Мене випустили у 1975 році із кваліфікацією «льотчик-інженер» і спеціальністю «кілокування та експлуатація літальних апаратів». Тобто, я був справжнім інженером, а не лише пілотом. Нині до мене підходять окремі юнаки і просять допомогти їм знайти місце, де б вони могли налітати 50 годин, а не 5 (45 їм формально приписують) й отримати відповідний диплом. Тому системі підготовки льотчиків треба змінювати, наближати її до радянської з її дійсно унікальною підготовкою.

– А що було найважчим у Вашій космічній епопеї?

– Пройти по 70-метровій килимовій доріжці у Борисполі (сміється). Коли після польоту я прилетів туди, двері літака відкрилися і я побачив десятки телекамер з однієї сторони, усміхнених людей, стало не по собі. Звичайно, у випробувальній роботі траплялися різні аварійні випадки, штопори в літаках, відмови двигунів, але вони не мали нічого спільного з тим відчуттям, коли йшов по цій килимовій доріжці. Але саме вона дозволила усвідомити, що раз так зустрічають, значить, щось значуще зробив для своєї держави.

– Поки що космос залишається прерогативою чоловіків. Польоти жінок (їх небагато в історії нашої космонавтики) можна на пальцях однієї руки перерахувати...

Проведення круглого столу «Космічна Україна. Переяславщина» в ПХДПУ ім. Г. Сковороди. 24.02.2011 р.

– У колишній радянській космонавтиці, справді, їх лише троє. Але серед американських космонавтів дуже багато жінок, дець відсотків 20. Командиром екіпажу «Шатл», між іншим, була жінка, професійний льотчик, як і інші члени її команди. Але все-таки в певних аспектах фізіологія жінки і чоловіка різниться. Наприклад, у перенесенні навантажень: тут у чоловіка фізично більше можливостей, чим у «слабкої статі». Коли ми проходили підготовку в Зоряному містечку, чоловікам-космонавтам давали десятикратне навантаження. Тобто при моїй вазі 75 кілограмів в процесі перенавантаження я витримував уже 750. Не всі і багатьох списували. Але жінок від перевантажень берегли: вони їх просто не витримали б. Але жінки обов'язково літатимуть і літають, виконують такі ж експерименти, як і представники сильної статі: виходять у відкритий космос, працюють у ньому.

– І останнє запитання. Щоб Ви порадили тим юнакам і дівчатам, які теж захочуть стати космонавтами, які риси їм треба вивувати у самих себе?

– По-перше, мати мрію. Я вище вже казав, що життя будь-якої людини має супроводжувати мрія. Не обов'язково про космос. Можна мріяти про професію вчителя, викладача, бізнесмена, банкіра, але мрія повинна постійно йти поруч: вона дисциплінує. По-друге, якомога найрізноманітніших знань, постійно працювати над собою, цікавитися всім і вся. Тільки тоді ти дійдеш до своїх вершин.

Електронні ресурси. Режим доступу:

Навчайся з нами. Леонід Каденюк

[ПХДПУ ім. Г. Сковороди]//

<http://www.youtube.com/watch?v=1eZyDsrHRUk>

Ділові знайомства. Леонід Каденюк

[ПХДПУ ім. Г. Сковороди]//

<http://www.youtube.com/watch?v=ct1CihHtYQg>

Фото на пам'ять. Працівники університетської бібліотеки з Героями України М. Сікорським та Л. Каденюком. 24.02.2011 р.

© Постер Нелі Панченко «Зіркова зустріч в Переяславі». 24.02.2011 р.

Книга-номінант 2009

Книга-дипломант Гран-прі 2011

Леонід КАДЕНЮК

МІСІЯ — КОСМОС

«МІСІЯ – КОСМОС»: НОМІНАНТ РОКУ, ДИПЛОМАНТ ГРАН-ПРІ

*Ольга Шкира,
директор бібліотеки
ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький
державний
педагогічний
університет імені
Григорія Сковороди»*

Каденюк Л. Місія – космос / Л. К. Каденюк. – К.: Унів. Вид-во «Пульсари», 2009. – 328 с.: іл. – (Українці у світовій цивілізації)

Книжка першого космонавта незалежної України, Героя України, генерал-майора авіації, льотчика-випробувача 1-го класу, кандидата технічних наук Леоніда Костянтиновича Каденюка знайомить читачів з його польотом у космос у складі екіпажу космічного корабля «Колумбія». Книга стала переможцем XI Всеукраїнського рейтингу «Книжка року – 2009» у номінації «**Обрії**» Науково-популярна література / публіцистика; 30 квітня 2011 року нагороджена дипломом Гран-прі в номінації «**Вибір читача**» на XIII Харківському фестивалі «Світ книги».

Вже у самій назві вказано мету її створення – прагнення розповісти пересічному читачеві «про надзвичайну подорож за межі земної гравітації, в інший світ – світ космосу та невагомості». «Моє рішення на-

писати книгу, – зазначає автор – зумовлене й палким бажанням поділитися унікальною інформацією, отриманою впродовж перебування на космічній орбіті, й глибоким усвідомленням обов'язку це зробити». Український космонавт не ставить собі за мету подати наукові факти про природу, дослідження планет, Галактики тощо, натомість він зазначає: «Мені дуже хочеться, щоб той, хто прочитає цю книгу, сам немовби побував у космосі. Я також буду радий, якщо читач, на мить відклавши книжку, замислиться над своїм буттям на планеті Земля, відчує відповідальність за неї і за все, що на ній живе».

У книзі Л. Каденюка на тлі надзвичайно цікавих і детальних описів етапів польоту, технічних характеристик літаків і космічних літальних апаратів, розмаїття біографічних фактів є декілька наскрізних тем, що надають їй цілісного вигляду. По-перше, наступність: наша нинішня цивілізація – це лише невелика ланка у ланцюгу розвитку природи і її унікального творіння – людини розумної. По-друге, дбайливе ставлення до Землі, іншої домівки у людства немає і не передбачається, її потрібно берегти. Читаємо у книзі: «Земля надзвичайно різнобарвна. Величезна кількість найрізноманітніших кольорів на тлі основного відтінку – блакитного. Наша планета з боку космосу ви-

гладає тендітною, має надзвичайно гарний, і, як мені здалося, дуже ніжний блакитний колір. А це тому, що вона окутана тонким прошарком прозорої голубизни, яка красномовно підкреслювала життєздатність Землі як планети. Під враженням побаченого майнула думка, що представники інших цивілізацій, знаючи про існування планети Земля у Всесвіті, яж ніяк не можуть не звернути на неї уваги». Для автора слово Космос означає більше, ніж просто космічний простір. Космос – це насамперед гармонія Всесвіту, діяльність Вищого Розуму, життя.

Книга прекрасно ілюстрована (8 аркухів), фотографії доповнюють та урізноманітнюють наведену інформацію. Автор, високоосвічена, ерудована людина і прекрасний фахівець, використовує мінімальну кількість спеціальних термінів, оскільки книга адресована широкому загалу читачів, інформація подається у простій і доступній формі. Читач отримує знання про позаземний світ, знайомиться із власними авторським враженнями, отриманими під час польоту в космос, роздумами про загальнолюдські цінності, екологічну безпеку, мир на Землі.

Сюжет книги охоплює всі аспекти космічного польоту – його підготовки, здійснення і завершення. Структура кданого видання добре вибудоване, яке складається із трьох частин, котрі у свою чергу поділяються на розділи. У статті «Від автора» виражено визначено тематичну спрямованість книги. Перша частина «Старт і вихід на орбіту» відтворює етапи підготовки екіпажу до польо-

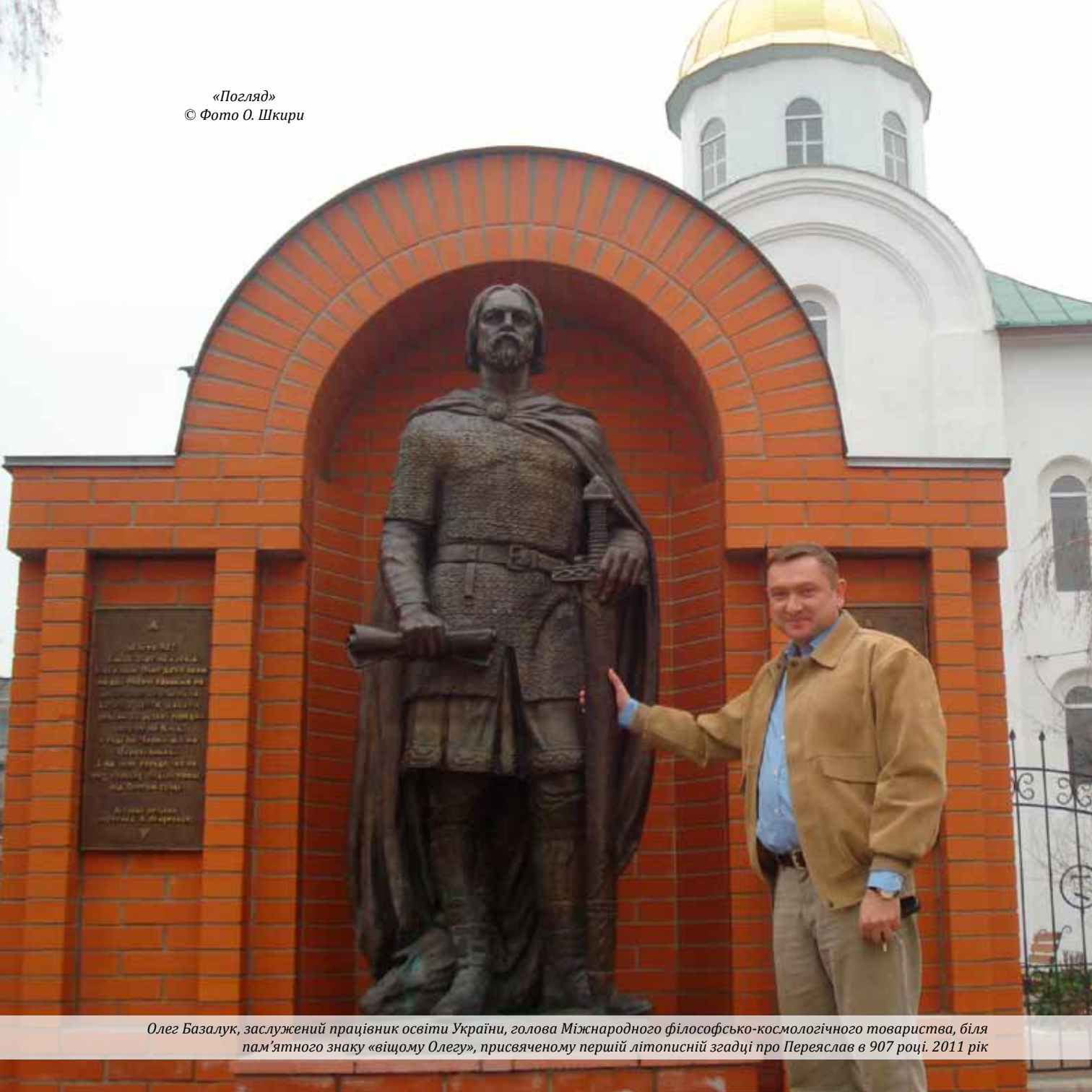
ту, старт та вихід космічного корабля «Колумбія» на орбіту. У другій частині, що має назву «Людина і стан невагомості», ґрунтовно висвітлено особливості перебування людини у стані невагомості, виконання наукових досліджень, вирішення побутових проблем та екстремальних ситуацій, зв'язок з Україною, проведення телевізійних зустрічей із сім'ями тощо. Третя частина – «Повернення на Землю» – знайомить читачів із передумовами спуску з орбіти Землі та сходженням з орбіти, особливостями впливу на організм земної гравітації, поверненням в Україну. У статті «Післямова» автор розповідає про життя після здійснення спільного космічного польоту представників США, України і Японії: зустріч з Президентом України Л. Кучмою, Папою Римським Іваном Павлом II, численні зустрічі з простими людьми, відвідання Верховної Ради України, приїзд астронавтів в Україну. Леонід Каденюк висловлює впевненість у те, що Україна і надалі успішно розвиватиметься як космічна держава, адже до освоєння космосу українці причетні від самого початку проникнення в нього людини, зробивши для цього вагомий теоретичний і практичний внесок і маючи сьогодні значний ракетно-космічний промисловий і науковий потенціал.

До уваги читачів! У 2011 році вийшла в світ книга **Каденюк Л. «Місія-Космос»**, 2-ге видання, доповнене, російською мовою. Готується до друку 3-тє видання, доповнене, українською та російською мовами.

© Фото О. Шкири
Книжкова виставка

«Погляд»
© Фото О. Шкири

Олег Базалук, заслужений працівник освіти України, голова Міжнародного філософсько-космологічного товариства, біля пам'ятного знаку «віщому Олегу», присвяченому першій літописній згадці про Переяслав в 907 році. 2011 рік

Теоретична модель еволюції світобудови Олега Базалука

Ольга Шкира,
директор бібліотеки ДВНЗ
«Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний
університет імені Григорія
Сковороди»

Не дивлячись на те, що на Переяславській землі немає потужних об'єктів, працюючих на освоєння космосу, Переяславщина входить в історію розвитку космосу своїми теоретичними доробками. Саме тут, за повної підтримки ректора Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, академіка НАПН України В. П. Коцура та завідуючого кафедрою філософії і політології Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, академіка І. П. Стогнія головою Міжнародного філософсько-космологічного товариства, професором О. О. Базалуком була заснована науково-дослідницька школа з вивчення структури Світобудови.

Починаючи з 2000 року, О. О. Базалуком, а потім його послідовниками Н. Юхименко, Д. Свириденко, Ю. Коломійцевим та ін., почала розроблятися теоретична модель еволюції Світобудови, послідовне формування підходів щодо систем косної, живої та розумної матерії. На Переяславській землі було започатковано системне бачення етапів формування життя й розуму в космічному та планетарному масштабах.

Починаючи з монографії **«Розумна речовина» (2000 р.)**, О. О. Базалук послідовно вибудовує теоретичну модель, яка акумулювала в собі найбільш вагомі здобутки як попередників (Ч. Дарвіна, О. Опаріна, Г. Гамова, В. Вернадського, А. Чижевського, Л. Берга та ін.), так і сучасних дослідників (А. Хазена, М. Каку, В. Горбачова, В. Гранта та ін.). У монографіях **«Сутність людського життя» (2002 р.)**, **«Походження людства: нова космологічна концепція» (2003 р.)**, **«Час у світлі нової космологічної концепції» (2003 р.)**, **«Світобудова: жива та розумна матерія» (2005 р.)**, **«Філософія освіти у світлі нової космологічної концепції» (2010 р.)**, **«Божественна: першооснова життя та смерті» (2011 р.)** О. О. Базалук розглянув важливі аспекти формування Всесвіту, життя й людини, запропонував нову систематику наукового та філософського знання, висвітлив нові підходи в розгляді сутності людського існування, запропонував нове бачення етапів розвитку людини в масштабах Землі та космосу, а також сформулював сучасну теорію еволюції (модель «Еволюціонуюча матерія»).

Розроблена О. О. Базалуком нова теоретична модель еволюції дозволяє розглядати людину не як унікальне планетарне явище, а як закономірний космічний процес, в якому людина – це лише епізод, фрагмент картини світу, який закономірно розгортається. Із моделі **О. О. Базалука «Еволюціонуюча матерія»** логічно простежується ціла низка важливих узагальнюючих аспектів, що стосуються сучасного бачення еволюції людини. Наприклад, ученим встановлено, що

формування людини в масштабі Землі почалося з еволюції нейронних зв'язків, які майже за мільярдну історію досягли сучасного еволюційного рівня – психіки. О. О. Базалук увів у науковий обіг поняття: біорозумна матерія, яка, на його думку, є первинною основою для формування й подальшого розвитку людини; розумна матерія, яка представлена на Землі у формі людини. Автор зазначених наукових праць, що стали гідним внеском у вітчизняну космологію, значно розширив поняття В. Вернадського косна, біокосна та жива матерія. О. О. Базалуком шляхом залучення здобутків сучасних досліджень з нейронаук представлено сучасне бачення психіки та псіпростору.

На сучасному етапі О. О. Базалук і колектив Міжнародного філософсько-космологічного товариства працюють над теоретичним обґрунтуванням космічних подорожей як у масштабі Сонячної системи, так і за її теренами. У тісній співпраці з міжнародним науковим товариством він розробляє авторський курс лекцій «*Космічні подорожі – крок у майбутнє*», в якому представлено сучасний рівень розуміння науковою спільнотою цієї важливої проблематики.

Таким чином, Переяславщина через інтелектуально-креативний доробок своїх представників залучена до розробок сучасних теоретичних обґрунтувань еволюції космосу, життя та людини, так і до організації практично-теоретичних заходів (конференцій, форумів, літніх шкіл, круглих столів та ін.) спрямованих на підготовку свідомості землян до проблематики космічних подорожей людини на Марс, а також інші планети Сонячної системи й нашої галактики в цілому.

Бібліотека ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
© Фото Ольги Шкири

Бібліотека як перший крок до космосу – космосу знань

Олег Базалук,
доктор
філософських наук,
професор

Важливу роль у розвитку космопланетарної тематики на Переяславській землі відіграє колектив бібліотеки Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, який очолює Ольга Іванівна Шкира.

На сучасному етапі суспільного розвитку, на жаль, поняття «бібліотека» та «бібліотекар» у пересічного громадянина України не викликають належної поваги. У суспільстві, у якому пропагуються матеріальні цінності, культ багатства, жадібності, розкоші та пишноти, люди, які зберігають духовні скарби, не в пошані...

Але часи ігнорування цінностей минають. Люди перестають жити інтересами одного дня й починають замислюватись над вічним, поступово виходячи на новий рівень мислення, більш цілісної самосвідомості, все допитливіше підіймають очі

до зір, до неба... Все актуальнішими стають роздуми Олени Іванівни Реріх про те, що «для кого пусте Небо – у того пусте серце...» Так було завжди: починаючи з Давньої Греції до сучасної України. Але мало хто здогадується, що мінливість часу, якій підпорядковується майже все на світі, практично, не чіпає сховищ книг і культурних святинь. Бібліотеки та бібліотекарі завжди гідно виконували свою місію – систематизації та збереження духовної спадщини людства, яка міститься в друкованому слові. Саме великою мірою завдяки бібліотекарям людство знає й шанує свою історію, тому що через книги нове покоління оволодіває знанням попередніх поколінь, тобто актуалізує власний інтелектуально-креативний потенціал, який стає потужною базою для нового поступу в країну безмежної інформації про світ у собі й навколо себе...

Бібліотека Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди на відміну від багатьох діючих бібліотек (<http://library-phdpu.edu.ua>) на теренах України та інших держав, має свою особливість. Ця особливість не є унікальною, тому що історія знає приклади таких бібліотек. Але особливість саме цієї університетської бібліотеки дозволяє нам підняти рівень її організації до рівня Олександрійської бібліотеки

Колектив творчої лабораторії бібліотеки презентує свій доробок.

Стоять: Н. Обертій,
А. Спіжова, І. Корж,
А. Глієва, А. Яковенко,
М. Козубенко;
Сидять: Т. Деркач,
О. Шкира, В. Єфіменко,
Т. Мельник, Л. Губар.
(19.10.2009 р.)

Ректор Віктор Коцур презентує бібліотеці свою книгу. (2010 р.)

Екскурсія для учнів міської гімназії. (2007 р.)

В. Коцур, О. Шкира приймають гостей із Угорщини. (2010 р.)

епохи еллінізму, бібліотеки Бодлея в Оксфордському університеті, Рум'янцевської бібліотеки в Москві, Публічної бібліотеки в Петербурзі. Ця особливість не пов'язана ні з кількістю архівів, ні з часом освоєння накопиченої інформації. Вона полягає в тому, що книгозбірня ПХДПУ взяла на себе нехарактерну для бібліотек, але важливу функцію, виховання. Якщо багато інших бібліотек з великими фондами, давнішою історією так і залишаються на рівні хранителів писемності, продовжують виконувати довідково-бібліографічну роботу, то університетська бібліотека в Переяславлі-Хмельницькому, поряд з виконанням основної місії, активно сприяє розвитку інноваційної педагогічної діяльності на Переяславщині й Київщині, здійснює просвітницько-виховну роботу. Вихованню молоді сприяють численні бібліотечні заходи: зустрічі з відомими особистостями, круглі столи, акції нової книги, книжкові виставки, інформаційні марафони, конкурси тощо. Фахівці книгозбірні Ольга Шкира, Ніна Обертій, Інна Корж, Алла Глієва, Лідія Губар, Алла Яковенко, Віталіна Єфіменко, Тетяна Деркач, Любов Забарилло, **Тетяна Мельник** єдиною творчою командою започаткували інноваційні проекти «Київщинознавство», «Сковородіана», «Наукова

еліта Переяславщини», «Козаччина». У рамках проектів видано 8 бібліографічних нарисів і покажчиків. Ця плідна й багатогранна творча діяльність робить університетську бібліотеку потужною рушійною силою по формуванню людини XXI століття, особистості планетарно-космічного типу, яка сприймає Світ на основі закону всеєдності.

Колектив університетської бібліотеки, спираючись на культурні досягнення попередників, на внутрішній творчий потенціал, втілює своє глибинне й масштабне світобачення в світогляд студентів, який, зрозуміло, перебуває в процесі становлення. Як колись бібліотекар Рум'янцевського музею Микола Федорович Федоров своєю новаторською методологією заклав основи руського космізму, так і колектив Переяслав-Хмельницької університетської бібліотеки у натхненному творчому поступі закладає у внутрішній світ студентів планетарно-космічне світобачення. Саме завдяки колективу бібліотеки, за ініціативи її директора Ольги Іванівни Шкири на Переяславщині була започаткована естафета «Космічна Україна». До Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди було запрошено першого космонавта незалежної України, Героя України Леоніда Каденюка

*Колектив
бібліотеки.
(2010 р.)*

*Володимир
Кличко,
випускник
університету,
в бібліотеці
(11.03.2009 р.)*

*Відзначення
кращих
читачів
2009 року*

***Системні
адміністратори
бібліотеки***

*Стоять:
Ю. Козубенко,
П. Шкира,
М. Ткаченко;
Сидить: О. Соченко
(2010 р.)*

*Круглий стіл
«Діалог двох
культур:
української
та
гагаузької»
(23.04.2011р.)*

*І. Стогній,
перший
ректор,
у бібліотеці
(2010 р.)*

*Дідухи
у бібліотеці
(2010 р.)*

*Дисплей-зал
(2004 р.)*

*Гості
із Франції
(прес-аташе
Мішель
Максимович)
(2009 р.)*

та засновника Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», Героя України Михайла Сікорського.

Тема космосу – це майбутнє людства. Безумовно, в пересічного громадянина, якого зусібіч атакують нагальні земні потреби, часто не вистачає часу заглиблюватися в деталі світосприйняття. Але перш за все для таких людей існує окрема каста – бібліотекарі, які гармонізують мінливість поглядів, сприяють розширенню й поглибленню думок читачів. Бібліотекарі, проводячи більшу частину свого життя в книгосховищах, заповнених духовними цінностями, мають глибший і масштабніший світогляд, який дозволяє їм не просто бачити, а й відчувати вектор розвитку людства. І це глибинне відчуття спонукає їх за це майбутнє боротися, впроваджувати в повсякденне життя, зокрема через різні форми освітньо-виховної діяльності, – все, що усвідомлене, вистраждане, що має перспективу еволюційного поступу. До роботи можна ставитися по-різному: її можна сумлінно виконувати, але і можна, коли робота виявляється співзвучною внутрішньому стану, нею жити. Споглядаючи пройдений шлях університетською бібліотекою за 25 років, можна зробити висновок: її колектив сумлінно виконує роботу, своїм натхненням запалюючи серця небайдужих, допитливих. І саме ця натхненна творча діяльність університетських бібліотекарів дозволяє розглядати Переяслав-Хмельницький, не лише як місто, де стартував Всеукраїнський форум

«Космічна Україна», а як точку відліку повернення України в коло держав, які працюють над опануванням космічного простору: як місто, з якого через світогляд молодих педагогів поширюються світом найсучасніші погляди стосовно космічної проблематики.

Пошана Вам і низький уклін від дослідників і пересічних громадян.

Зала для викладачів (2006 р.)

Майстер-клас «Онлайн-підручники в інформаційному просторі» (2009 р.)

Бібліотечна лабораторія презентує:

проект «Київщинознавство»

Кришталеві роси. Поетична антологія Київщини: Поетично-науковий довідник / Укл.: О. Шкира, А. Глієва, Л. Забарилло та ін.; За ред.: В. Коцура, В. Бутника, О. Плахотнік та ін. – К.: Міленіум, 2007. – 544 с.

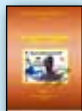

проект «Козаччина»

Ucraina terra Cosaccorum: Україна – земля козацька: Бібліографічний нарис: Наук.-допом. вид./ Укл.: О. І. Шкира, Л. В. Губар, Л. М. Забарилло та ін. – Переяслав-Хм., 2007. – 228 с., 15 іл.

Ucraina terra Cosaccorum: Україна – земля козацька: навч.-метод. посіб. / [укл. О. І. Шкира, Л. В. Губар, Л. М. Забарилло та ін.]. – Переяслав-Хм.: Ред. газети «Україна козацька», 2010. – 540 с.

проект «Сковородіана»

Григорій Сковорода (1722-1794): наук.-допоміж. біобібліограф. покажчик / [уклад. О. Шкира, А. Яковенко, І. Корж [та ін.]; за ред. В. П. Коцура. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2009. – Вип. 1. – 217 с.

Григорій Сковорода (1722-1794): науков.-допоміж. біобібліограф. покажчик / Укл.: О. Шкира, А. Яковенко, І. Корж, Н. Обертій; за ред. В. П. Коцура. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Дніпропетровськ, 2010. – Вип. 2. – 195 с.

проект «Наукова еліта Переяславщини»

Віктор Петрович Коцур: біобібліограф. нарис [уклад.: О. І. Шкира, Н. П. Обертій. І. І. Корж, Л. В. Губар та ін.]. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – 182 с.

Коцур Надія Іванівна: вчений у галузі охорони здоров'я дітей і підлітків, історії медицини, професор університету: біобібліограф. нарис / [уклад.: О. І. Шкира, Л. В. Губар [та ін.]; ред.: В. Коцур, Т. Кебало]; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Переяслав-Хм. ДПУ імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хм., 2010. – 96 с.

Верб Григорій Митрофанович: біобібліограф. нарис / Укл.: О. І. Шкира, А. М. Яковенко, [та ін.]; гол. ред.: В. П. Коцур; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хм., 2010. – 340 с.

ЗАЛА
ІНФОРМАЦІЙНИХ
РЕСУРСІВ
ЧУМАЦЬКАЯ
ШЛЯХ

<http://phdpu.edu.ua>

«...зала інформаційних ресурсів «Чумацький шлях» отримала назву в честь символу Галактики Чумацького шляху, який уособлює нескінченність зоряного світу, довгої дороги, а отже, і шлях до пізнання Всесвіту, дорогу до знань, це символ астральної батьківщини, національної історії та культури, шлях у Вирій, у небо...».

О. Шкіра

«Чумацький Шлях» – творчий пошук до Країни Знань

Тетяна Логвинюк,
кандидат історичних
наук

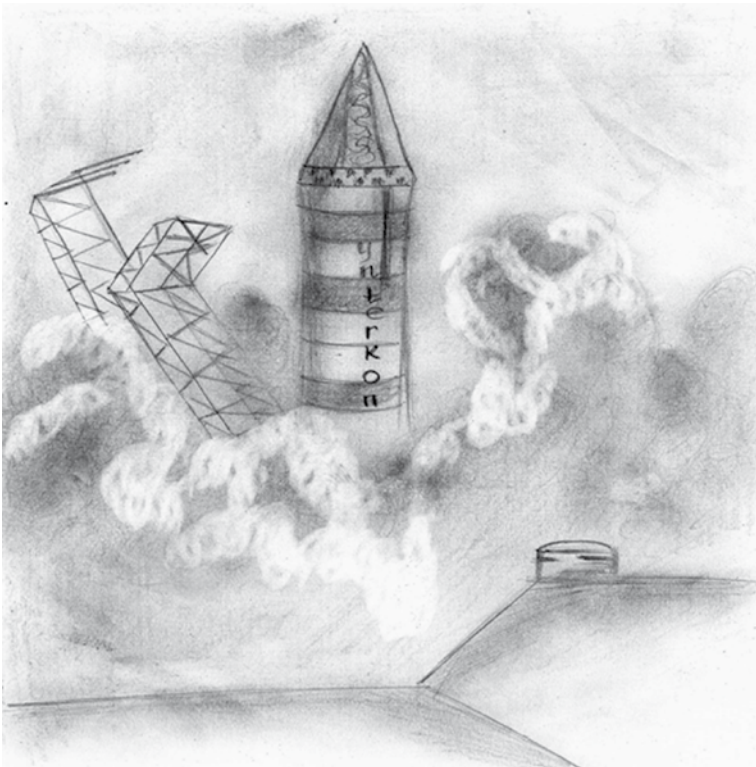
Чи давно ви були в бібліотеці? Що вам найбільше запам'яталося тут? Як довго в душі зберігаються спогади про толерантність бібліотекарів? Чи є бажання прийти сюди знову і знову?

...Після відвідин книгозбірні Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету виникає бажання до пошуків знань, відчуючи атмосферу доброзичливості. Створення бібліотечного простору розпочалося з реконструкції бібліотечних приміщень і головною ідеєю стало забезпечення комфорту для відвідувачів шляхом удосконалення форм і методів бібліотечного обслуговування. Нова організація приміщень спрямована на забезпечення ефективної роботи з різними видами інформації, а всі дизайнерські рішення від самого початку спрямовані на організацію зручного для користувачів середовища, адже дизайн за своїм характером, методом і цілями належить до естетичної діяльності і його завдан-

ня – змінити світ саме так, щоб людина могла як найкраще задовольнити в ньому свої потреби жити радісно, творчо, інтенсивно і отримувати художню насолоду.

Найбільше вражень залишається від новоутвореного читацького залу «Чумацький шлях». Ідея створення цього залу належить ректору Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету. Ще здавна ми знаємо, що козаки, дивлячись в небо на Чумацький шлях, знаходили дорогу до рідної домівки, тож назва має філософський зміст, адже кожен відвідувач має змогу знайти свій шлях до самовдосконалення, пізнання чогось нового, бажання розширити свій кругозір. Цей багатофункціональний зал з оригінальним дизайном, який викликає безліч позитивних емоцій, переживання, естетичну насолоду, створює комфорт, має виховний вплив. Це і спеціальні бібліотечні меблі, які відповідають функціональним завданням, зручні для персоналу і відвідувачів: спеціальні стелажі для розміщення періодичних видань, медіаносіїв, столи з опуклими кутами, зручне розміщення читацьких місць, гарні люстри з регульованою силою освітлення, оригінальне вирішення додаткового освітлення з конфігурацією сузір'їв нічного неба (звідси назва залу «Чумацький шлях»). Переступаючи поріг приміщення, вражають зодіа-

кальні сузір'я, які знаходяться над кожним робочим місцем. Гості нашого університету з різних куточків України, котрі вже знають про цей зал, приїжджаючи до нас вдруге, обов'язково заходять до зали «Чумацький шлях» з тим, аби посидіти під своїм зодіакальним знаком, адже вже склалося повір'я, що під своїм сузір'ям можна загадати найпотаємніше бажання і воно обов'язково здійсниться.

Малюнок із серії «Космічні фантазії» Тетяни Логвинюк
«Вперед, до Чумацького шляху!»

Та не лише зодіакальне сузір'я міститься в цьому чудовому читальному залі, тут можна побачити художні твори на різну тематику, авторами яких є студенти відділення образотворчого мистецтва педагогічного факультету, індивідуальні комфортні автоматизовані робочі місця з додатковим індивідуальним освітленням, колажі із зображенням відомих особистостей, чия діяльність принесла славу навчальному закладу,

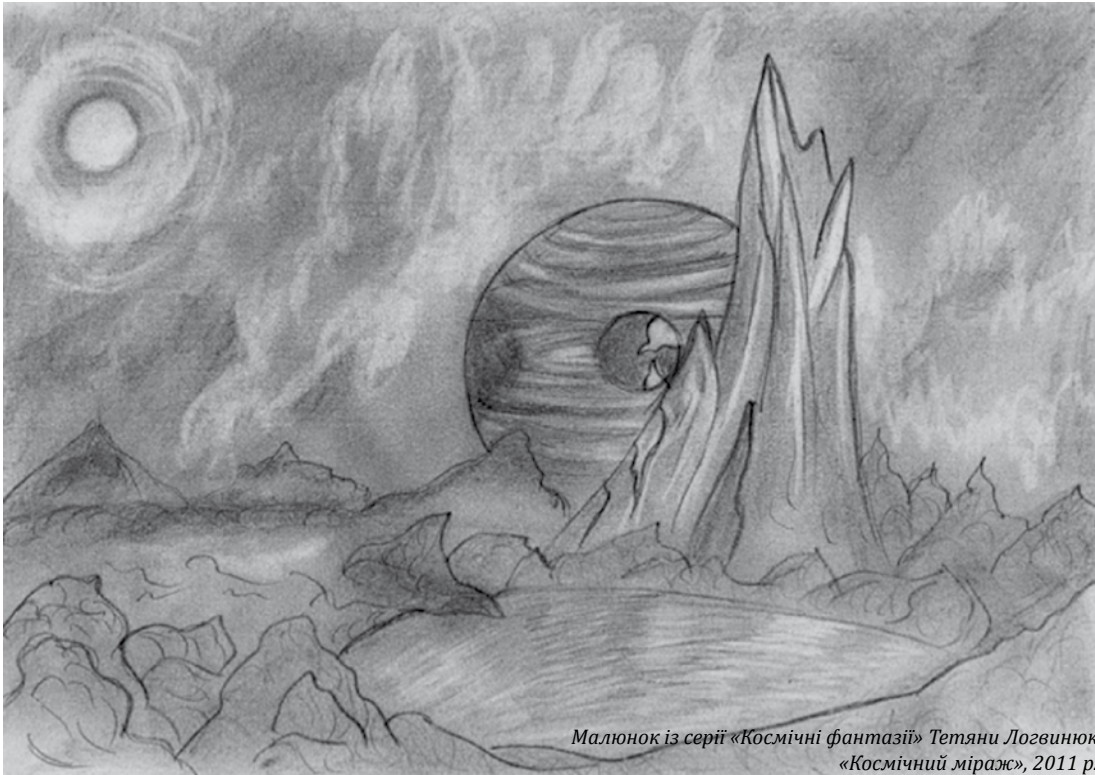
стала взірцем для студентів: першого ректора Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту імені Григорія Сковороди професора І. Стогнія; нинішнього ректора Переяслав-Хмельницького ДПУ професора В. Коцура; радянського дисидента, літературознавця і публіциста, дійсного члена НАН України, Героя України І. Дзюби; патріарха музейної справи на Переяславщині, Героя України М. Сікорського; випускників університету, славнозвісних спортсменів Віталія і Володимира Кличків; параолімпійської чемпіонки Олени Юрковської, науковців університету, композитора В. Тузика, поетів О. Потапенка і Н. Гаврилюк, зображення універ-

ситету та бібліотеки. Іменні колажі доповнюють «живі» автографи знаменитостей.

У залі «Чумацький шлях» проходять хвилюючі зустрічі з видатними сучасниками. Нещодавно актуальні питання космічної ери обговорювалися за участю Героя України, першого космонавта незалежної Української держави Леоніда Каденюка.

... У «Чумацькому шляху» завдяки наполегливій праці – навчанню, формуються нові зірки освіти, науки національної куль-

тури, економіки – майбутнє нашої Батьківщини. А завітчаний древньослов'янський золотоколосий Дідух, що оберігає святиню знань нашого університету, кличе студентство до творчих пошуків у Країну Знань!

Малюнок із серії «Космічні фантазії» Тетяни Логвинюк
«Космічний міраж», 2011 р.

КОСМОГОНІЧНІСТЬ РОЗПИСІВ МАРІЇ БУРЯК

Світлана Тетеря,

науковець
НІЕЗ «Переяслав»

Перехід людства в третє тисячоліття помітно пожвавив процеси взаємодії національних та етнорегіональних культур, внаслідок чого поступово вимальовуються складові цілісної картини, що репрезентує культуру суспільства в цілому. Людство знаходиться в процесі постійного осмислення синтезу світової та регіональної культури. Цілісність життєвого світу людини, взаємозалежність та взаємодія його складових частин проявляється в єдності та різноманітті складових елементів етнокультури. Про світову загальнолюдську культуру не можна говорити поза її конкретними національними проявами.

Народне малярство, як мистецький жанр, є одним з найяскравіших та найсамобутніших проявів національної етнокультури – феномен, який ми не можемо досить багатогранно збагнути в повсякденному житті. Він спонукає замислитись як про буденність, так і про вічні цінності. Цей вид творчості мав місце в усі часи, та проявлявся різножанрово, зокрема в декоративному розписі. Яскравим представником цієї течії малярства є Марія

**Марія Пантелеймонівна
Буряк
(1935 – 2008)**

Мешканка с. Ковалин
Переяслав-Хмельницького району Київської області, народна художниця із світовим ім'ям, патріарх на ниві декоративного розпису, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, член Національної спілки художників України, лауреат премії імені Катерини Білокур.

Розпис «У гаю» 1970 р.

«Квітка папороті» 1968 р.

«Ой, під калиною» 1971 р.

Пантелеймонівна Буряк. Ця талановита жінка попри життєві негаразди та фізичні вади була «вільною птахою», яка своїм прагненням волі в мистецтві, побуті, спілкуванні, окриляла інших.

Розписи Марії Пантелеймонівни сягають своїм корінням орнаментики давнього українського мистецтва вишивання, ткання та розпису. Композиція має, зазвичай, виділений центр з чітко визначеним обрамленням. Крім того, розписи двобічно врівноважені з певною асиметрією, густо насичені по своєму заповненню, і в той же час не переобтяжені зайвими елементами. Легкості розписам надає розкольорування та поєднання різних орнаментальних композицій.

Роботи художниці логічно продовжують тематичну лінію народних розписів. У її творчості можна виділити кілька груп орнаментальних мотивів, що включають у себе зображення рослинного та тваринного світу, птахів, людей, сцен із селянського побуту, а також народних образів. Персонажами розписів виступають також історичні постаті.

У творчості Марії Буряк у кожній групі орнаментальних мотивів домінують фітоморфні мотиви, які є основою композиції. Культ квітки (модифікованого дерева) в розписах мисткині поряд зі своєю реалістичністю має глибоко символічний характер, який виражається в символах і образах створених нашими пращурами. Марія Буряк моделювала свої розписи за допомогою чуттєво-символічних образів. У них чітко прослідковується уявлення про Світове Дерево, основа якого зв'язана з підземним царством, а крона знаходиться в світі вищих сил. Образ Дерева Життя (Світове Дерево) є основою більшості її розписів.

Розпис «У гаю» 1970 р. (колекція Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав») дає

цілісне сприйняття зв'язку всього суцього в природі за допомогою Світового Дерева, яке обрамлює весь розпис і зв'язує рослинний, тваринний світ із світом людей і духовним досвідом предків.

Непересічною, цілісно-довершеною є робота «Ой, під калиною» 1971 р. (колекція Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»). У цьому розписі сконцентрована вся модель Всесвіту, де Світове Дерево зображено як вивід двох гілок калини та цілком реальної дівчини-українки, яку можемо ідентифікувати як Берегиню. Довершують цю модель дві пташки, як представники потойбічного світу. Символ Світового Дерева дозволяє не тільки осмислювати навколишній світ, а й від конкретної реальності проєкціювати свої просторово-часові параметри світу, які не сприймаються наочно. Зв'язок з потойбічним світом закладений у людях на підсвідомому рівні, як основа духовності народу, що черпає свої сили, досвід, від предків і передається з покоління в покоління духовним надбанням і моральними цінностями.

Символічне використання в розписах художниці й орнітоморфно-фітоморфних мотивів. Птахи виступають доповнюючою ланкою зв'язку між світом живих та потойбічним світом. Орнітоморфні образи на розписах символічні та в той же час глибоко реалістичні. Дар спілкуватися з птахами, тваринами, рослинами, підносив художницю на вищий рівень духовності та допомагав творити. Перенесення своїх почуттів на папір виявилось дуже вдалим, оскільки можливість абстрагувати або знаково-естетично перевтілити (символізувати) реальні об'єкти природи, явища в предметно-пойнятийне сприйняття дає поштовх для піднесення на вищий рівень духовності широкого загалу.

«Сковорода серед селян». 1978

«Мудрець і природа». 1972

«Біла училища». 1978

«У космосі». 1977

«...Космічність її творчості спочатку виражається в символах, кольорі, лінії, а пізніше набуває більш зримих обрисів. Хочеться зупинитися на двох розписах: «Козаки відправляються в небо» (1979 р.) та «У космосі» (1977 р.) де художниця для більшої популяризації своїх космогонічних уявлень іде від образу до конкретики, надаючи їм ще й національного колориту...!»

Лише справжні митці, такі як Марія Пантелеймонівна, здатні трансформувати досвід поколінь через себе й передають його у своїй творчості, що й робить його доступним для загалу. Уміло оперуючи кольором, лінією та художніми образами мисткиня пропускає оточуючий світ через себе й своє світосприйняття, тому її розписи виступають справжнім засобом комунікації людської спільноти між собою та з сакральним світом.

З часом роботи майстрині стають більш довершеними, тло – кольоровим, а сюжети,

в яких поєднуються рослинний і тваринний світи з та буття людини з культурно-соціальним надбанням набувають різноманітності.

Філософське осмислення світу іде й через цілком реальні образи, зокрема філософа-просвітителя Г.С. Сковороди. Даний персонаж, як сам присутній, в ряді творів мисткині, так і герої його байок – це розписи «Мудрець і природа» (1972 р.), «Орел і сорока» (1972 р.), «Сковорода серед селян» (1978 р.) з колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»).

Космічність її творчості спочатку виражається в символах, кольорі, лінії, а пізніше набуває більш зримих обрисів. Хочеться зупинитися на двох розписах: «Козаки відправляються в небо» (1979 р.) та «У космосі» (1977 р.), де художниця для більшої популяризації своїх космогонічних уявлень іде від образу до конкретики, надаючи їм ще й національного колориту.

Такі на перший погляд примітивні роботи дають нам можливість знайти себе в цьому світі, переосмислити людські цінності. І це не випадково, бо в розписах майстрині закладено багатовіковий життєвий досвід українського народу, в них ми вбачаємо образне моделюванням людиною навколишнього простору й визначення свого місця в ньому. Від споглядання по дитячому наївних робіт Марії Буряк ми йдемо до вищого етапу світосприйняття, ідентифікації

себе як етносу. Глибока народність у творах проглядається ще й в тому, що розписи мають прадавні витоки форми й змісту. У них авторка поєднує історію, сакральний світ, народний побут. Захоплюватись такими творами може кожний, хто має естетичний смак, а зрозуміти їх глибинний зміст – може тільки патріот. Високий духовний потенціал та космічна неосяжність її розписів вражає як професіоналів, так і пересічних громадян. Саме такі вкrapлення регіональ-

ної етнокультури в національну та світову культуру сприяють духовному розвитку й збагаченню не тільки українців, а й світової спільноти взагалі роблячи світ загадковим, таємним, цілісним, безмежним, гармонійним, багатограним і багатомірним, яким він і є насправді.

«Козаки відправляються в небо». 1979 рік

© Ганна Самутіна. Космос – колыска людини. 1996 рік. Діаметр 105 см. Дерево, темпера, колаж

Митець Переяславського краю

Самутіна Ганна. Скарб до радості. Життя і творчість. – К., 2011

Олександр Шкіра,

*міський голова
м. Переяслава-
Хмельницького*

Сторінки історії Переяславщини творили і творять особистості, які своє життя і талант присвятили малій батьківщині. Унікальним явищем у мистецтві є творчість заслуженої художниці України Ганни Іванівни Самутіної (1920-2009 рр.).

Народилась Ганна Іванівна на Переяславщині, у с. Ташань. І з рідним краєм була завжди у тісному, сердечному єднанні.

Художниця йшла за покликом свого серця, свого натхнення, голосу душі, творчо інтерпретуючи у своїх творах буття. І не було жодного моменту, коли вона зрадила цьому поклику. Крізь буденність, виснажливість, а інколи нерозуміння оточуючих, пролягала її творча стежина.

Ганну Самутіну можна сміливо зарахувати до тих найкращих митців нашої землі, які своєю творчістю збагачують скарбницю українського та світового мистецтва. Твори художниці пройняті любов'ю до України, рідного краю, людства, мають складну вивірену композицію, що робить їх неповторними і самобутніми. Її творчість свідчить нам про той величезний, ще не до кінця використаний потенціал, який має Україна.

Як сказав радник Президента України Микола Жулинський під час презентації персональ-

ної виставки художниці у м. Києві у 2007 році: «...Такий художник – це унікальний дарунок для дітей з художніми здібностями, які б хотіли взнати таїну творчого вираження. Я б хотів, щоб з'явилася школа Ганни Самутіної. Діти тут запалилися б вогнем...»

Свій унікальний талант Ганна Самутіна отримала від природи і щедро дарувала його людям. У спадок прийдешнім поколінням майстриня залишила понад 300 творчих робіт, над якими впродовж останніх 20 років працювала і вдень, і вночі; 70 із яких подаровані місту і постійно експонуються в Народному центрі культури «Зустріч».

Унікальне явище творчості Ганни Іванівни Самутіної вписане золотими літерами в історію рідного Переяслава-Хмельницького і займає гідне місце в культурній спадщині міста та й, власне, України. Через призму її творчості люди можуть по іншому сприймати оточуючий світ, опираючись на її унікальний дар підкреслювати ті грані, котрі є непомітними для багатьох.

Пройдуть роки, можливо десятиліття, коли Переяславщина дійсно зможе усвідомити, яка людина жила поруч із нами, сучасниками.

Ганна Самутіна серед своїх творів.

Творчість космосу.
1999 рік. 135х100 см з рамою.
Фанера, темпера, колаж

І не буде часу (І зорі прихилияться до Землі).
1999 рік. 131х82 см.
ДСП, темпера, колаж: сорго, мушлі,
рослинний матеріал

*Космос творить людину.
Центральна квітка, де знаходиться Творець.
Пелюстки – це енергія, яку посилає Бог.
Ієрархи творять сузір'я.
Всюди чоловік і жінка – це дві істоти, які повинні бути об'єднані.*

Космічні квіти
1997 рік. 117х46 см з рамою.
Фанера, темпера, колаж.

Від суєти до простоти.
1998 рік. 129х60 см з рамою.
ДСП, темпера, колаж: фольга, мушлі

Старт до радості.
1989 рік. 122х59 см з рамою. Картон, фанера,
мозаїка з природних матеріалів

Синя птиця – символ радості. Жінка-лідер стартує в космос, старт до радості бере синя птиця. Якщо людина думає про духовне, вона обов'язково буде підніматись.

Чим вище, тим світліше.

Йде по спіралі, тобто дуже поступово людина піднімається.

*Джерело вічного життя.
1998 рік. 122х63 см.
Фанера, колаж*

*Музика сфер.
2000 р., 133х71 см. ДСП, колаж: кольорові пластмаси,
сорго, мушлі, фольга, закрутки, скло, кераміка*

Музика сфер. Коли піднімається духовність, вона відгукується на музику. Сходження людини в космос пов'язане з музикою. Внизу темніша, а чим вище піднімається по духовній драбинці людина, тим світліша сфера музики. Люди на Землі музику чують по-різному. Музика – це духовність.

Мир і любов через усі кордони.

1993 р. 161х70 см.

Фанера, колаж: мушлі, сорго.

Але крила показують, що він прилетів з іншої планети. На чолі із терену вінок.

...Алегорій. Образ свого невидимого Учителя, який вів Ганну Самутіну по дорозі творчості. Вона інколи чула його голос, який підказував, яку тему треба висвітлити і показати людям. Як видно з назв робіт – художниця багато у своїх роботах зверталася до теми космосу, особистого зв'язку людини з Богом.

С. Болсуновська

Мир і любов через усі кордони. Аштар Шеран – посланець іншого сузір'я. Він не має тіла, він – дух. Він працює в команді Ісуса. Його команді дано втілюватися, приходити до людей і вчити їх духовності. Восьмигранна зірка – планета Метарія, де живе Ісус. «Мир і любов через усі кордони». Образ великого Учителя землян. Він несе квітки миру і показує, що він з космосу. Цю роботу я створила за місяць, тому що допомагали духовні сили. Його аура окутує всю Землю. Крила – умовна річ. Насправді крилунього немає.

Троянда Миру (варіант).

1996 р. 161х70 см.

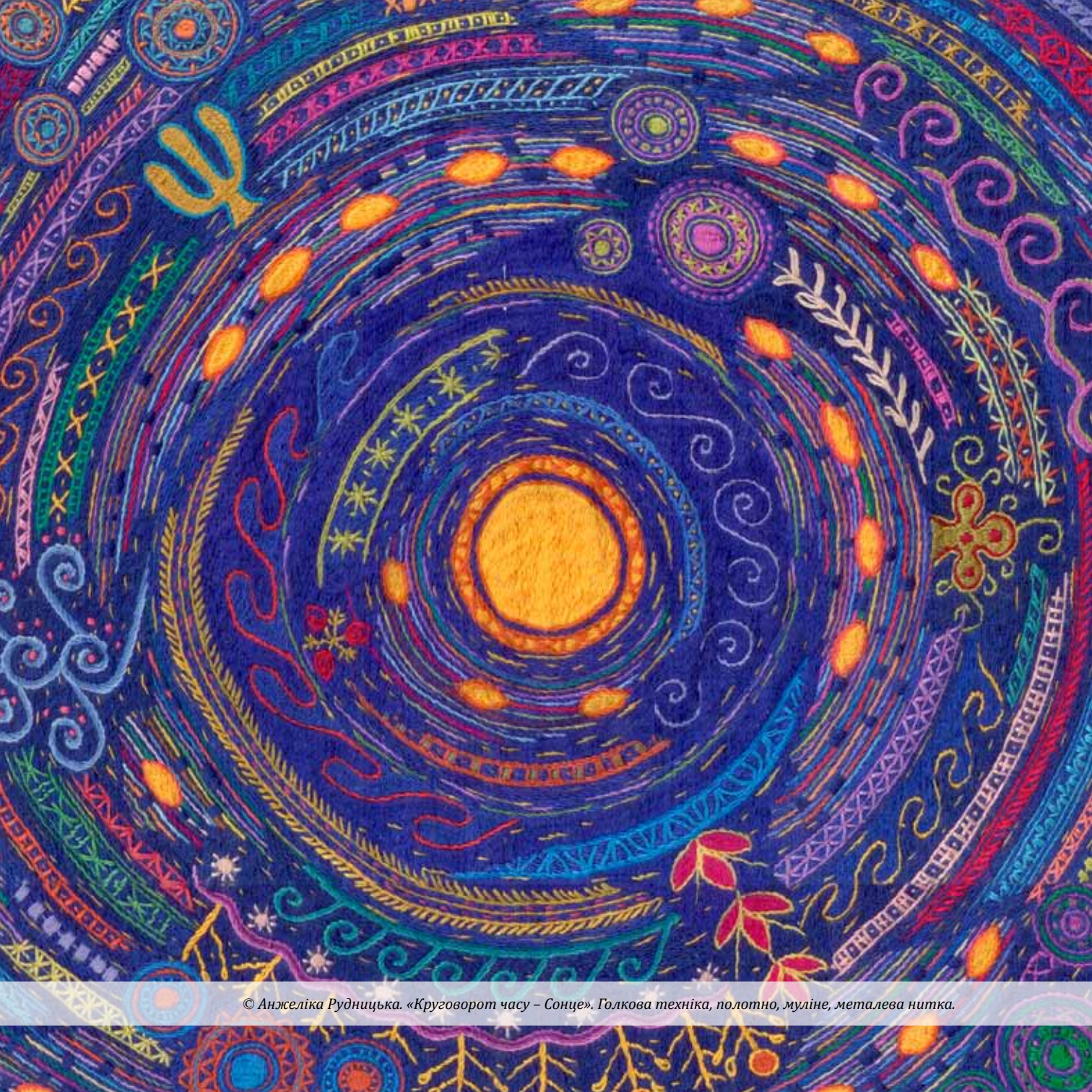
Фанера, колаж: мушлі, сорго.

Мені телепатично передано, що він живе і працює на одній із духовних планет від Української землі.

Шевченко був посланий духовними силами на Землю, і він був пророком. Про це свідчать його слова: «І на оновленій землі врага не буде супостата, а буде син і буде мати, і будуть люди на землі». Усі люди будуть єдиною квіткою, Розою Миру, вона світла, благородна, несе любов, злагоду і мир.

Троянда Миру. Ідея прийшла, коли я прочитала книгу Андреева «Роза Миру». Автор був засуджений і сидів в одиночній камері. Там він написав все, що передавалось йому телепатично з космосу духовними силами Землю врятує жінка – Маріам (або Марія). Вона взялась допомогти людям Землі, особливо жінкам, зробити нове життя в мирі, любові і злагоді, де не буде зла. Усі нації світу будуть жити в мирі і любові, і вірити в одного Бога. Там зображений Т. Г. Шевченко.

Мені телепатично передано, що він

© Анжеліка Рудницька. «Круговорот часу – Сонце». Голкова техніка, полотно, муліне, металева нитка.

Український космос Анжеліки Рудницької

Олександр Бригинець,
*голова Комісії Київради
з питань культури і
туризму*

Відвідуючи виставки Анжеліки Рудницької «Український всесвіт», що пройшли в багатьох європейських країнах, часто чув від місцевих чиновників здивування: як космос може мати національне забарвлення. Їм одразу відповідали митці: космос завжди глибоко національний, бо його фізична порожнеча завжди чимось заповнена. І це «щось» має національне забарвлення навіть тоді, коли автор вдає з себе космополіта.

З творчістю Анжеліки Рудницької все значно простіше – від найменшої дрібниці в її мікрокосмосі до найбільшого знаку в її макрокосмосі – усе напрочуд етнічне, усе напрочуд сучасне і безумовно – напрочуд українське.

Космос (грец. κόσμος – порядок, прикрашування) – побудова, світ, всесвіт, матеріальний світ. Так пояснює словник. У слові «космос» прошиті одночасно і порядок і його естетичне оформлення. Безумовно,

тиріпільці, які одними з першими на землі відтворили свій космос, знали, що робили... І цей генно-космічний код через Кия, Аскольда, князя Володимира, Сковороду, Архипенку і Приймаченку прийшов до Анжеліки Рудницької, яка своєю уявою і талантом знов заповнила Космос українським баченням.

Крапки – більші й менші, лінії – уявні і реальні... Кольори, кольори, кольори... Ось і все, з чого візуально складається Космос. Оце і все, з чого складають шедеври Рудницької. Великі вибухи створили і одне, і інше. Нам залишається лише гадати, що би було, якби не було цих вибухів, якою порожнечою був би заповнений час і простір.

....Кожного разу, приглядаючись до ніби випадкової крапки в роботі Анжеліки, силуюся розгледіти в них проекти нових і нових робіт. А крапки в нових небачених роботах розкриваються найновішими, ще навіть не вигаданими роботами... Це і не дивно, адже головна загадка світобудови якраз в тому, що в найменшому приховані нагромадження найбільшого, а в найбільшому не вміщається навіть найменше. Ця таємниця відкривається кожному, хто любить і вміє зрозуміти, відчути, розгледіти справжній український всесвіт – мистецтво Анжеліки Рудницької.

Краплини українського Всесвіту в мистецтві Анжеліки Рудницької

*Людмила Левченко,
редактор газети
«Педагогічні обрії»
ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький
державний
педагогічний
університет імені
Григорія Сковороди»*

16 квітня 2011 року університет відвідала Анжеліка Рудницька – відома телеведуча, журналіст, співачка, викладач, громадський діяч, автор та ведуча легендарного проекту «Територія А».

Самобутня художниця, що створила симбіоз етнічного і модерного мистецтва. Засновник течії ЕТНОМОДЕРН. На її рахунку більше 70 виставок (близько 50 – персональні). Полотна Анжеліки експонувалися у художніх музеях і галереях України, Франції, Угорщини, Бельгії, Нідерландів, Болгарії, Румунії, Македонії, Сербії, Естонії, Чорногорії, Литві, Латвії, Польщі, Кореї. Виданий художній альбом-каталог «УКРАЇНСЬКИЙ ВСЕСВІТ» у двох частинах (2008, 2009 р.р.). Вона є членом Спілки народних майстрів України, володарем всесвітньої премії «WORLD MASTERS» (Всесвітній фестиваль культури

та мистецтв, Корея, 2010 р.), кавалером ордена св. Княгині Ольги III ступеню.

Анжеліка неординарна й вольова людина. Вона надзвичайно щира й вірить у Добро. За останні 4 роки створила понад 60 робіт, об'єднаних у цикли, назви яких відповідають змісту відтворених на них зображень. До нас, в Переяслав, вона привезла виставку «Місто прозорих мурів». Погляди присутніх на виставці приковували химерні візерунки, в яких вгадується прагнення до чогось прекрасно-фантазійного... Для неї вишивка – як пісня, і мова, і як наше прекрасне довкілля. Вишивальниця досліджує світ, зітканий з різних енергій, бо ж Всесвіт має енергоінформаційну природу, – саме так можна зрозуміти художньо-філософський набуток майстрині.

Кожна робота випромінює тепло, палахкотить яскравими барвами, в кожную закладена любов. Анжеліка Рудницька зробила коротеньку екскурсію виставкою, з якої присутні дізналися, що найулюбленіший образ майстрині – дерево життя. Із сумом додала:

– Ще на початку хвороби лежала паралізована у ліжку й розмальовувала в уяві стелю. Спробувала малювати фарбами, але нічого не вийшло. Тоді почала

вишивати.... Створювала свій неповторний світ, наповнений архаїчними символами, який пізніше назвуть вишиваним живописом. – Мислю циклами, серіями робіт, які потім створюють ніби величезну книгу про український Всесвіт. Так цикл «Незриме коріння» об'єднує 8 робіт, в яких закладено інформацію про три світи: Небо, Землю, Потойбічний світ. У роботах з циклу «Праліс» образ землі подаю як напівсферу, де проростає могутнє дерево, з композицією давніх соляних знаків, серед яких чоловічий початок символізує Світове Дерево, а жіночий – Землю. Від їх поєднання і народжується Всесвіт. Цікавим є трактування композиції «Сад чеснот», де дерево-писанка постає як прообраз Всесвіту. Непомітно її розповідь переросла в діалог зі слухачами:

– Запитуєте чому одна із композицій названа «Час»?

Анжеліка Рудницька в м. Переяславі-Хмельницькому

Зліва направо: Т. Нагайко, О. Шкіра, В. Коцур, А. Рудницька.

А. Рудницька в майстерні Ольги Стрілець

А. Рудницька в майстерні Лідії Ляшко

А. Рудницька в майстерні Тетяни Носаченко

– Вона в моїй уяві викликає рух світл, галактик, які в свою чергу обертаються навколо прадавнього слов'янського символу – Світового Древа. По колу вишиті латинські числа, то роки та віки існування Всесвіту.

– Просите розповісти про цикл «Місячне приношення»?

– За основу композиції я взяла фантастичні дерева у центрі місячного

Майстрині: Оксана Смирнова, Анжеліка Рудницька, Ніна Лазенко, Катерина Мевша

Зліва направо: В. Коцур, А. Рудницька, О. Шкіра, В. Губенко, В. Хомич

кола. На вишивці добре видно розсипи зірок, дивлячись на які виникає уявлення місячного простору. Тому деякі елементи малюнка виконані металевою ниткою.

— А дивлячись на «Місячне колесо», чи уявляєте ви, як воно рухається по поверхні землі? Я ще й відчуваю його гігантську силу! Моє бачення таке: – Як колесо рухається по поверхні землі, так і Земля обертається навколо сонця!

Запитання так і сипалися з усіх сторін. Щасливчики встигли не тільки взяти автограф у Анжеліки, а ще й сфотографуватися із нею на згадку! Анжеліка поїхала, пообіцявши приїхати ще. Що ж, хочеться побажати, щоб ниточка у неї гладенько лягала на полотно й кольори були лише світлі.

© А. Рудницька. «Сонцестояння». Голкова техніка, полотно, муліне, металева нитка

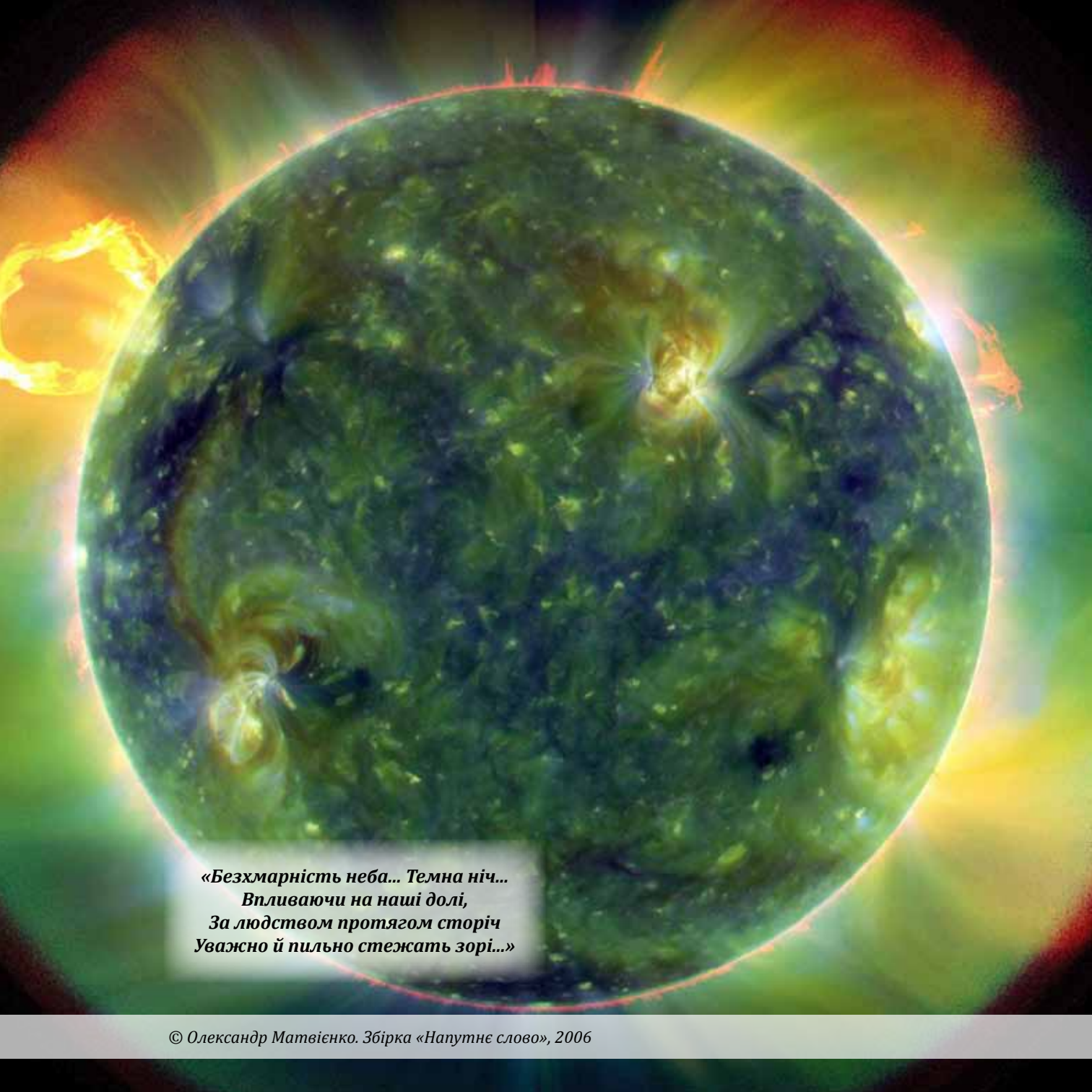

Творчий світ
А. Рудницької.
Гобелени

Творчий світ
А. Рудницької.
Подушечки

© А. Рудницька. «Місячне колесо». Голкова техніка, полотно, муліне, металева нитка

*«Безхмарність неба... Темна ніч...
Впливаючи на наші долі,
За людством протягом сторіч
Уважно й пильно стежать зорі...»*

Поетична сповідь про становлення Космосу Душі

Марія Карп'юк,
кандидат
філологічних наук

Світ поезії забрав мене в свої всевладні й ніжні, чутливі й чуйні, надтонкі й загадкові, могутні й невидимі обійми з глибокого дитинства. Пам'ятаю, як вабили зорі безмежного й бездонного Неба. Їх вплив на мою Душу був таким магічним, що я ставала на коліна й молилася до них, як до близьких і давніх друзів...

Підростаючи й пізнаючи поступово цей земний світ, який люди зробили жорстоким і агресивним, занедбавши його красу на догоду власним гордині й егоїзму, я потрапляла, зрозуміло, в різні світи, в енергетично різні людські егрегори... Переходила їх, отримуючи певні життєві уроки, але підсвідомо жила-розкривалася, фактично, тільки в одному – в світі свого босоногого, голодного, але загадкового, таємного й щирого, високого й романтичного дитинства, у світі поезії... Там, як зрозуміла вже в зрілому віці, жила моя Душа, – розквітала, пізнавала, розвивалася, надихалася, відпочивала, просвітлювалася, урів-

новажувалася, фантазувала, роздумувала, дорослішала, щоб збагнути невідомий і страшний зовнішній світ – світ людських емоцій, стереотипів, догматів, амбіцій, претензій, лукавства, підступності, фарисейства, прикритих фальшивими лозунгами, стереотипами, законами, гаслами, концепціями, теоріями, програмами, ілюзорними сподіваннями, експериментами...

Коли ж я, заблукавши, починала жити цілністю інших людських вимірів, – зразу ж потрапляла під «нагадуючий» вплив складних обставин, несподіваних прикрих ситуацій, хворіння, неприємних випробовувань... А коли мимовільно зраджувала сама себе, лакуючись під переважаючі в суспільстві стереотипи меркантильно-агресивного зовнішнього «людського фактору», намагаючись бути «своєю» серед чужих, – то отримувала «по повній програмі»... Тепер я розумію, що Небо не пусте. І воно не випадково тримає Землю й усі форми земного життя, включаючи людство, у своїх тендітних і потужних обіймах, бо саме звідти, з надтонких вимірів, іде реальне скерування, програмування, управління всіма земними процесами; контроль над тим, чи виконується людиною тут, на Землі, заплановане для еволюції. Програму життя для Душі Небесні Учителі складають з метою її прогресування, що полягає в продовженні побудови розпочатих у минулих втіленнях якостей Душі. Вона володіє структурою, зовнішньою

конфігурацією, внутрішнім змістом, вагою. Усі накопичення Душі поступають у її внутрішні обсяги тільки тоді, коли вона розвивається. Звідси процеси розвитку перетворюються в процеси її формування, «само-добудовування», тому цим процесам ми маємо надавати особливого значення. А якщо випускаємо з свідомості, з власної уваги ниточку самоуправління, Вищі підправляють, підкореговують, адже проходження Душі через матеріальну форму – це їх експеримент, на участь у якому ми добровільно дали згоду. Земні й космічні процеси взаємозв'язані. Життя на Землі – це лише одна з форм життя Всесвіту. Тепер відомо, що людство відокремлене від Космосу досить умовним стокілометровим кордоном від навколоземного космічного простору. Доречно завжди пам'ятати, що життя окремої людини та життєдіяльність всього людства детерміновані космічними законами та процесами, серед яких мають місце переходи космічної в психічну енергію людей. Важливо розуміти для цілісного світобачення вплив сонячної енергії на всі рівні організації біосфери й неосфери, а також на всі сфери Землі, пам'ятати про цикли, ритми, періоди, епохи, Ієрархії.

Отже, Душа – це набір якостей, які формуються від розвитку почуттів, практичного досвіду, знань, це інформація про минуле, яке поки що закрито від людини. Щоб людина не робила, вона здійснює перетворення одних видів енергій в інші. Людина бере участь у складному механізмі колообміну енергій. Вона отримує енергію не лише від Небесного Учителя, але й через їжу, дихання, від Сонця й планет Сонячної системи. При цьому вона не тільки отримує, але й обов'язково віддає. Крім того, людина зв'язана

обміном енергії з першими Рівнями Ієрархії Творця, Диявола й медичною системою, а також із самою Землею. І саме Душа є тим головним керівним механізмом, який приводить усі ці потоки енергій у рух, здійснюючи їх грандіозний і величний колообмін. Але здійснює тільки на основі програми, складеної для неї Вищими. Здійснюючи цю роботу, Душа прогресує, росте, само-добудовується, накопичує енергії в ячейки власної матриці.

Зараз це знаю на рівні самосвідомості, та був довгий період у моєму житті, коли керувалася тільки інтуїцією. Цей стан умовно можна порівняти з образом «собаки Павлова», коли відчуваєш, як треба, але не знаєш чому саме так треба діяти, тому часто просто не довіряєш скромному внутрішньому шепоту Ангела-охоронця, за що й отримуєш «на горіхи» від Вищих...

Ділюся скромних власним досвідом, щоб інші «собаки Павлова» були мудрішими й училися розуміти свій власний внутрішній світ, училися чути шепіт-вібрацію, подібний до енергетичного імпульса, свого Ангела-охоронця. Адже вміння чути й розуміти свого Небесного Наставника – це можливість еволюціонувати через радість, а не через страждання, хоч обидва шляхи є рівноцінними для еволюції Душі. А вибір за нами!

Поетичний Космос моєї Душі розпросторюється в таких напрямках: планетарно-галактичному, екологічному, соціально-політичному, етнокультурному, морально-дидактичному, лірично-особистісному, філософсько-етичному, медитативно-молитовному, що представлено цією скромною добіркою віршів.

Душа чека, бо знає...

Душа чека на свій законний приз:
Знов пригадать і місію, й портали,
Де я жила, мов іскри перший хмиз,
Як мак, троянда, проліски чи кали...

Душа чека... Вирує і чита,
Сніги, туман, річки, струмки, зірниці,
Щоб відступила темрява густа,
Щоб не були пусті мої очиці...

О! Як багато треба відтворить!
Душа-дитя бажає розпізнати...
Проснись, людино! Треба Богом жить,
Що в нас дола земних догматів грати...

Зведись, людино! І твори любов,
Бо тільки так народжуються зорі...
Хай Образ наш здола тягар оков,
Бо ми одвічно стоїмо в дозорі...

Наш Путь земний – мандрівки звичний рух,
Що кличе знову Небо обійняти,
Бо ти, людино, в тілі вічний Дух,
Що пізнає Творця безмежні шати!

Що відчува Творця величний крок,
Його програми, наміри, воління...
Ти – Син Творця, месія і пророк,
Що подолав розп'яття і гоніння!

Душа чека, бо знає, що маяк –
Це символ світла, що веде додому,
Над нами Неба мудрий Зодіак,
Який не зрадить Путь до рубікону...

Мандрівниця Вічності

Душа – непідсудна дитина,
Що Ангелів знає і лет,
Що в тілі живе – не провинна,
Торка вона й крила комет...

Розлита Душа у безмежжя,
Сяга і в Обитель Творця,
Відомі їй всі узбережжя,
Де Феї чекають Співця...

Даруйте їй Царство Свободи
Й магічний напій Чистоти,
Єдна вона різні народи,
Портами Космічні й Пости...

Душа хай сміється й танцює,
Хай бавиться в Царстві Небес,
Хай в зорях гуляє-жартує,
Хай чує октави чудес!

Відомо, Душа – мандрівниця
І Господа скромний престол,
Його трудівниця і Жриця,
Оратор. Оракул. Посол!

Нехай проростає до Світла
Її віковична спіраль,
Напоєна Сонцем, розквітла,
Чека її Вічності даль...

Серця Панна

Душа – незрима серця Панна,
Нехай мужніє в танцях днів,
Хай розквіта, мов ніжна канна,
Вбира життя потужний спів.

Хай веселиться і зростає,
Нехай нуртує в леті птиць,
Веселкою хай в Небі грає,
Читає коди Вищих Жриць!

Хай пророста в Небес основи!
Торкає браму райських врат!
Трима вогонь і міць підкови,
І вічності дзвінкий набат!

Хай Силу Їй Земля дарує!
Хай в ген Творець наш загорта!
Любов'ю хай життя чарує,
Безсмертям повняться літа!

Молитва серця

Хай чарують незрізані квіти
І троїсті музики Небес,
Славу роду продовжать хай діти,
Щоб здійснився духовний прогрес!

Щоб з руїн відродилась людина,
Її совість, і пам'ять, і Суть,
Щоб цвіли чорнобривці й калина,
Надихаючи серця Могуть!

Хай відродиться гідності Влада,
Бо у Трійці є Тризуба код, –
України Оранта і Лада,
Пісня. Музика. Мова. Народ.

Вимір Бога

Включімо світло розуму і серця:
Нехай зоріє мудрості Свіча!
Хай омива нас магія озерця
Й Живого Неба грайна опанча!

Пізнаймо Сітло! Надихаймо груди!
Хай вектор руху підійма увись,
Бо Ангели Пізнання – то єсть Люди,
Що із Небес прийшли для справ колись...

Пізнаймо силу щирості й любові,
Свій власний вибір. Силу думки й слів!
Почуймо зорі й далі калинові
(І золоту вібрацію полів!)

Хай згине час агресії й розбрату!
Хай згине тьма невігластва й борні!
Даруймо радість мамі, другу, брату:
Ми – вимір Бога в діях і у сні...

Спинімося в ілюзіях земних

Роздерто тіло Єдності Світів,
Розбито на предмети і науки...
Це нищить Небесів тендітний спів, –
І падає Душа під хресні муки...

По спинах здобуваємо харчі,
Серця закривши для добра й сумління...
(І, загасивши полум'я свічі,
Шукаємо дорогу до прозріння?..)

Спинімося в ілюзіях земних:
Не прийде цвіт у вкриті тьмою груди...
Без Вищих Істин – ми загін глухих,
Мов звірі... (Чи навік безпутні люди?)

Живи і знай

Усе живе – і вітер, і сльоза,
І віхоли таємні переливи...
І Сонця рух, і зірка, і лоза,
І чайки крик, і грізний розпач зливи...

Усе живе – і поле, і вода,
Й калини цвіт, поранений косою.,
І пташеня, що випало з гнізда
(Чи вцілене бездушною стрілою)...

Усе живе: хмаринка й колосок,
І думка, що полинула до Бога...
Дощинка, і веселка, і струмок,
І мить, де заховалася тривога...

Живи і знай: чека прозріння Світ,
Твого чека зростання до любові,
Яку Творець нам заповів, як Звіт,
Щоб стали всі земляни на підкові

Гармонії, і мудрості, й Добра,
Й безсмертя, що давно нас всіх чекає...
Земля гука серцям: Пора! П-о-р-а-а!
І Слово нове в груди посилає...

Живи і знай: ти давній друг Землі,
 Ти Воїн Світла, що обрав Служіння...
 Нам не годиться спати у імлі
 В ім'я Любові, Віри, Вознесіння.

Ріка життя

Пливе життя хмаринками і цвітом,
 І співом птиць, і хвилями сльози,
 Розіпнутим Хрестом над грішним світом,
 Зітханням тихим ніжною лози...

Пливе життя то піснею, то криком,
 То западає у гріховний злам,
 То підкида пелюстку диким риком,
 (Щоб вбити серця чистий міліграм?..)

Пливе ріка людських чуттів ядлива,
 Сама себе жбурляє з берегів...
 Періщить градом дикоока злива, –
 (Дарує Душам Божий гнів і спів?)

О Дух святий! Помилуй, серцеокий,
 Вже стоїмо на кінчику епох...
 Дай пережить Парад Планет високий
 (І все, що попуска для зросту Бог...)

Янь – Інь

Ви – Янь, Ми – Інь, а разом – Ціле,
 Як у жар-птиці два крила,
 Сердець єднання ніжнобіле,
 Щоб тьма страждань не замела...

Ви – Янь, Ми – Інь, а разом – пісня
 І зрілий колос для життя,
 Весняна повінь, владна й грізна,
 Політ Душі у майбуття...

Ви – Янь, Ми – Інь, а разом – криця,
 Дитинству золотий престол,
 Полів усміхнена пшениця
 І Сонця царський ореол...

Ви – Небеса, Ми – материнка,
 Ви – Щит і Меч, Ми – оберіг,
 Що вікопомно творить жінка
 У спеку й град, мороз і сніг...

Ви – Янь, Ми – Інь, а разом – танець,
 Веселки дивовижний знак,
 Кохання мовчазний рум'янець,
 Небес таємний Зодіак...

Ви – Янь, Ми – Інь, а разом Сила,
 Творця і Віра, і Любов,
 Щоб завжди нас Надія гріла
 (А не агресій люта кров...)

Чатуймо мир у кожній миті,
 У кожнім подиху Весни!..
 Щоб проліски, зірками вмиті,
 Дарили щастя білі сні!

Життя – краси богемний рух

Навіщо сум? Навіщо плач:
 У всім жива краса,
 (Як не зганьбить її палач
 І не роз'їсть роса...)

Роса лукавства, зрад, брехні,
 Що нижче крил Душі...
 Над нами ж – Ангелів пісні
 І радості вірші!

Одна лишається біда:
 Чи вийдем у політ?
 І якщо ні, – Єство рида,
 Що не взяло зеніт,

Що впали серця висота
 Й натхнення чистий звук...
 (І налягає тьма густа
 На крила білих рук..)

То ж бережимо Серця Дух
Й гармонію зростає...
Життя – краси богемний рух,
Напій з нових пізнань...

Сфера Єдності гука...

Небеса мої квітневі! Небеса!
Знов летять від Вас до мене чудеса!
Знов дарує Дух Душі новий фрегат
Щоб розквітнув вишне губо серця сад.
Небеса мої травневі переграй
Мене кличе знов відчуті вічний рай,
Де я знала Вищі
Істини Буття,
Щоби втілить їх у ритм
і цвіт Життя...
Небеса мої червневі!
Крила мрій!
Тео мудрий!
Світлом радості зігрій,
Птиця серця підійма
вогнисту рань,
Щоб здолать навік
світів оманну грань...
Бо безмежжя полонило
думки лет –
Тільки так натхненням
дихає поет:
Сфера Єдності гука
пізнати ВИСЬ,
Де були, де є, де будемо
КОЛИСЬ...

Невже нам не здолать?..

Долає нас звір неуцтва й гордині,
Хоч Небеса дарують мудрість всім,
Розкинувши над нами далі сині,
Розносять щедро Знань Високих грім...

Та ми глухі... Нам лінь розкрити очі,
Нам лінь піднять до зір своє чоло,
Нас обгорнули тьми більмасті ночі
Й невігластва розтлінно-дике зло...

Проснімося! Ще сонце сяє звично!
Проснімося! Ще вихрить чуба ліс!
Ще птах крилатий всіх гука заклично
Підтримати Землі розпухлу вісь

Нас закликають ріки, квіти, гори
Відчуть їх біль, і смуток, і печаль...
Занедбані Святині й медозбори,
Яких давно нам всім чомусь не жаль?

Невже нам не здолать ілюзій владу?
Невже нам не збагнути Клич Творця?
Невже відкинемо Марію й Ладу,
Зганьбивши Хрест Христа й Вогонь Вінця,

Який Він ніс, щоб ми звелися гідно...
Він дарував, щоб нам відкрилась Вись...
З очей Небес дощинка крапле рідно...
(Невже ми знали з Господом колись?)

Божественний дар

Яке це щастя: жить! І жить! І жить!
Молитися святим за їхню Жертву...
Ловить цвітіння богоносну мить
(Й Планету нашу не побачить мертву).

Як це прекрасно: жить на світі! Жить!
Молитися Святим за їхню Ношу,
Ловить Небес усміхнену блакить
(І берегти Душі золотоношу...)

Який це Дар божественний: життя!
Яка це радість – проростать у висі,
Відчуть Галактик стишене биття,
Купатись немовлям у райській тиші...

О Господи! Зніми утому з брів,
Прости-пробач в нас Каїна й Іуду...
Даруй нам херувимів чистий спів
І таїну Вселенського Талмуду,

Де всі Закони Іменем Твоїм
Керують Час, і Простір для людини...
Кермують Блискавки !
І Град! І Дош, І Грім!

Пробач-прости невігластва провини,
Що ми несею у хаосі думок,
У темряві незнання і гордині...
Хай, Боже, прийде знову Твій Пророк,
Щоб ми росли в Твоїх Небес Святині.

Розрубай...

Ми глухі. Ми не чуємо Неба,
Нам амбіція – Бог і крило,
В нас розвинулась дика потреба –
Бачить світ через власне більмо....

Чути Істини рух – не під силу,
Огорнув нас гріхів мухомор,
І незнання червону бацилу
Нам залишив у спадок терор...

Ми сліпі. Наші очі, – мов ями,
Їх пронизує темені шквал,
І небес храмокупольні гами
Убиває пільми трибунал...

О німі! О безокі каліки!
О покруччя лукавих програм...
Кров'ю плачуть і луки, і ріки,
І Молитва, й Ікона, і Храм...

Розрубай, о мій Господи правий,
Цей замерзлий у грудях бетон,
Хай очистить нас Дух златоглавий
І святої Молитви Канон!

Люби життя

Куди тебе не занесла хвилина,
Не кинуло розхристане буття, –
Не забувай що, Бога ти дитина,
Що світлом дум ростеш у майбуття...

Куди б не закрутив зміястий вихор,
Не кинув хитро хижоокий татъ,
На зріст нам дане – не приймай за лихо:
Із гідністю пройди закриту гать...

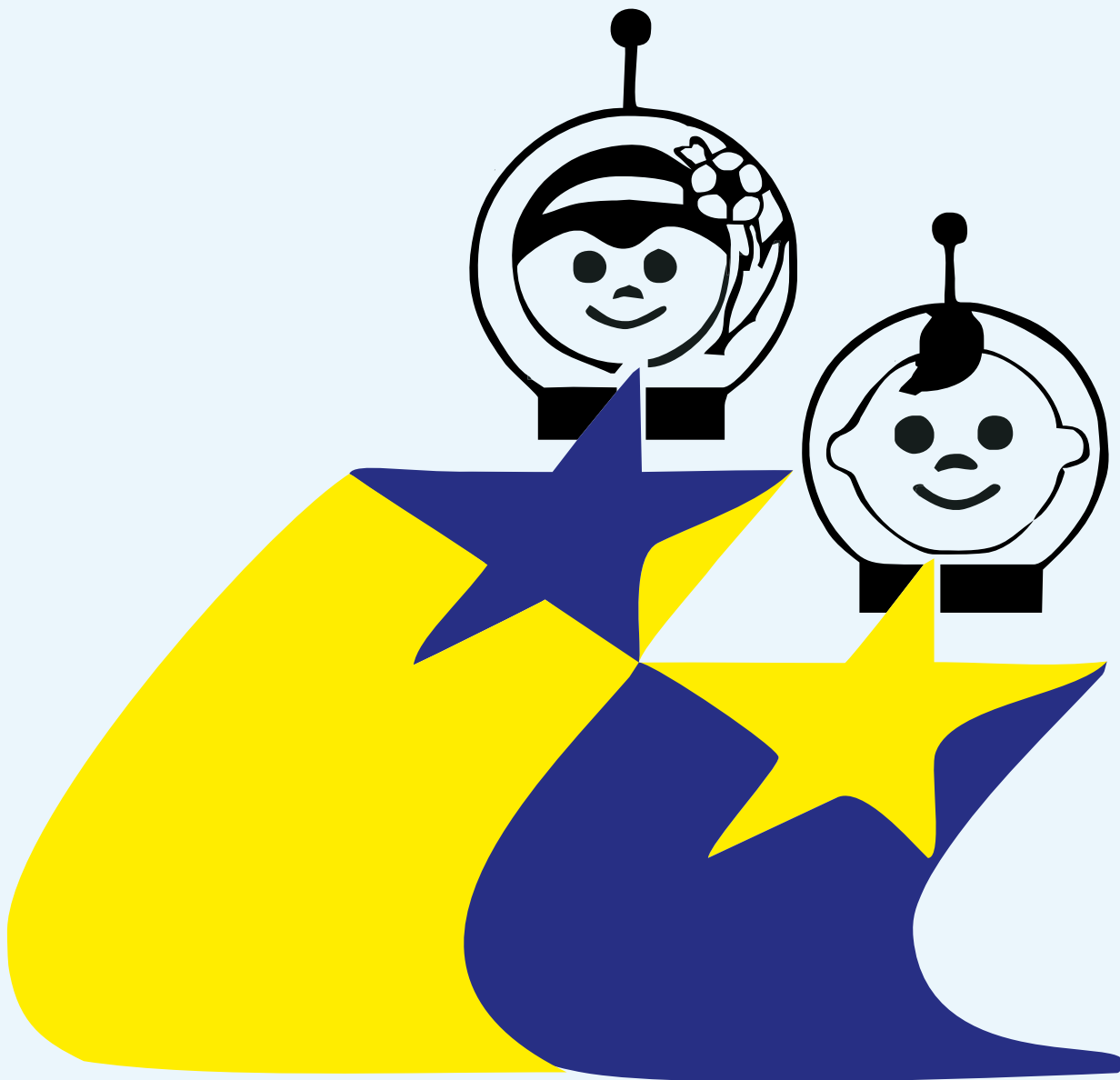
Куди б тебе не замела завія, –
Люби життя і в стрілах, і в піснях,
Чи Діва вона чиста, чи повія,
Чи кинутий на смітник білий Птах...

Люби життя! Люби його октави,
Його сонет прогрізний перекач,
Його вогненно-ілюзорні лави
(Чи теплий усміх, навіть із-за ґрат....)
Люби життя!

Оцей спектакль стострільний!
Оцей базар амбіцій і гординь,
Бо головне, щоб ти лишався цільним
І проростав у Піднебесну синь...

Люби життя! Земля-це просто Школа,
Міжгалактична школа для малят,
І п'єса цих малят – нікчемна й кволла,
Печерна гра, де править руль Пілат

Та прийде мить – і люд пізнає Вічне,
Люд усвідомить Істин Вищу грань...
Люби життя! Хай шоу це публічне
не розтривожить серця білу рань!

СУЗІР'Я

УМАКО «Сузір'я» – старт до космічного простору

*Сергій Дячко,
виконавчий директор
Українського молодіж-
ного аерокосмічного
об'єднання «Сузір'я»*

Ідея створення міжнародного молодіжного руху виникла у Джека Андерсона, який є й донині відомим американським журналістом та громадським діячем, а на той час, у 1987 році – помічником Президента США Рональда Рейгана. Після офіційного візиту в 1988 році Генерального секретаря ЦК КПСС Михайла Горбачова до Сполучених Штатів Америки, було вирішено та створено Всерадянське молодіжне аерокосмічне товариство «Союз» (ВАКО «Союз»). У 1989 році в місті Дніпропетровську було засновано його відділення – Дніпропетровське обласне відділення ВАКО «Союз». Його Президентом став Генеральний конструктор КБ «Південне» Володимир Федорович Уткін, директором – Олег Володимирович Петров – завідуючий відділом Дніпропетровського обласного комітету комсомолу.

У 1991 році, у зв'язку з розпадом СРСР, назріла необхідність створення Всеукраїн-

ської організації. І 25 жовтня 1991 року в м. Дніпропетровську, у центрі вітчизняного ракетобудування, відбулася Установча конференція Українського молодіжного аерокосмічного об'єднання «Сузір'я», яке було створено на базі існуючого Дніпропетровського обласного відділення Всесоюзного аерокосмічного товариства «Союз». Того ж дня було зареєстровано УМАКО «Сузір'я» в Міністерстві юстиції України як всеукраїнська громадська організація (Свідоцтво № 159 від 25.11.1991 р., м. Київ).

«Сузір'я» – науково-освітня громадська організація, яка була заснована з ініціативи і за підтримки конструкторського бюро «Південне» і ВО «Південний машинобудівний завод».

Головна мета діяльності «Сузір'я» – сприяння розвитку творчих здібностей у дітей і молоді, інтересу до дослідження космосу, вивченню історії авіації і космонавтики, придбання практичного досвіду й організаторських здібностей.

УМАКО «Сузір'я» – відома в Україні і за кордоном молодіжна громадська організація, яка за свою 20-річну історію має визначні досягнення. Пріоритетним напрямком діяльності «Сузір'я» усі ці роки була робота по реалізації Державної програми аеро-

космічної освіти «Діти Всесвіту», у рамках якої проводиться залучення дітей та молоді до системних форм аерокосмічної освіти. З цією метою створений Національний центр аерокосмічної освіти молоді України (Указ Президента України № 410/96 від 11.06.1996 р.), проводяться Всеукраїнські та міжнародні заходи для молоді.

Найбільш популярними є Всеукраїнські конкурси «Мирний космос» (проводиться з 1993 року) і «Космічні фантазії», Міжнародні змагання з ракетомодельного спорту на Кубок ім. М. К. Янгеля, які з 1997 року затверджені Міжнародною федерацією авіаційних видів спорту як етап кубку Світу, Всеукраїнські змагання з ракетомодельного спорту на Кубок ім. М. І. Кибальчича, аерокосмічна зміна «Сузір'я» у МДЦ «Артек» перетворилася на Міжнародний аерокосмічний фестиваль «Сузір'я-Артек» – центр обміну досвідом аерокосмічної освіти, наукової і технічної творчості в області авіації та космонавтики молоді різних країн світу, Міжнародний аерокосмічний фестиваль «Сузір'я-Ласпі» (проводиться з 2005 року).

З 1993 року працює Заочна аерокосмічна школа (ЗАКШ), яка надала можливість учням не тільки з великих міст, де є більш можливостей для навчання, але й з маленьких міст і селищ поглиблено вивчати фізику космічного польоту, історію створення літальних апаратів, зайнятися конструюванням ракетно-космічної техніки, «доторкнутися» до філософського поняття Людини і Всесвіту. З 1998 року було організоване трирічне навчання з напрямків «Астроно-

мія» та «Космічна фізика і екологія». Випускники ЗАКШ поступають на аерокосмічні спеціальності ВУЗів за співбесідою.

1994 рік можна назвати для «Сузір'я» роком міжнародного визнання організації. Продовжуючи відпрацювання програми аерокосмічної освіти в Україні, «Сузір'я» вишло на міжнародну арену, тим самим надало можливість молоді разом з іноземними організаціями зустрічатися та обмінюватися знаннями на аерокосмічну тематику, розвивати дружбу та розуміння. У липні делегація «Сузір'я» брала участь у святкових заходах з нагоди 25-ї річниці польоту людини у Вашингтоні. А в серпні об'єднання приймало делегатів з 9 країн Світу в Києві на 7-ій Міжнародній конференції юних астронавтів.

У вересні 1997 року «Сузір'я» сприяло створенню студентської групи «Євроавіа-Сузір'я-Київ», метою якої є представлення аерокосмічної галузі й освіти України на міжнародному рівні.

УМАКО «Сузір'я» з 1992 року є членом Міжнародної організації юних астронавтів (для школярів) і в 1998 році – членом Європейської асоціації студентів аерокосмічних вузів «Євроавіа».

У 2000 році відкрито навчально-оздоровчий центр «Сузір'я» у селі Вишеньки Коропського району Чернігівської області для дітей, які постраждали від Чорнобильської катастрофи. Табір розміщений на березі Десни на території історичного пам'ятника – замка графа Рум'янцева-Задунайського.

Багата історія цього міста, мальовнича земля Коропщини, Вишенський маєток графа, який він збудував на честь імператриці Катерини II, близькість батьківщини Миколи Кибальчича (м. Короп Чернігівської області) та унікальна природа надихнула керівництво УМАКО «Сузір'я» створити тут навчально-оздоровчий центр «Сузір'я».

Для здійснення програми центру були запрошені педагоги з Міжнародного дитячого центру «Артек», які впровадять у центрі багаті традиції Артеку. Мабуть, цьому центр «Сузір'я» отримав другу назву – «Північний Артек». І почалася цікава робота – аерокосмічні зміни, де кожен учасник отримує нові знання і навички, займаючись у творчих майстернях з авіа- і ракетомодельовання, спостерігаючи зоряне небо через телескоп, зустрічаючись з фахівцями аерокосмічної галузі.

У таборі здійснюються інтелектуальні, пізнавальні, спортивні та інші заходи.

Центр «Сузір'я» є єдиним закладом відпочинку такого масштабу. Зручні умови відпочинку, цікаві освітні програми, кваліфікований педагогічний і виховний склад, обслуговуючий персонал – усе це створює чудові умови для гармонійного поєднання аерокосмічної освіти дітей та відпочинку. Важливе місце в роботі центру приділяється медичній, психологічній і соціальній реабілітації дітей, що потерпіли внаслідок аварії на ЧАЕС.

За період з 2000 року в навчально-оздоровчому центрі «Сузір'я» оздоровилося майже 100 000 дітей. Головним чином це

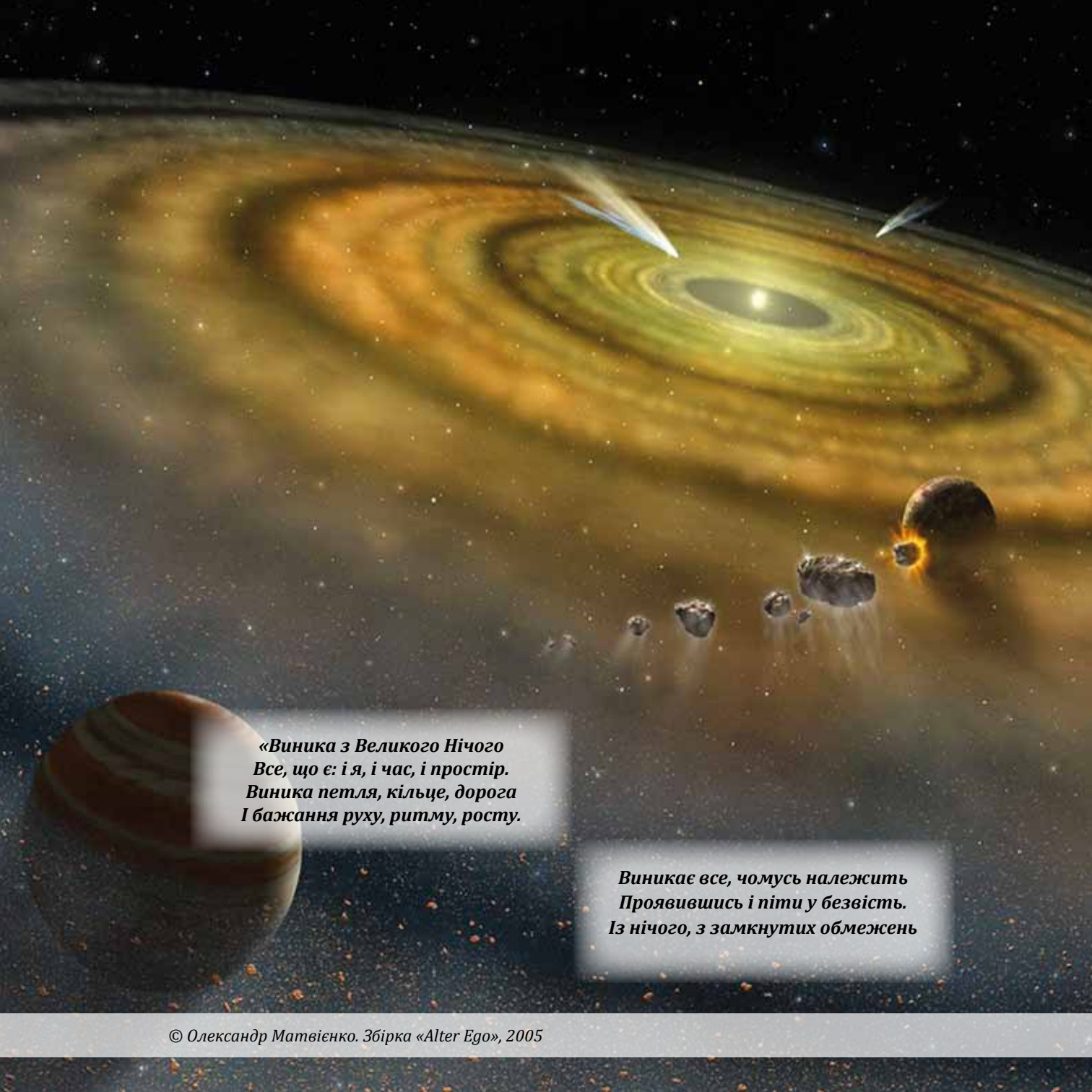
діти-сироти, діти-інваліди, діти, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

З 2002 року працює навчально-оздоровчий центр «Зоряний» у Києві. Останні 20 років видаються науково-популярний журнал «Сузір'я» і журнал для дошкільнят «Малеча», виходить телепередача «Від «Сузір'я» до сузір'я» на каналі УТР. У 14 областях України зареєстровані регіональні відділення об'єднання.

Уряд України підтримав науково-освітні та гуманітарні програми для молоді, прийнявши Постанову Кабінету Міністрів України № 753 від 20.09.1993 р. «Про підтримку діяльності УМАКО «Сузір'я» та нагородивши Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України 24 листопада 2001 року.

Сергій Дячко та Леонід Каденюк із вихованцями УМАКО «Сузір'я»

*«Виника з Великого Нічого
Все, що є: і я, і час, і простір.
Виника петля, кільце, дорога
І бажання руху, ритму, росту.*

*Виникає все, чомусь належить
Проявившись і піти у безвість.
Із нічого, з замкнутих обмежень*

Астрономічні обсерваторії.

Конспект науково-дослідницької роботи

*Богдан Дідик,
учень гімназії
м. Переяслава-Хмельницького*

Пізнання світобудови й закономірностей руху небесних світил розпочалося на зорі історії людства. Ще не вміючи ані писати, ані читати, людина розумна, вражена величчю зоряного неба, обожнювала його й намагалася зрозуміти та застосовувати ці знання в повсякденному житті. Ще не ставши сформованою наукою, астрономія увійшла в побут землян. Спостерігаючи безперервні зміни взаємного розташування найяскравіших небесних світил, наші пращури помічали певні закономірності цих рухів, намагаючись не лише зрозуміти та пояснити їх, але й використати, зокрема, для визначення часу. Простої лічби днів було недостатньо, життєво необхідним стало більш точне знання часу настання певної пори року та її тривалості. Землеробам важливо було знати, чи настало випадкове потепління, чи вже прийшла пора сівби, заздалегідь знати про прихід холодів, щоб встигнути зберегти врожай. Скотарям, що в пошуках кормів вирушали з отарами в далекі подорожі, важливо було не помилитися з часом повернення з далеких пасовищ. Давні люди зі змін зоряного неба протягом року могли дізнатися, коли починається той чи інший сезон і новий річний цикл. Можна було вимірювати висоту Сонця над горизонтом опівдні або, що значно простіше,

Дідик Богдан народився 31 травня 1994 року на Кіровоградщині. З раннього дитинства цікавився математикою, фізикою. У школі активний учасник факультативних занять з фізики, астрономії. У Переяслав-Хмельницькій гімназії навчається з 2008 року. Дідик Богдан у 2008 році став переможцем обласного та призером «Космос. Людина. Духовність»; у 2009 році став переможцем Всеукраїнського етапу цього ж конкурсу; у 2010 році посів I місце в Київській області та III місце в Україні колоковіуму Всеукраїнського етапу цього ж конкурсу «Космос. Людина. Духовність».

Три роки поспіль Дідик Богдан є активним учасником обласного конкурсу «Космічні фантазії». У 2009-2010 навчальному році отримав I місце в обласному конкурсі «Мирний космос», організатором якого виступає Українське молодіжне аерокосмічне об'єднання «Сузір'я». Є активним учасником наукового товариства учнів гімназії «Гранум», а з вересня 2010 року очолює раду НТУ «Гранум».

Богдан – учасник обласного семінару переможців МАН, який проходить у травні 2010 року у м. Києві. Він є автором науково-дослідницьких робіт: «Майбутнє планети Земля», «Астрономічні обсерваторії», «Еволюція системи «Земля-Місяць». Науковий керівник: учитель математики та фізики – Дідик Оксана Петрівна.

слідкувати за безперервним зміщенням точки сходу чи заходу Сонця до півночі або півдня відносно деякого певного положення. Якщо в якомусь місці встановити орієнтири, які вказують напрямки на точку Сходу Сонця в моменти весняного або осіннього рівнодення, зимового та літнього сонцестояння, то в подальшому відносно них можна вести календарний відлік. Ось для цього й почали створювати спеціально орієнтовані на Землі споруди з певними позначками (мітками) на них, які дозволяли точно фіксувати положення небесних об'єктів, а отже, точніше визначати плин часу. Так виникали перші астрономічні обсерваторії. І саме завдяки цьому виникла лічба часу: добу, місяць, рік, пори року стали визначати зі взаємного розташування найбільш прикметних небесних світил. Сторони світу, орієнтування на місцевості теж визначали, дивлячись на небо. Хоча спочатку вони не були науковими, а мали культоворитуальний характер і більше нагадували храми, оскільки люди в ті часи обожнювали небо, а спостереження за ним було частиною релігій.

Обсерваторія (від латинського слова *observio* – спостерегаю) – це спеціальний майданчик або будівля, обладнана для певних спостережень за природними явищами. Залежно від об'єкта спостережень існує багато видів обсерваторій: метеорологічних – вивчають погоду; аерологічні – досліджують атмосферу; сейсмічні – реєструють коливання в шарах земної кори, викликані землетрусами та вулканами; екологічні – забезпечують моніторинг природних змін під впливом людської діяльності тощо. Обсерваторії фізичні, геофізичні, магнітні, гравіметричні вивчають різноманітні фізичні поля Землі. Крім того, обсерваторії бувають наземними, підземними, орбітальними, космічними та глибоководними. Є пересувні та стаціонарні, арктичні та високогірні, а нещодавно з'явилися ще й віртуальні.

Коли саме з'явилася перша обсерваторія, достеменно невідомо. Є свідчення, що вони існували в Китаї, Єгипті, Вавилоні, Асирії, Персії, Індії ще задовго до нашої ери. Ще й за-

раз знаходять усе нові й нові дані про ці споруди. Відомо, що люди 5000 р. до н.е. почали масово будувати мегалітичні споруди (від *megas* – великий, *lithos* – камінь), які тягнуться від Закавказзя через Північне Надчорномор'є до Мальти й Британських островів. Саме їх називають першими астрономічними обсерваторіями. Це рукотворні споруди з величезних брил дикого або обробленого каменя, переважно віком 6 – 2 тис. років до н.е., об'єднані в чіткій схемі – так звані менгіри, дольмени, кромлехи, кам'яні ящики, криті галереї. Вони поширені по всьому світу, крім Австралії, переважно в приморських районах.

У ретельно вивіреному порядку стоять поодинокі або рядами менгіри (з бретонської – довгі камені) – вертикально вкопані в землю блоки висотою близько 10 м, а найбільший із знайдених – висотою 20 м і вагою понад 300 т інколи менгіри складають алеї, бувають розміщені по колу. На території сучасної Франції, у провінції Бретань один лише комплекс Карнак нараховує 2935 кам'яних глиб, виставлених у тринадцять рядів на декілька кілометрів.

Наче хатинки для велетнів височать дольмени – своєрідні кам'яні камери з п'яти або трьох брил. Інколи ці споруди розміщені під землею, а зверху накриті великими курганами.

Частіше мегалітичні споруди об'єднані в кромлехси – кругові кам'яні огорожі, що стоять на певній відстані один від одного та в якомусь загадковому для сучасників порядку.

Призначення мегалітів довго не могли встановити. Старовинні місцеві назви свідчать про переважання думки, що то були особливі місця поховань. У Швеції мегаліти називались «могилами з коридорами»; в сучасних Росії, Перу і Болівії – «місцями поховань»; у Німеччині, Іспанії, Палестині, Алжирі, на Сардинії – «могилами велетнів». В Індії їх величали «могили гігантів Дайтьєв та Ракшасів».

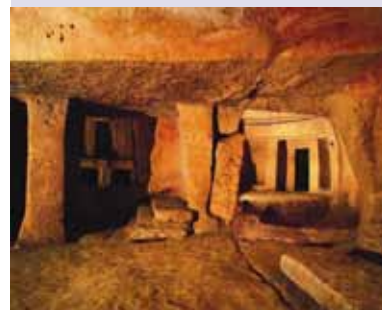
Найвідоміша з подібних споруд у Європі – Стоунхендж була побудована між 1900 та 1600 рр. до н. е. з кам'яних

*Мегаліти Китаю.
Околиці китайського міста Наньцзін
(Кам'яний)*

*Найстаріший з мальтійських
мегалітів – Джгантія.
Острів Гоцо.*

*Гипогей Галь Сафлієне –
багаторівневий підземний храм, що
йде в землю на 12 метрів.*

Мегаліти (з грецької – великі камені) – рукотворні споруди з величезних брил дикого або обробленого каменя, переважно віком 6 - 2 тис. років до н.е.

Мегаліти – це об'єднані в чіткій схемі:

- дольмени;
- менгіри;
- кромлехи;
- кам'яні ящики;
- крижі галереї.

Мегаліти поширені по всьому світу, крім Австралії, переважно в приморських районах.

Мегаліти.
півострів Бретань (Франція)

брил на Солсбершській рівнині Британських островів. Вона була не тільки давнім святилищем, а ще й обсерваторією. Там визначали час настання рівнодення та сонцестояння, розраховували фази Місяця й дати настання сонячних і місячних затемнень. Творці Стоунхенджа знали точний орбітальний період Місяця і тривалість сонячного року. Комп'ютерні моделювання в 1998 році показали, що цей мегаліт є не лише сонячним і місячним календарем, але й точною моделлю Сонячної системи в поперечному розрізі.

Подібні праобсерваторії були виявлені в Норвегії, Швеції, Шотландії, Франції, Італії, Греції, на Кавказі та в Криму, на островах Середземного моря і в пустелі Сахара, в Японії і на Далекому Сході, в Африці і в Південній Америці. Рідко, де ці споруди збереглися повністю. В Україні поблизу с. Томаківка (Дніпропетровська область) від комплексу з 90 каменів залишилося лише 23. Але спеціалісти оцінюють, що він на 2000 років старший, ніж Стоунхендж.

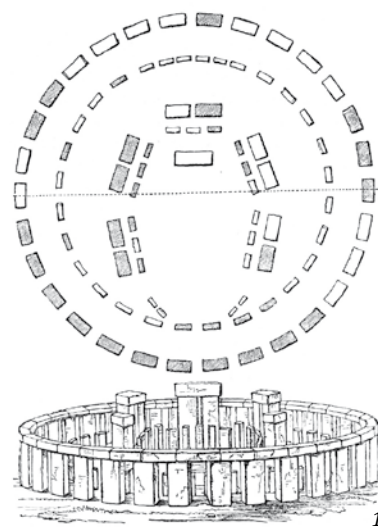
Однією ж з найдавніших мегалітичних споруд можна вважати Карахундж (поблизу м. Сісіан, Вірменія), що в перекладі з вірменської означає «Камені, що говорять». Ця споруда складається з 222 менгірів (вагою по декілька тонн кожен) зі штучно зробленими в них отворами. Звідси давні астрономи могли вимірювати висоти небесних світил. Вік Карахунджа, цього чуда інженерної думки того часу, оцінюється в 7,5 тисяч років, тобто він старіший знаменитого Стоунхенджа та єгипетських пірамід. Яка невідома цивілізація могла спорудити таку обсерваторію, залишається поки що загадкою...

З давніх часів допитливий погляд людини завжди звертався в небо. Не дивно, що розумна людина, щоб краще розгледіти зоряний небосхил, будувала спеціальні будівлі. Наприклад, зберігся комплекс споруд, виявлений у середній частині басейну річки Міссісіпі, на території американського штату Луїзіана. Він має оригінальну конструкцію, що нагадує астрономічну обсерваторію. Система споруд складається з шести восьмигранників правильної форми з

чотирма радіальними проходами. Дві споруди з шести розташовано точно на місцях, відповідних напрямам заходу сонця в дні літнього й зимового сонцестояння. Ця обставина й інші особливості конструкційного оформлення стародавньої споруди свідчать про те, що наші далекі предки складали календар і жили за календарем, стежили за періодичністю спостережуваних природних явищ. За оцінками фахівців, обсерваторія в Північній Америці була споруджена в II тисячолітті до н.е. Тоді, мабуть, потяг людського розуму до астрономічних знань був сильніше виражений, чим його схильність оволодіти математичними і лінгвістичними прийомами. Іншими словами, правильно вести астрономічні спостереження людина навчилася дуже й дуже давно...

Найпершим і найпростішим астрономічним приладом вважають звичайний гномон (з грецької – вказівник), який слугував для визначення висоти Сонця та напрямку меридіану. Гномон першими почали використовувати давні китайські астрономи, а вавилоняни, єгиптяни та греки вдосконалили його й перетворили на сонячний годинник, забезпечивши шкалою відліку часу доби.

Найбільш давні факти астрономічних спостережень пов'язані з прадавніми цивілізаціями Середнього Сходу. Спостерігаючи, записуючи й аналізуючи рух по небу Сонця та Місяця, жерці вели лічбу часу й календар, передбачали важливі для сільського господарства сезони, а також займалися астрономічними прогнозами. Вимірюючи за допомогою найпростіших приладів переміщення небесних світил, вони виявили, що взаємне розташування зірок на небі залишається незмінним, а Сонце, Місяць і планети рухаються відносно них і, причому, досить складними траєкторіями. Жерці фіксували рідкісні небесні явища: місячні й сонячні затемнення, появи комет і нових зірок. На багатьох збережених глиняних табличках із давніх Вавилону й Шумера записані астрономічні спостереження та обчислення. У ті часи, як і зараз, обсерваторія слугувала водночас май-

1. План та загальний вигляд Стоунхенджу
2. З висоти пташиного польоту
3. Загальний вигляд Стоунхенджу

Величний Стоунхендж – одна з якнайдавніших астрономічних обсерваторій, побудована п'ять тисяч років тому в Південній Англії.

«...Сучасні спостереження показали, що один триліт фіксує напрямок на точку сходу Сонця в день зимового сонцестояння, два інших – точки заходу Сонця в дні літнього і зимнього сонцестоянь. Ще два триліти фіксують точки заходу Місяця, максимально віддаленого від екліптики на північ і на південь...»

Триліт

стернею, сховищем приладів і центром збору даних про космічні об'єкти.

Найбільша обсерваторія середньовіччя була побудована в 1424 р. узбецьким астрономом і математиком, володарем Самарканду Улугбеком Мухаммедом Тарагаєм (1394-1449 рр.), внуком державного діяча й полководця Тимура (Тамерлана). Вона мала круглу башту діаметром близько 46 м у три поверхи та спостережний майданчик нагорі. Основним астрономічним інструментом був встановлений строго в меридіані кам'яний квадрант (старовинний кутомірний інструмент для вимірювання висоти небесних світил над горизонтом і кутових відстаней між світилами. Лімб квадранта становить $1/4$ частину кола), який складався з двох облицьованих мармуром дуг. За допомогою такого пристрою Улугбек створив астрономічний каталог «Зіджи-Гураган», знамениті «Зоряні таблиці Улугбека». Каталог містить координати 1018 зірок, точність яких вражає, хоча спостереження велись неозброєним оком без застосування оптичних приладів.

Астрономічні спостереження, які приносили практичну користь, допомагали формувати світосприйняття, знаходили певну підтримку як у релігійних авторитетів, так і в державних правителів різних народів. Але з часом астрономія поступово віддалялася від храмів і жерців. А в епоху Середньовіччя взагалі стала їхнім заклятим ворогом, бо нові дані беззаперечно спростовували тодішні звужено-догматичні погляди на будову Всесвіту. У зв'язку з політичними й соціальними потрясіннями Пізньої Античності та Ранняго Середньовіччя розвиток астрономії в Європі призупинився.

Епоха Відродження повернула людству античні мистецтво й науку, в тому числі й астрономію. Візантійські та флорентійські знавці давньогрецької мови перекладали збережені праці античних вчених Аристотеля, Платона, Птолемея та інших. Перед людством почали воскресати, відроджуватись і розвиватись сформовані ними ідеї та теорії.

З винайденням телескопу, інтерес до астрономії значно поживавися. Центр розвитку астрономії з країн Близького Сходу, Індії, Китаю та Єгипту, де в давні часи вона зароджувалася, перемістився в Західну Європу. На зміну відомим античним ученим у цей час приходять європейські вчені Микола Коперник, Іоганн Кеплер, Галілео Галілей та інші.

Астрономічні обсерваторії в сучасному розумінні цього поняття – наукові установи з спеціальними будівлями й астрономічними інструментами – почали виникати в Європі в XVI-XVII ст. Однією з найперших можна вважати обсерваторію Тіхо Браге Уранібург з 6-метровим квадрантом, побудовану на острові Вен у Данії. Там у 1576-1597 рр. вперше в Європі проводились систематичні неперервні високоточні спостереження за Сонцем, Місяцем і планетами.

У 1641 р. в польському місті Гданську астроном Ян Гевелій побудував обсерваторію з «повітряною трубою» довжиною в 45 м, на якій він працював разом із дружиною Єлизаветою та помічниками. Гевелій створив детальні карти Місяця, відкрив оптичну лібрацію Місяця й чотири комети, склав перший систематичний огляд усіх комет, які спостерігалися, а також каталог положень 1564 зірок, підготував атлас неба із власними малюнками.

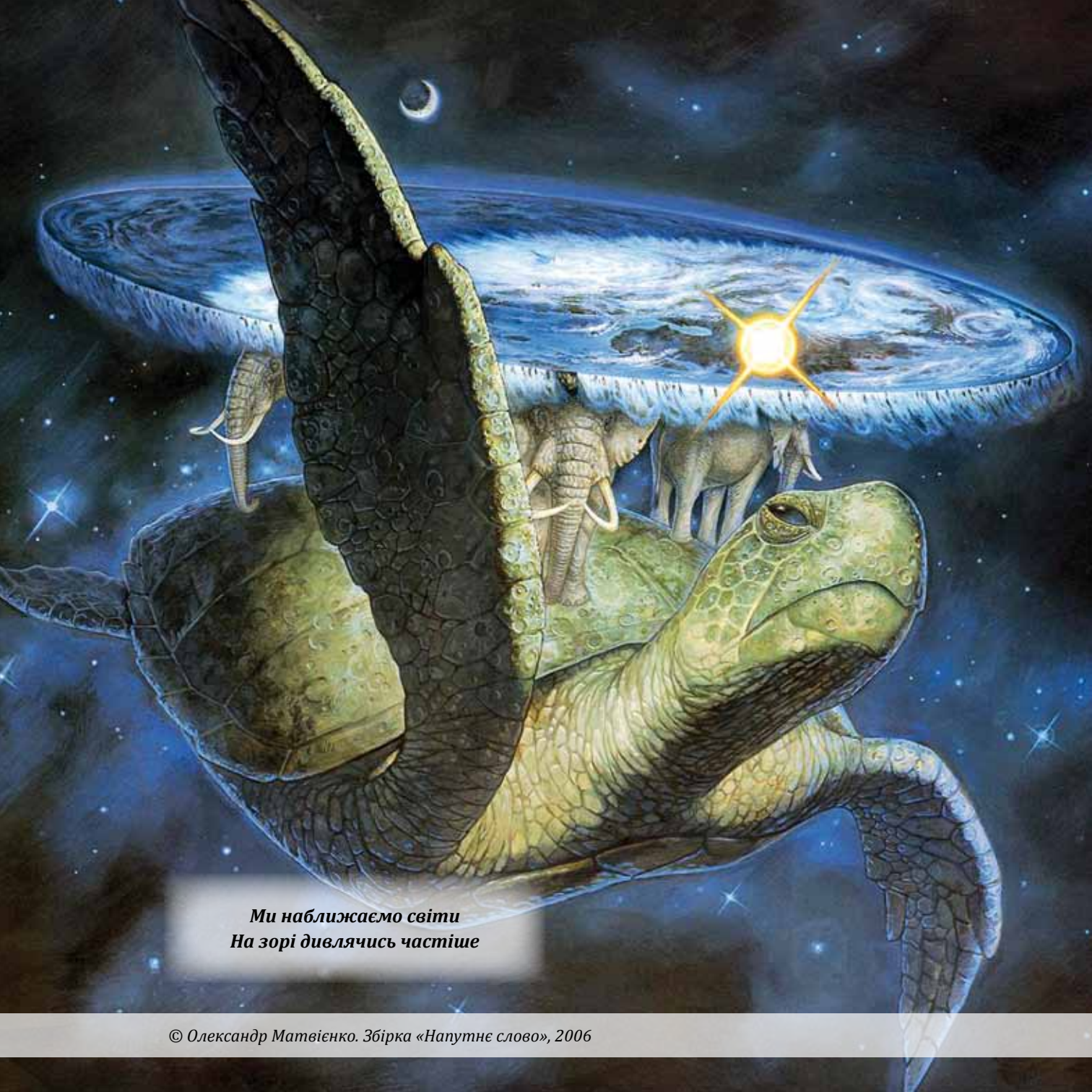
Моя робота є невеличким вкладом у розуміння енергосилової системи Землі, яка складається з кільця прадавніх обсерваторій та мегалітів. У ній висвітлені матеріали про роботу обсерваторій та мегалітів прадавнього світу. Аналіз прадавніх обсерваторій та мегалітів різних культур, засвідчує глибинні знання народів про устрій Всесвіту, закони його розвитку й виникнення в ньому життя. Я вважаю, що закінчується доба забуття, вульгаризації та виродження... Як відомо, скарби вищої мудрості не можуть бути втраченими для людства остаточно. Бо людство йшло, йде й буде йти шляхом поглиблення знань, істин; шляхом розвитку, нарощення власної самосвідомості, що й становить суть успішної еволюції землян.

Однією з найдавніших споруд можна вважати Карахундж (поблизу м. Сісіан, Вірменія), що в перекладі з вірменської означає «Камені, що говорять».

Вік Карахунджа налічує 7,5 тисяч років, тобто він старіший знаменитого Стоунхенджа та єгипетських пірамід.

*Ми наближаємо світи
На зорі дивлячись частіше*

Земля – колиска людства.

Яка ж вона Земля?

Ніна Гриценко,
заступник директора
з НМР КЗ КОР
«Переяслав-
Хмельницький ліцей-
інтернат»

Земля народжує прозорі струмки й потоки, носить на собі океани, хмари та їх тіні, пускає в небеса птахів, приймає в себе всі сніги й дощі, і дає всьому життя. Спілкування з Природою, навіть просто її сприймання дає нам радість. Адже Природа – це невичерпне джерело краси, яке не може залишити байдужою навіть найчерствішу людину.

Виникнення життя на Землі – поки що таємниця для науки. Але те, що нашу планету необхідно зберегти, – думка всієї світової цивілізації. Сьогодні на земній кулі майже немає місця, де б не ступала нога людини. Відкриті важкодоступні землі, віддалені частини океану, підкорені найвищі гірські вершини й найглибші океанські впадини. У цьому заслуга мандрівників, дослідників, учених минулих століть. Та сьогодні виникає цілий ряд інших проблем, за якими стоїть сама людина. У свідомості людини й до цього часу існує поняття «вивіз, викинув – ніхто не побачив, от і добре». Наслідки такої життєвої позиції особливо часто спостерігаються за межами міста, в лісосушках, на узліссях, біля пляжів та

дачних ділянок. Там таких «аномалій» можна надивитися, що просто моторошно стає. І ніхто з цих творців стихійних смітників не хоче задуматися, що Природа цього не прощає. А шкода!

Людина своєю діяльністю порушила еволюційно встановлений ритм і відпрацьовані напрями процесів біосфери – надскладної природної системи. Очевидно, що стиль сучасної поведінки суспільства щодо природних екосистем неправильний; і його неодмінно якісно змінити, якщо ми хочемо зберегти біосферу й вижити. А оскільки стиль життя визначається мораллю, якої дотримується суспільство, то настав час установити жорсткі моральні принципи й критерії, що відповідають сучасним вимогам до взаємовідносин Природи й світового співтовариства людей, та керуватися ними в своїх діях у XXI ст. Люди, нарешті, мають усвідомити й сприйняти суть нової філософії життя, тобто узяти зобов'язання перед собою, розробити й поступово реалізовувати цілий ланцюжок самообмежень. Це вкрай потрібні обмеження, що мають утверджуватися в нашому житті і впливати на формування нового характеру майбутньої цивілізації, на структуру відносин між окремими людьми, цілими народами й країнами. Людство продовжує нещадно експлуатувати природу і її ресурси, водночас дедалі сильніше забруднюючи й руйнуючи довкілля. Нова екологічна філософія має навчити нас сьогодні поважати Природу, Землю, все живе на ній, навчити так співіснувати в біосфері, щоб життя на планеті тривало й розквітало.

Прийшли на думку слова першого космонавта Юрія Гагаріна, який 50 років тому здійснив перший політ у Космос. Він розповідає про особливі відчуття в ті моменти, коли спостерігав за Землею здалека: «Оповита тонким блакитним серпанком атмосфера, як коштовний діамант, сяє вона на тлі чорного вакууму Космосу. Яка прекрасна наша Земля!..»

Земля – унікальна планета Сонячної системи. Унікальність її полягає передусім у тому, що на ній існує людське життя. Завдання нової екологічної філософії – зберегти різноманіття й багатогранність життя на Землі.

Ми маємо пам'ятати, що:

- Природа була й завжди буде сильнішою за людину;

- Людина – невід'ємна частина, «деталь» Природи, Всесвіту, й у своєму житті вона повинна керуватися їхніми Законами, зважати на всі елементи довкілля;

- Нормою життя кожної людини є дотримання біблійних заповідей у сучасній інтерпретації;

- Сучасні виробництва мають будуватися згідно із законами саморегульованих систем та із законами системної цілісності за аналогією з природними біогеоценозами й біосферою.

Так приходимо до висновку, що всім нам, мешканцям прекрасної, але вкрай переобтяженої наслідками людської діяльності планети, необхідно почати мудро й відповідально діяти. У XXI ст. важливо спрямувати всю силу свого духовного інтелекту на глибоке вивчення всіх складових природного середовища, обстежити завдані їй рани й віднайти засоби її лікування та відновлення.

Щедра наша Земля на хліб, добро, пісні й ласку. Тож бережімо найпрекраснішу з планет – нашу Землю. Вона дала людству все: скарби моря й гір, дивовижні рослини, загадкових звірів, подарувала найцінніше – життя. Та, на жаль, наш спільний земний дім конче потребує постійної, щоденної любові й турботи, чуйності й сердечності.

Фото на пам'ять. Василь Козій, директор ліцею-інтернату, Ніна Гриценко, заступник директора, та їх вихованці з Героями України М. Сікорським та Л. Каденюком. 24.02.2011 р.

Творчі роботи учнів комплексного закладу Київської обласної ради «Переяслав-Хмельницький ліцей-інтернат»

Анна Васько

*«...Я вірю в щасливу
українську долю...»*

*В природі все буденне і святкове,
І дивне, незвичайне, і просте.
Є зміст в пташиній мові,
В усьому, що зів'яло і цвіте...
Україно, ти для мене диво,
І нехай сплива за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.*

В. Симоненко

Україна – це назва нашої держави, яка вперше згадується у літописі 1187 року. З одного боку, наша держава є дуже молодою, їй всього 19 років. А з іншого боку, – історія нашого народу сягає сивої давнини. Були в неї періоди злету й падіння, була Київська Русь і періоди занепаду... Був Богдан Хмельницький, який виборов незалежність для України від Польщі, й була Переяславська рада, яка обіцяла підтримку з боку Москви, але наша Батьківщина з одної недоли потрапила в іншу...

Україна! Це слово з глибокою шаною й гордістю промовляють справжні громадяни України. Україна – це Софія Київська й Золоті Ворота, ласкаве Чорне море й бурхливі потоки, що із срібним передзвоном мчать з гір на долини, пшеничні лани й бла-

китне небо, розкішні каштани й сумні верби, це краса зелених Карпат.

Комусь хвилюють душу неповторні українські пісні, хтось побачить перед собою козацькі полки, що ідуть у похід. Перед кимось постануть слова мужньої Лесі Українки, присвячені великому Кобзареві:

*«Ми, як ти, минати будем
Чужії пороги,
Орати будем свої ниви,
Рідні перемоги».*

Сотні років українці виборювали права жити в мирі й злагоді зі своїми сусідами на заході та на сході. Але навіть зараз робити це дуже важко: на Україну намагаються впливати й Америка, й Росія, й Китай... І тому для нашої держави тепер нелегкі часи.

Але, незважаючи на те, як важко живеться сьогодні українському народові, хочеться сподіватись, що ми вистімо, бо ми – гордий, мужній, витривалий, працьовитий народ. Свідомість українців постійно зміцнюється, люди не перестають боротися за свої права, а наша держава зростає й розвивається.

Україні й сьогодні доводиться нелегко: чорнобильська катастрофа, екологічна небезпека, економічна криза, безробіття... У суспільстві процвітають злочинність, байдужість, підлість, рідкістю стає великодушність, чесність, милосердя, правдивість...

Чи забезпечать майбутнє своїм нащадкам сучасні олігархи? Вони, мабуть, переконані в тому, що гроші – найбільша сила на Землі. Але це далеко не так! Гроші – то тимчасове щастя. А ось духовність – то ві-

чне. Принижуючи один одного, брешучи один одному й народові в цілому, вони нагадують мені загнаного вовка. Я не заздрю їм, а співчую. Вони втратили мораль, духовність. І якщо вони й надалі протоптуватимуть грошові стежки, то про яке щасливе майбуття рідного краю може йти мова?

То разом з тим не все так погано в нашій країні. Сучасна молодь вже не соромиться говорити українською мовою, вивчає історію України й традиції українського народу. З естради звучать українські пісні, які глибоко западають у душу.

Не завжди легко жилося українському народу, але завжди самовіддані патріотично-сподвижники свого народу любили неньку-Україну. Треба бути відданим Україні серцем і безкорисливо працювати на благо держави. І це залежить від кожного з нас.

Ми, громадяни України, маємо любити й шанувати нашу Батьківщину, бути корисними їй своїми справами. Кожна людина, доросла вона чи мала, може бути цінною для розвитку майбутнього України, а сама вона повинна прожити своє життя з гідністю, не порушуючи загальнолюдські моральні принципи добра, любові, чесності, справедливості та порядності.

Нам потрібно вчитися творити добро на Землі, нехай хоч і маленьке, старанно виконувати свої обов'язки, а найперший обов'язок – гарне навчання, тому що тільки освічена людина може бути корисною державі. Поки наша молодь не розуміє свого значення для країни – доки Україні бути слабкою.

Дуже гарно сказав Григорій Савич Сковорода про місце людини в розвитку суспільства: «Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає,

й нехтуємо тим, що є, так, ніби минуле може вернутися назад, або, напевно, мусить здійснитися сподіване». Сидіти й мріяти про краще можна, але в такому разі воно не настане. Можна любити Україну й утікати за кордон. Але чого варта така любов?!

Не дивлячись на те, що відбувається зараз в Україні, я сподіваюсь, що майбутнє нашої держави буде створене кращими людьми.

Я вірю в щасливу українську долю. І хочеться завершити свій твір словами В. Симоненка:

*«Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
Можеш все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину».*

Марина Мікула

«...Те, що саме українці закладають космічні мислення, підтверджують історичні факти...»

Останнім часом я почала замислюватися над питанням, чому на Україні так багато негараздів? З екрану телевізора тільки й чути про стихійні лиха, автомобільні аварії, катастрофи, конфлікти політиків, насилля та жорстокість. І слухати, і сприймати все це не хочеться. Невже людина народжена для того, щоб страждати, виживати? Хай кожен задасть собі запитання: навіщо я живу? чому народився саме в Україні? чому змушений залежати від обставин? чому доля моя склалася саме так, а не інакше? Є твердження, що

народ має ту долю, на яку заслуговує... І Україна страждає, насамперед, від того негативу людського, який посилаємо ми у Всесвіт. Що посієш, – те й пожнеш. Це не тільки глибока народна мудрість, але й Закон. Адже за те, що засмічені вулиці міста, забруднені ріки, ставки, моря, відповідальні ми самі. Ті brutальні слова, що чуємо від підлітків, говоримо ми ж самі. Бабуся мені розповідала, що коли йшла до школи, ніколи не замикала вхідні двері хати. На подвір'ї просто неба зберігалися й посуд, і знаряддя праці, і сільськогосподарська продукція. Люди довіряли один одному. А зараз? Крадіжки та грабіжництво. Хто ж у цьому винен? Чи задумується хтось, що ми говоримо? Що ми їмо? Що ми п'ємо? З чого складається наша людська сутність? Що ми знаємо про культурну спадщину наших предків? І чи намагаємось щось дізнатися? Чому долю України вершать люди, які, насправді байдужі до її долі? Нелегко відшукати відповідь на ці запитання в самому собі. Простіше звинуватити в своїх негараздах владу, яку так часто критикують дорослі; долю, що така несправедлива; небесні сили, що діють на нашій землі. Я задумуюсь, чому на Україні в мирний час стільки сиріт? Адже ці покинуті діти нікому не скажуть «мама». Я згадую, коли була меншою, то лікувалася від застуди в дитячому відділенні. В окремій палаті лежали маленькі дітки, від яких відмовились батьки. Я дуже просила маму, щоб забрати чотирьохмісячного хлопчика. Дуже жаль цих самотніх дітей. Так хочеться, щоб було щасливе дитинство в нашій квітучій Україні. Життя багатьох громадян зводиться до того, щоб «набити» собі шлунок, вирвати ласий шматок. Телеефір переповнюють серіали, в яких пропагується легкий спосіб життя лише для свого задоволення. А прагнути

треба не легкого збагачення, не аморального способу життя, а духовності. Наші предки мали розвинене почуття людської гідності, національної свідомості, високу моральність, патріотизм. Які неперевершені витвори мистецтв залишили вони нам у спадок!

Україна живе в атмосфері гіркоти, зла, непорозуміння, байдужості та заздрощів. Все це – людські гріхи. Та Бог милосердний, він дає всім надію виправити свої помилки, здобути перемогу над гріхом. Але це досягається титанічною роботою над собою. Нічого нового – прості відомі закони життя на Землі, за якими жили наші предки. Люби свою землю, на якій народився. Люби свій народ. Роби добро. Правильно думай. Правильно говори. Спілкуйся мовою, якою спілкувалися наші батьки й прабадьки. Споживай тільки ті продукти, які вирощені на нашій землі. Мені хочеться вийти на вулицю й крикнути в людський натовп: «Люди, схаменіться! Порятуйте Україну!» Починаймо ж перебудовувати своє мислення згідно з духовними законами Космосу. Наш український народ має першим зробити крок та бути прикладом для всієї планети.

Те, що саме українці закладають космічне мислення, підтверджують історичні факти. Першим, хто почав використовувати ракети для польоту людини в космос, був українець Микола Кибальчич. Народився він на Чернігівщині. Винахідник Сергій Корольов, той самий, хто винайшов ракету, яка вивела в космос першу людину, народився й виріс у Житомирі. Видатний радянський учений українського походження, розробник космічних польотів Валентин Глушко, народився в Одесі. І це далеко не весь перелік розробників теорій повітроплавання, космічних польотів, а також винахідників літаків і

ракет. Наші прашури вірили, що душі людей не вмирають, тому що є частинкою Творця, вони повертаються на Землю та знову народжуються, щоб підтримувати й оберігати свій народ. Чому так відбувається? Я відшукала відповідь в Інтернеті: «Людина, будучи духовною сутністю, що існує вічно як частина інформаційно-польової структури Поля Свідомості Всесвіту, приходить на Землю та інші планети, «одягнувши фізичне тіло», для набуття досвіду в матеріальних світах з низькими частотами вібрації з метою оволодіти ними та бути їх володарями». Ось яка наша місія! З кожним своїм приходом на Землю людина поповнює свою інформаційну нішу про існування у фізичному світі. Ми, як частинки Бога, прийшли саме на цю Землю і саме у цей час, «одягнувши фізичне тіло»,

Малюнок Марини Мікули

для того, щоб виконати місію, визначену Космосом – дати поштовх розвитку нового мислення. Виконати таку важливу роботу мають саме українці. Та це лише перший крок до покращання життя в нашій Україні. Щоб Україна процвітала, розвивалася, стала воістину новою країною, відповідала духовним Законам Всесвіту, необхідно кожному з нас починати працювати над собою. Поміркувати, для чого ми прийшли на Землю?

Яку користь принесли своїм перебуванням на цій планеті? Прийшовши в цей світ, ми пам'ятаємо про своє призначення: допомогти Богові покращити земне життя, привести його до гармонії з Всесвітом. Спочатку ми всі бажаємо покращити себе й увесь Всесвіт. Та, потрапляючи під вплив земних умов існування, піддаємося земним принадам, матеріальним забаганкам і забуваємо про своє бажання. Ось чому Космос не дає нам спокійно жити фізично. Він пробує нагадати нам через різні стихійні явища, струси, повені про особливу місію на Землі – започаткування нового світогляду, нового мислення. І ми, українці, маємо прислухатися. Думати треба не про те, як швидше розбагатіти. Працювати потрібно розумом і душею.

З початком нового тисячоліття ми підійшли до межі, за якою починається нова епоха, нова Україна – вільна, гармонічна, багата й прекрасна. Всі ми є одночасно жителями Всесвіту й громадянами своєї країни – частини планети Земля. Поеднання духовних законів життя та наша людська відповідальність – шлях до нового світогляду, який наближає людство до Творця. Коли душа кожного українця, як вічна субстанція Космосу, буде збагачена добром і любов'ю, то і наша Україна стане осередком Доброти та Любові, Гармонії й Радості, Добробуту й Успіху!

Оксана Швидка

«...Колись я просто сиділа і дивилась у вікно...»

Ми кожного дня бачимо небо, але не надаємо цьому особливого значення. Небо, Сонце, зірки... Для нас це все стало буденною справою. Але досить лише замислитись над навколишнім середовищем і ти розумієш, як усе досконало створено і пов'язано між собою.

Вдень нас зігріває Сонце, вночі освітлюють дорогу Місяць та зірки.

Зірки – це маленькі планети. Хоча здалека вони усі однакові, але насправді мають багато особливостей. Наприклад, у Сатурна є дивовижна система кілець, ядро Урана складається з каменя і заліза, а Плутон має планету-близнюка.

Наша планета теж зірка, а ми – люди – маленькі світлячки, які надають Землі світла, ясності та відмінності від інших планет. Людей багато, а тому і планета яскрава, барвиста. І якщо людей не стане, то і Земля погасне, втратить ту свою найголовнішу особливість у нашій галактиці, адже лише на Землі створені усі умови для існування людей.

Земля дуже різнобарвна, бо кожен народ, кожна держава має свій відтінок і світиться по-своєму. Зникнення одного народу спричинить і зникнення його світла, а разом з ним зникне і вся його історія, відкриття, досягнення. А це є певним незапланованим переворотом у природі, який порушить решту процесів.

Наш рідний куточок теж є яскравим та неординарним. Україна – це маленьке, але настільки важливе світло планети, без якого Всесвіт уже не буде таким цікавим та захоплюючим, адже скільки праці вклали у створення історії і вивчення космосу українці, скільки важливих і корисних відкриттів зробили.

Космос для України – це вікно у великий світ загадок і таємниць, який відкриває людству безмежні можливості та перспективи.

Але не все так добре, як хотілося, бо з кожним днем ми не лише приближаємося до відкриття таємниці Всесвіту, але й спотворюємо і руйнуємо працю матінки-природи.

Колись я просто сиділа і дивилась у вікно... Чомусь задумалась над одним питанням: а що буде з Україною і, взагалі, з усією планетою через, скажімо, років 100, якщо ми так само будемо її псувати і знищувати?

Люди будують великі заводи, фабрики, забруднюють атмосферу шкідливими хімічними викидами, осушують річки та вирубують ліси для задоволення власних потреб, знищують тваринні і рослинні надбання природи. І при цьому ніхто не задумується про майбутнє. Навіть не своє, а про майбутнє своїх дітей, онуків. Де вони будуть жити, якщо їхні батьки та діди для їхнього ж матеріального забезпечення знищили Землю? Навіщо тоді будуть потрібні гроші, красиві будинки, великі заводи? Головне питання: кому вони будуть потрібні? Немає планети, а отже, немає людей. Це необернена закономірність природи. Навіщо ж конфліктувати з нею?

Так, я цілком згодна, що без промислового виробництва нам буде дуже важко, але потрібно в усьому знати міру і дотримуватись усіх норм і стандартів, берегти те, що нам дано.

Але існує не лише загроза знищення планети, а ще може так статися, що Земля залишиться, а людей не стане. Наша поведінка не відповідає ніяким нормам моралі і закону. Дехто ставить себе вище за інших, але ми усі маємо однакові права. Вже рідко де можна почути правду. Наша вельмишановна влада тобі говорить одне, а за спиною розкрадає державу. Звичайно, не в усіх державах такий безлад, але всюди є порушники закону. Повстання, бійки, міжусобиці, тероризм – усе це справа рук людей, яка не приведе до добра. Ми самі своїми руками вбиваємо себе. Життя нам дається не для того, щоб ми убили побільше людей і мали проблеми з законом. Хоча на нашу планету впливають і різні космічні чинники, але в основному псуємо Землю ми.

Тож потрібно не лише задумуватись про реальні проблеми, а і старатись їх позбутись, адже нової землі нам уже ніхто не подарує.

Ілона Яковенко
«...Вдивляючись сьогодні в зоряне небо, ми уявляємо не тільки своє майбутнє, а й майбутнє України ...»

В українській міфології існує одна із цікавих версій про виникнення Всесвіту з яйця – це одна з найперших казок, яку розповідають малюкам: «Про Курочку Рябу». Казка якимось чином пояснює, що світ почався з яйця, де яйце – «ніщо», з якого виникає «щось». Сама Курочка Ряба – чорна з білими цятками – це образ чорного неба з зірками. Мишка, яка зачепила яйце

хвостиком – це символ природної сили. Найдавніші міфології близькі до наукових точок зору. Якщо ми уважно подивимось на небо, то побачимо, що від нас відлітають всі планети, зорі, галактики й метagalactики. Вчені будують різні теорії: раз все віддаляється, то колись воно все буде разом, але де? – вияснити неможливо. Уявімо, що яйце – простір, космос, яке українці, готуючись до Великодня, зображували на писанках. Це були зорі, планети, галактики, які знаходилися в космічному просторі.

Вдивляючись сьогодні в зоряне небо, ми уявляємо не тільки своє майбутнє, а й майбутнє України. Вони завжди займало особливе місце в людському розумі, усередині якого приховані невичерпні можливості щодо вивчення світу.

На перший погляд, майбутнє людства видається безхмарним, світлим і досить успішним у своєму розвитку. Людина вірить у себе та впевнена в тому, що подолає будь-які перешкоди на шляху до нової ери. Але ми бачимо, що дійсність нам підносить неприємні сюрпризи: екологічні катастрофи, ядерну зброю, неякісні продукти харчування, вірусні хвороби та багато інших загроз для життя. Зараз відбувається руйнування озонового шару, людству, а також і усій Землі загрожує глобальне потепління. І все це неминуче відбивається на кожному з нас. Мені здається, що від людських дій потерпає і вся Космічна Система.

XX століття стало століттям переходу біосфери в ноосферу (сферу розуму). Мені дуже хотілося б, щоб люди зрозуміли врешті-решт, якої шкоди завдає їхня необдумана діяльність, безвідповідальне ставлення до природи. Сподіваюся, що людина постане перед природою не руйнів-

ником, а творцем. Цю істину має усвідомити кожний.

Наприклад, щодо екології, то потрібно вжити конкретні цілі: економити енергію, підтримувати «здоров'я» лісів та природної сили самоочищення водойм, запровадити автомобілі з мінімальною кількістю відпрацьованих газів і бензинів без вмісту свинцю. Та найголовніше – це заохочувати співвітчизників бережливо ставитися до довкілля. Думаю, коли люди будуть дотримуватися цих правил, то наша екологія поліпшиться.

Кожен із нас має чітко усвідомити, що ми не можемо просто заплющити очі на всі ці актуальні проблеми, які загрожують нашому життю й благополуччю майбутніх поколінь. Свій посильний внесок може зробити кожна людина, піклуючись і шанобливо ставлячись до навколишнього середовища.

Спостерігаючи зоряне небо, ми уявляємо, як Всесвіт розкриває перед нами світ чарівних фарб і перетворень, світ таємниць і чудес. І в той же час він залишається, як і раніше, нескінченно недоступним, його загадки відводять нас за горизонт сучасних наукових уявлень, заставляють людину роздумувати над Законами Природи. Безмежність Космосу пробуджує в людини прагнення взнати якомога більше. Космічні експерименти дають невичерпні можливості для творення, наукової творчості, пошуку планет, придатних для освоєння, й навіть для зустрічі з розумними істотами з інших світів.

Мені здається, що все зміниться на краще і майбутнє людства буде дивовижним і прекрасним! Ми варті цього!

Вадим Луценко

«...Все велике починається з малого...»

*«...світає,
Край неба палає,
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Сади, лани мріють,
Між ярами над ставками
Верби зеленіють
Сади рясні похилились,
Тополі поволі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють з полем.
І все то те, вся країна,
Повита красою
Зеленіє, вмивається
Дрібною росою...»*

(Т. Г. Шевченко «Сон»)

Природа України часів Шевченка – це невимовно чарівна краса! Краса, що сьогодні залишилася в пам'яті старших поколінь, підрастаюче – може бачити її тільки в своїй уяві.

Природа України містить у собі майже все властиве природі планети: моря, озера й ріки; степи й ліси; рівнини й гори. Клімат України сприятливий для здоров'я людей, хліборобства, тваринництва та культивування садів і виноградників, найрізноманітніших сортів овочів і фруктів, розведення птахівництва, риби, унікальних лікувальних трав.

Безмежно багата й родюча земля, тихі води, ясні зорі та чисте, високе й блакитне небо України. Сьогодні одна з найбільших за територією, чисельністю населення й ресурсним потенціалом країн Європи, член-засновник Організації Об'єднаних Націй, член багатьох інших міжнародних організацій Україна переживає тяжку екологічну кризу. Складні екологічні проблеми, що виникли в найрозвиненіших, найбільш індустріалізованих і урбанізованих регіонах планети в повній мірі характерні й для України.

Життя нерозривно пов'язане з природним середовищем. Сотні тисяч років тому, коли кількість людей на Землі була обмеженою, а їхній технічний потенціал був слабким, природне середовище не відчувало на собі тиску *Homo Sapiens*, воно легко самоочищалося і самовідновлювалося. Але минули тисячоліття, людське населення почало зростати такими темпами, яких не знала жодна популяція. Людська діяльність з часом перетворилася на могутню силу, здатну негативно впливати на природу не тільки в межах регіону, континенту, а й всієї планети.

Сучасні технології стали потужним інструментом, за допомогою яких людина споживає значно більше, ніж Природа може продукувати, а також викидає в довкілля таку кількість відходів, яку Природа не в змозі знешкодити. Людина за короткий час різко порушила зв'язки між різними компонентами біосфери, що формувалися протягом тривалого періоду історичного розвитку Землі.

Неухильне зростання населення нашої планети потребує відповідного збільшення видобутку й виготовлення життєвих ресурсів для забезпечення його проживання. Наслідки впливу людини на довкілля сумні й тривожні: порушуються ландшафти, забруд-

нюються атмосфера, морські акваторії та прісні води; руйнується ґрунтовий покрив, зменшуються лісові ресурси й чисельність видів рослин і тварин, хімічні сполуки, які циркулюють у біосфері, шкодять здоров'ю людини та всьому живому.

Нині екологічна криза все більше нівечить природу нашої країни. Загинули сотні малих річок, деградують Чорне й Азовське моря, перетворюються на стічні брудні «відстійники» дніпровські та інші водосховища, ставки й озера. Задихаються від промислових і транспортних забруднень міста, знищуються останні ліси, виснажуються орні землі.

Екологічна криза на Україні значно поглибилась після аварії на Чорнобильській АЕС у квітні 1986 року. Смертність населення України почала переважати народжуваність, під загрозою опинився генофонд нації.

Таке становище змусило керівництво держави визнати всю територію України зоною екологічного лиха.

Людству загрожує загибель найближчими десятиліттями, якщо воно терміново не змінить свого ставлення до природи, не змінить стилю своєї діяльності й існування, не переоцінить життєвих цінностей. Занепад духовності, надзвичайно низький рівень екологічної культури в цілих народів і націй, низький рівень екологічної освіти більшості урядовців і керівників, корумпованість чиновників практично в усіх країнах світу, загальний спад морального рівня за останні десятиліття – ще одна серйозна причина екологічної кризи.

Людству потрібні висока екологічна культура і свідомість, нова філософія життя, основна ідея якої: людина є лише часткою Природи й Космосу, із законами й силами

*«Природа – такий же унікал,
як картина Рафаеля. Знищити її
легко, відновити неможливо»*

(І. П. Бородин)

*«Ми отримали в спадок неви-
мовно прекрасний і багатообраз-
ний сад, але наша біда в тому, що
ми погані садівники, що не засвої-
ли найпростіших правил садівни-
цтва. Із зневагою ставлячись до
цього саду, ми робимо це з благо-
душним самозадоволенням непо-
внолітнього ідіота, який шматує
ножицями картину Рембранта»*

(Джеральд Дарелл)

*«Подібно до того, як буває
хвороба тіла, буває також хворо-
ба способу життя»*

(Демокріт)

*«Охорона природи повинна
стати моральною категорією
людства й користуватися пріо-
ритетом за будь-яких політич-
них ситуацій і компромісів»*

(М. Амосов)

*«Подумай про час – про все, що було,
Подумай про день сьогоднішній і
віки,
Що прийдуть за ним»*

(Уолт Уйтмен)

яких вона повинна рахуватися. Не владарювати над При-
родою, а співпрацювати з нею, бути не «царем парироди»,
а її невіддільною гармонічного часткою.

Все велике починається з малого. Кожній людині тре-
ба почати з себе, переосмисливши своє ставлення до на-
вколишнього середовища, з подвір'я свого будинку, зі
своїї маленької Батьківщини.

Місто, в якому я народився й живу, Переяслав-
Хмельницький, – одне з найдревніших міст на Україні.
Початки його історії губляться в глибині віків. Переяс-
лавська земля – багатющий край із мальовничою приро-
дою. Колись Григорій Сковорода називав Переяславщину
своєю матір'ю. А Тарас Шевченко в листі до свого друга
Козачковського писав з далекого краю: «Мені здається,
що і раю кращого на тім світі не буде, як ті Андруші».

У 1979 році тут було створено державний історико-
культурний заповідник, який налічує 27 музеїв.

Екологічна криза не обминула й цей «рай». У місті та
районі нагромадилася велика кількість побутових відхо-
дів, стихійні сміттєзвалища скрізь: край доріг, на вигонах,
уздовж берегів річок і в самих водоймах, під мостами, в
лісопосадках... В окремих районах бур'яни заповнили
місця загального користування.

У Переяславі багато колишніх промислових підпри-
ємств не працюють, натомість, з ранньої весни до пізньої
осені місто чи не щодня в диму: мешканці приватних бу-
динків активно спалюють листя, пластикові пляшки, що-
йно вирваний бур'ян; до них долучаються деякі підпри-
ємства, організації. Поблизу нашого ліцею підприємці,
що розташувалися тут, нерідко спалюють шини, пластик
та інші відходи.

Ще один масштабний вид забруднення нашого міс-
та – тютюновий дим. Палять на автозупинках, у під'їздах
будинків, у місцях відпочинку, у лікарнях, водії «маршру-
ток» під час рейсів, у натовпах, незважаючи на протесту-
ючих; на вулицях – навіть, школярі з цигарками.

До такого стану призвели не тільки економічна криза,
брак коштів на природоохоронні заходи, а, великою мі-
рою, відсутність належного контролю з боку відповідних
державних структур міста, низький рівень екологічної

освіти населення, бездіяльність «зелених» організацій, пасивна громадянська позиція жителів, низька самосвідомість мешканців міста.

Лише наведені окремі факти «само-знищення» людини в межах нашого міста викликають у мене почуття образи, гніву, болю, відчаю й страху. Страху за своє життя, життя рідних, за майбутнє людства і всієї планети.

Негайно! Вже сьогодні, людям необхідно змінити своє ставлення до навколишнього середовища. Ми зобов'язані поважати Природу, Землю, екосистеми й поводитися в до-вкільлі так, щоб не перешкоджати нормальному функціонуванню біосфери, щоб життя на планеті Земля продовжувалося й розквітало.

Віталій Туній
*«...А літати в космос
ми будемо заради
цікавості та нових
відкриттів...»*

Зараз наша країна переважає не найкращі часи стовно екологічної ситуації. Після промислової революції та НТР промисловість стала широк використовувати природні ресурси і з огляду на це збільшилася кількість викидів шкідливих речовин в атмосферу... Крім того, аварія на ЧАЕС, що теж негативно позначилася, як на екологічній ситуації, так і на здоров'ї нації. Потрібно зберегти нашу планету від забруднень і шкідливих викидів, починати це робити

потрібно, на мою думку, з регіонального вирішення проблеми. Особливо треба берегти нашу атмосферу, тому що її ушкодження може призвести до цілого ряду згубних для життя проблем.

Наприклад, парниковий ефект та озоніві дірки. Але якщо не прийняти конструктивні заходи, що сприяло б припиненню озонових дірок, то через ці зони до нас в атмосферу буде влітати космічний пил і не відомо, що він може з собою принести. Можливо, якісь невідомі віруси та невиліковні хвороби.

Космос – це безмежний простір, в якому обертається наша планета, всі інші планети, а також небесні тіла. Якби не було Космосу – не було б нічого. Ні Всесвіту, ні нашої планети. Тому все потрібно робити так, щоб не нашкодити Природі та Космосу, щоб не поставити майбутнє наших предків під загрозу. І якщо людина над цим не задумується сьогодні, можливо, з часом буде пізно.

Уявімо, що через сто років ми зможемо полетіти не тільки в Космос на Міяць, а можливо, на Марс чи Нептун! Для цього потрібно розвивати галузі космічного будівництва: ракети, космічні кораблі та апаратуру. І це все потрібно робити обережно, щоб не зашкодити Людству. Бо якщо щось піде не так, то може статися глобальна катастрофа. І ми можемо «вбити» нашу планету, а ми повинні будемо шукати інші планети для нашого існування, але щоб цього не сталося потрібно зараз берегти Землю. А літати в Космос ми будемо заради цікавості та нових відкриттів. Якщо зараз люди одружуються в повітрі на парашютах, під водою в скафандрах, то уявіть, як це буде романтично, коли люди будуть одружуватися в космосі або на іншій планеті. На екскурсії ми будемо їзди-

ти не в Київ чи Чернігів, а на Юпітер чи Венеру. Це все можливо, якщо Людство суттєво поліпшить власний духовний розвиток.

Реально підходячи до цього питання, мусимо визнати, що взаємодія людини й Природи стають все складнішими та суперечливими. Тому хочеться сказати лише одне: «Люди, схаменіться! Будьте гідні власного Богопотенціалу!»

Тетяна Дудка

«...Потрапити в царство сяючих світил – це мрія багатьох людей...»

Незабутній сон

Коли Марія була маленькою, їй дуже подобалося спостерігати за небом, було дуже цікаво, що там у кінці неба. Згодом Марія пішла в школу. Вона потроху почала розуміти, звідки з'являється сонце, чому день переходить у ніч, звідки з'являється місяць, зірки, і ще вона зрозуміла, що небо не має кінця. Перейшовши у більш старші класи, вона все розуміла, стала цікавитись космосом – це було дуже цікаво. На цей час вона стала більш дорослою, вже все розуміє, що їй цікавило в дитинстві і навіть більше.

Багато людей мріють полетіти в космос, в тому числі і Марія, побачити інші планети, які не можна побачити із землі, а також побачити красу нашої планети з космосу.

Прекрасний світ зірок постійно вабить до себе. Потрапити в царство сяючих сві-

тил – це мрія багатьох людей. Ця мрія дійшла до нас у прекрасних легендах, віршах і піснях. Із зоряним небом пов'язують піднесені і романтичні почуття.

Марія це все добре розуміє, і їй дуже хочеться побачити космос, побачити те що ніхто не бачив – жителів інших планет.

Одного звичайного дня Марія як і раніше лягла спати о дев'ятій годині вечора. Уночі вона проснулася від незрозумілих їй звуків. Марія підійшла до дверей, а там на її подвір'ї стоїть космічна ракета. Вона, не зрозумівши, що сталося, побігла до ракети і почала її оглядати, вона була висока у багато разів більша за Марію. Їй було дуже цікаво, що там усередині. Дівчинка зайшла в ракету, а там її зустрів балакучий папуга:

– Доброго вечора! – привітався папуга – мене звати Офелій, а тебе як?

– Папуга розмовляє? – відповіла зненацька Марія.

– Так я розмовляю, але я незвичайний папуга, я космічний, знаю всі світила космосу, всі неосяжні місця для людини. Так як тебе звати?

– Марія. – відповіла тихенько.

– Я чув, що ти мрієш полетіти у космос, це правда?

– Так це правда, це мрія мого життя.

– Тоді я прилетів, щоб здійснити твою мрію. Згодна?

Марія не знала що відповісти, адже це так далеко. Вона довго думала і відповіла:

– Я згодна.

– Тоді полетіли.

Вони вирушили в дорогу. Дівчинка не вірила тому, що вона летить у космос і збувається її мрія. Марія спочатку трішки боялася, адже це так далеко від дому і летіти з якимось папугою. Але все це швидко ви-

летіло у неї з голови, про це не думала тому, що дивилася на нічну красу її міста. Все далі і далі віддалялися вони від Землі і все захоплююче було дивитися навкруги, адже такої краси вона не бачила навіть увісні.

Марія й Офелій летіли в космосі, вони побачили планету Земля, яка вона красива з космосу. Перше сузір'я, яке дівчинка побачила – це сузір'я Лебеда.

– А що це за сузір'я? – спитала Марія у Офелію.

– Це сузір'я Лебеда – відповів мрійливо папуга, – чарівна прикраса літнього неба. Із цим сузір'ям пов'язано багато легенд.

– А розкажи хоч одну.

– Із сузір'ям Лебеда пов'язано багато легенд про кохання. У Спарті жила красуня Леда. Неприступна та горда, вона відхиляла залицяння найвідважніших і найсміливіших юнаків. Сам Зевс був вражений її вродою. Щоб перехитрити Леду і бути поруч з нею, він перекинувся на чарівного Лебеда і прилетів до її житла.

– Дуже цікаво – відповіла Марія і захопливо слідувала за папугою.

– А ось це бачиш сузір'я?

– Так бачу.

– Це сузір'я – Волосся Вероніки. З цим сузір'ям пов'язаний зовсім не міф, а історія, що трапилася за давніх часів. У Єгипті в III столітті до нашої ери правив фараон Птолемеї Євергет. Коли фараон вирішив у тривалий військовий похід, його дружина Вероніка нудилася довгим чеканням і невідомістю. У храмі богині Афродіти вона одного разу відрізала своє розкішне довге волосся і поклала на жертковий вівтар з думкою про те, щоб чоловік повернувся з походу живим і неушкодженим. Марія ти слухаєш?

– Так, так слухаю, розповідай.

– Волосся Вероніки зникло з храму, а фараон і справді незабаром повернувся живим. Щоб урятувати від смертної кари вартових, які охороняли храм і прогавили зникнення прекрасного дарунку, звіздар фараона сказав, що Афродіта перетворила Волосся Вероніки на сузір'я, щоб його чудовим сяйвом могли милуватися всі бажаючі.

– Захоплива історія, а розкажи ще щось.

– Ні Марія – відповів Офелій – досить уже про сузір'я, їх тут дуже багато, а в нас часу не багато, тому потрібно поспішати.

Вони вирушили далі, а Марія все ж хотілося більше дізнатися про зірки, про їх легенди, але вона побачила ще захопливіше – Сонце.

– Так Сонце. – відповівши, Офелій підійшов до Марії.

– А там є люди? – спитала Марія.

– Ні там людей не має. – насмішкливо відповів Офелій. – Сонце є джерелом усього живого. Ні люди, ні інші жителі космосу не в змозі здобути сонячну речовину для лабораторних досліджень. Плазма не утримується ніякими пробірками, тільки в сильних магнітних полях її можна ніби підвісити в повітрі, але «відщепнути» шматочок Сонця поки що не здатний жодний космічний апарат.

– А що тут є ще інші жителі окрім людей?

– Так, а ти що думала, що Ви одні в усьому всесвіті?

– Так, адже мама розповідала, що окрім нас ніде нема нікого.

– І ти слухаєш ці казки? – насмішкливо спитав Офелій, сів за кермо і направив до планети, що була навпроти їх.

– А що це таке? – спитала дівчинка.

– Це планета Марс.

– А там хтось живе?

– Так, там живу я і багато інших тварин.

– Тварин?

- Так тварин. Чого ти так дивуєшся?
- Офелію, я думала, що там одні папуги, а там усі тварини і всі балакають?
- Так усі балакають. Згодом побачиш сама.

Вони все ближче і ближче наближувалися до Марсу, а Марії все нетерпілося побачити тварин, які розмовляють. І ось вони уже прибули на Марс. Тварини бігають як і звичайно, а коли Марія вийшла із ракети, то почула голоси тварин, які були не дуже раді бачити людину на їхній планеті. Та згодом відносини між ними покращилися і це було до вподоби Марії, вона була щаслива.

– Офелію, а можна я візьму з собою кошеня, воно таке добре, красиве?

– Так, якщо тільки воно саме цього хоче. І ти не розповіси рідним про те що він розмовляє.

– Я нікому не скажу – стурбовано відповіла дівчинка.

– Я тобі вірю, бери.

– Дякую, Офелію.

Марія взяла з собою кошеня, яке припало до її душі і кошеня полюбило Марію, згодом дівчинка дізналася, що кошеня звати Маркус.

– Маріє! – гукав Офелій щодуху.

– Що, я тут – підійшла дівчинка до папуги – що трапилося.

– Час відвідати іншу планету, у нас часу небагато. Заходь у ракету.

– А де ж Маркус? Маркус! – тривожно гукала Марія свого улюбленця.

– Що таке, не встиг відійти на хвилинку, як уже кричать.

– Я не кричу Маркусе. Нам час уже відлітати.

– Що, уже?

– Так уже, ти зі мною?

– Так з тобою, теж хочу подорожувати.

Марія обняла Маркуса і вони обоє пішли в ракету, яка вже аж тоді Марія помітила називалася «Меркурій». Вони відлетіли, а Маркусу було тяжко розлучатися з своїм домом, але він знав, що його Марія любить і ніколи його не покине, буде про нього піклуватися і він про неї також.

– А куди ми летимо? – запитала Марія у Офелію.

– На землю.

– Додому?

– Так, додому.

– А можна ще кудись полетіти? – спитала дівчинка папугу, адже їй так сподобалася подорож в космос і їй не хотілося додому.

– Вибач, не можна тому, що у нас уже не має часу, пора уже повертатися додому, на сьогодні наша подорож майже завершується.

– Жаль – відповіла засмучено Марія.

Ракета відлітала від Марсу, відлетівши на деяку відстань було уже видно планету Земля. Вона була дуже красивою, яскравою. Все ближче і ближче підлітала ракета, все красивішою і красивішою ставала Земля. На планеті було помітно океани, материки і найкраще вирізнялася одна країна, і цією країною була Україна – найяскравіша, найвиразніша.

– Це планета Земля? – запитала Марія.

– Так, це Земля. Планета Земля, як будь-яке природне тіло має пройти всі стадії еволюції. Тепло надр планети буде поступово слабшати, ослабне перемішування в мантиї.

Це призведе до того, що припиниться виверження вулканів і землетруси. Вітри та дощі згладять поверхню планети, у безодні океану поринуть гори, що здіймаються сьогодні над поверхнею. Багато в чому майбутнє планети визначається температурою на поверхні. Але досить про це. Земля вирізняється від інших планет красою. Усім жите-

лям космосу до вподоби ця планета і до кінця ми не можемо її узнати. Найкрасивішою країною ми вважаємо Україну, адже ж вона колись планети.

– А ми зараз куди летимо? – спитала Марія.

– В Україну, я покажу тобі красу цієї країни, які люди живуть в цій країні.

Вони летіли недовго і невдовзі потрапили на те місце куди їм було потрібно прилетіти. Вони зупинилися на пшеничному полі. Поле було таке велике, що не видно було видно його меж, і таке густе, що навіть ногу не було куди поставити.

Марія, Маркіс і Офелій ледве вибралися з поля на стежинку і ще довго йшли, щоб дістатися до селища. Нарешті вони дібралися до селища і там зустріли господиню і між ними зав'язалася розмова:

– Доброго дня! – звернулася Марія до господині.

– Доброго дня! – відповіла господиня. – А ви хто?

– Ми туристи. Завітали в Україну.

– Туристи, це добре. Ходімо до мене додому, розповісте, де ви побували.

Господиня повела їх додому. Посадила за стіл і нагодувала, а потім після сніданку вона запитала:

– А куди ви прямуєте?

– Ми хочемо більше дізнатися про Україну – відповіла Марія, а Офелій і Маркус мовчали, не хотіли, щоб хтось окрім Марії знав, що вони розмовляють. – Ви ж тут живете, розкажіть щось про Україну з Вашої точки зору. – запитала Марія.

– Дитинко! Щоб розповісти все про Україну і життя не вистачить. Відомий український письменник Тарас Григорович Шевченко писав про Україну все життя, а якби

він ще жив, то мені здається, що писав би ще і ще кращі поеми, вірші, твори про Україну. Але я буду дуже коротко розповідати.

– А розкажіть про українців – захоплюю спитала дівчинка.

– Українці дуже добрі, господарські люди. – розпочала господиня свою розповідь.

Вони довго розмовляли, а потім вирушили в подорож, котра була короткою тому, що часу було обмаль. Вони вже вирушили додому і дорогою додому ще раз облетіли Землю, щоб Марія ще раз побачила Землю здалеку і

повернулися на те саме місце, де Офелій забрав Марію в подорож.

Дівчинка дуже хотіла залишитись з Офелієм, але це було неможливо, вона вийшла з ракети з Маркусом і стала прощатися з папугою.

– Мені дуже сумно розставатися з тобою. – відповіла Марія.

– Чекай, ще колись прилечу і знову полетимо у подорож. Мені теж дуже сподобалося з тобою подорожувати і сподіваюсь, що ще колись зустрінемось. Прощай! – і на цих словах Марія прокинулася і зразу ж почала шукати кошени, але його не було, пішла на подвір'я і там не має нічого:

– Це був лише сон – задумливо сказала дівчинка, – але ж який прекрасний, якщо ж насправді я не можу полетіти, то хоч увісні.

Ганна Кокорева
«...Світ такий загадковий і не пізнаний...»

Чарівна історія (Зоряна подорож)

Ця історія почалась досить давно, але й не так давно, щоб про неї почали писати у літописах й інших історичних джерелах. Люди думають, що всі дивовижні історії трапляються на Різдво чи на Новий Рік – коли на вулиці біло-біло і ввижається, що вся земля у сріблі, а як почне йти сніг, то здається, що люди всім світом почали вибивати постіль, і

ті пухнасті пір'їнки летять над землею. І кожна людина, навіть не підозрюючи, чекає на диво у цей святковий час.

Але ця історія трапилась в один звичний, але сонячний день, коли все навколо оживає і вітає кожного з приходом весни.

Жила в одному селі, а може і не селі, бо там було дуже мало хат... Маленьке селище було розташоване біля великого заводу, де виготовляють деталі і збирають космічні кораблі. Отже, жила в тому селищі маленька непосидюча дівчинка зі співучим ім'ям Катруся. Мама в неї не було, але вона й не дуже журилась, бо татусь дуже любив свою маленьку біляву квіточку.

А батько її був не простим чоловіком, як всі інші батьки, він був конструктором космічних кораблів-супутників.

Катруся була ще маленькою, тому до школи не ходила. І батько брав її до себе на роботу, а Катруся була й не проти. Вона дуже любила батькову роботу і частенько навідувалася до нього. Але більше всього вона любила дивитись на зоряне небо і мріяти про захоплюючі подорожі і невідомі загадкові світи, про те, чи існують інші галактики.

Але, як не гадай, а мрії здійснюються. Це сталося випадково. Катруся, як завжди, після того, як прокинулася і поснідала, відразу побігла до тата на роботу. Поблукавши базою і привітавшись з кожним, кого зустріла (а Катрусю на базі знали добре, бо вона майже тут виросла), дівчина попрямувала до невеличкої капсулки, яка згодом мала стати космічним супутником. Обдивившись корабель з усіх боків, вона перейшла в середину. Їй дуже сподобалось те, що вона побачила. Там було багато кнопочок, важелів та лампочок, які були різнокольорові, але не горіли. Катруся сіла на зручне місце космонавта і

вирішила трохи погратися, а потім уже йти шукати тата.

Награвшись, вона не помітила, як заснула. А прокинувшись від того, що під нею почала хитатися підлога і все почало труситись. «Мабуть, випробовують», – промайнуло в голові у Катрусі. Дівчинка не злякалась, адже багато разів бачила, як запускали для випробування інших космонавтів у ракетах. У першу чергу, вона пристебнулася і почала чекати. Але, як і усі діти, вона не витерпіла і нажала велику червону кнопку і відчула, що відірвалася від землі і летить у космос. Знаючи і бачивши всі рухи і дії космонавтів, вона потягнула за один важіль і нажала якусь кнопочку і піднялися жалюзі, які захищали скло від удірів і тертя об атмосферу. І перед нею відкрився чудовий краєвид.

Вона летіла вперед у відкритий космос, а позаду неї залишилась її домівка. Спочатку вона перестала бачити свій дім, потім базу, а потім усе злилось і вона побачила Україну – ту країну, яку вона любила і у якій жила, побачила її як на карті, з чіткими обрисами. А потім вона перетворилась на маленького кудлатого песика, який дививсь їй услід і ніби питав: «Катрусю, ти куди?». А вона відлітала у відкритий космос, посміхаючись і махаючи долонею цьому песику, кажучи продумки: «Кудлатику, я ще повернусь».

Ще мить і песик щез, вона вилетіла в хмари. Вони були білі – білі, як цукор, і нагадували Катрусі солодку вату. Але з часом вона вилетіла з хмар і побачила, що наближається до зірок з величernoю швидкістю.

Малюнок Ганни Кокоревої

Але, вилетівши з атмосфери, корабель ніби перестав рухатись і зупинився.

Дівчинка озирнулася на землю і побачила, її як блакитну кульку з розмивами, вона з кожною хвилиною віддалялася від неї.

Катруся подумала: «Де це зараз мій тато? Що він зараз робить? Мабуть, він уже почав переживати». Але скоро її увагу відвернув вигляд з вікна, і вона з захопленням широко-широко відкрила свої блакитні очі. ще й відкрила очі від здивування. Навкруги були зорі. Їх було так багато, і вони були такі яскраві та гарні. «Якби зорі були світлячками, то тут їх би був цілий мурашник!» – промайнуло у збентеженій голівці дівчинки.

Катруся сиділа і роздивлялася навкруги, а як глянула вперед, то побачила, що вона летить до Сонця.

«Я ж там згорю» – злякано подумала мандрівниця і заплющила очі. Коли вона їх розкрила, то побачила, що лежить у своєму маленькому дерев'яному ліжечку, а надворі ніч. А із сусідньої кімнати чулося хропіння батька.

Вона побігла босоніж на вулицю і побачила, що ніч зоряна-зоряна. І зірочок так багато, що все навкруги видно неначе вдень. Але найяскравіше світився місяць. Перевівши від зір погляд, Катруся побачила, що місяць їй всміхався ніжною усмішкою, ніби хотів сказати: «Ну що, Катрусю, не злякалася?»

А Катруся із Землі дарувала свою вдячну посмішку Місяцю і зіркам.

Дівчинці здалося, що це вони – Земля, Місяць, Простір, сузір'я – почули потаємні мрії-думки й подарували цей магічний Сонцеграй, Сонцерух, Сонцелет у обійми живої казки, бо Світ такий загадковий і непізнаний. Щоб пізнавати його, вона Катруся, і поспішає в країну Дорослості...

Артур Ратушний

«...Безперечно! Україна і космос нероздільні...»

Інтерв'ю...

2055 рік... Я прокинувся – мені наснився жах (Марсіани прилетіли на нашу планету, аби знищити людство і колонізувати Землю). Раптом щось ляснуло – схопився, але вже через секунду розслабився, відкинув цю думку геть, впав на ліжко, це кіт, мабуть, хоче щось поцупити зі столу, от бешкетник. Ось звичний сигнал будильника, глянув на годинник – 6 ранку – потрібно збиратись на роботу... Дзвінок у двері – звична річ. Відчиняю, а за ними робот, типічна річ для середини XXI сторіччя, нічого особливого, модель 4-го покоління, тому так і називається У-4 («У» - українець).

– Привіт, Камелоте (його так прозвали). Гарно виглядаєш! (Втім, як і завжди, подумав, бо особисто я не довіряю цим залізякам!)

– Доброго ранку, дякую. Ваша газета й електроадаптер, сер!

– Дякую! Бувай!

– До побачення!

Зібравшись їду до офісу, де маю отримати нове завдання: братиму інтерв'ю у директора НКАУ. Мало не забув: я працюю кореспондентом на місцевому телеканалі...

– Доброго ранку, шефе, що там у нас на сьогодні?

– Доброго ранку, візьмеш інтерв'ю про розвиток космонавтики в одного урядовця і вважай відпустка вже твоя.

– Добре, зараз лише зберу приладдя і вирушаю.

Через якийсь час ми з оператором заходимо до кабінету ДИРЕКТОРА...

Він привітався, і одразу пригостив нас чашечкою кави.

– Доброго дня!, – привіталися ми. – Ви, напевно, чекали нас?

– О, так, звісно я на вас чекав! – відповідає він з посмішкою на обличчі.

– Ну, то почнемо! – кажу я.

– Звісно!

Я поклав на стіл диктофон, зачекав доки напарник розбереться з камерою, влаштувався навпроти ДИРЕКТОРА.

– І... Почали! – подав сигнал оператор.

– Пане Директоре, скажіть, як розвивається українська космонавтика на даний момент?

– Відповім просто: сьогодні НКАУ координує роботу більш ніж 140 підприємств – у тому числі таких гігантів, як «Південмаш», де виробляються ракети-носії, КБ «Південне» ім. М. Янгеля, де вони проектуються, підприємства «Комунар», «Хартрон», «Укркосмос», «Обрій», «Київський радіозавод», мережа науково-дослідних центрів і інститутів, і це лише в Україні, а ще стільки ж по всьому світу. Всі вони зосереджені в шести географічних пунктах – Києві, Дніпропетровську, Харкові, Львові, Чернігові і Криму. Для керування супутниками в Україні також створений єдиний наземний автоматизований комплекс керування (НАКК), що включає центри керування польотами космічних апаратів, прийому наукової інформації, її опрацювання, контролю навігаційного поля

і космічного простору... Україна загалом є однією із передових держав у космічній інженерії, і зовсім скоро ми зможемо будувати так як міжпланетні, так і міжгалактичні кораблі на орбіті, а досягнемо ми цього, як тільки закінчимо проект по розробці нового надпотужного квантового двигуна.

Добре, чи можете відповісти на таке питання: хто фінансує ці всі проекти? Ці нові розробки? Адже вони мабуть коштують мільярди гривень!

Ну... Частину фінансує держава, меншу частину. А основне фінансування відбувається за рахунок співпраці із двадцятьма п'ятьма державами світу, яким ми постачаємо ракети носії, і не тільки...

Скажіть, чи українська космічна інженерія обмежується лише цивільною космонавтикою, чи є також військові розробки?

Гарне питання. Зараз ведуться розробки нової протонної зброї, але не дуже добре знаю про це, тож розповім про державні військові проекти, а вони базуються на давно розпочатих проектах Міжконтинентальних балістичних ракет. Колись такими були: РС-20 (більше відомих під натовською класифікацією як SS-18 «Сатана»). Зараз це нова, набагато точніша і більш руйнівна зброя, яка знаходиться і запускається із супутника... Також зараз на озброєнні у нас є зброя яка дозволяє робити скерований ядерний вибух, у точку діаметром 1 см, така зброя знаходиться на орбіті і здатна знищити навіть всю планету.

– Якщо ми вже звернулися до минулого, розкажіть нам, як усе починалося, тобто як починалася космічна ера?

– Космічна ера розпочалася у першій половині XX століття... Тоді це були секретні військові об'єкти, і проводилися вони в СРСР,

Німеччині та США. Перший робочий експериментальний РРД побудував американський винахідник Р. Годдард у 1926 р. Аналогічні розробки в 1931–1933 рр., проводилися в СРСР групою ентузіастів під керівництвом Ф. А. Цандера. Найбільших успіхів у розробці РРД у першій половині XX ст. добилися німецькі конструктори Вальтер Тіль, Гельмут Вальтер, Вернер фон Браун та інші. Зі сторони СРСР одне з найважливіших місць посідає інженер С. Корольов.

4 жовтня 1957 року пролунали сигнали першого штучного супутника Землі. Вони знаменували початок нової ери. З цього дня докорінно змінилося уявлення про нашу планету, як про середовище існування людства.

У післявоєнний період, у роки «холодної війни» відбувалася напружена космічна гонка між двома супердержавами США та СРСР. У 1969 році в США був запущений перший космічний корабель серії Аполлон, виведений на траєкторію польоту до Місяця ракетою-носієм Сатурн V, перша ступінь якої була оснащена п'ятьма двигунами рідинними ракетними двигунами F-1. За ним слідувало багато інших, аж до сьогоднішнього дня.

Отже, розвиток космічної інженерії дав Україні поштовх до здобуття того потенціалу, який ми використовуємо зараз?!

Безперечно! Україна і космос – нероздільні. Зв'язок цей міцно встановився на зорі космонавтики, і витравити його зараз просто неможливо.

От і добігає кінця репортаж. Отже Україна пройшла довгий і нелегкий шлях у космічній інженерії, до першості серед інших держав.

Так! На даний момент Україна посідає чинне місце в рядах космічних супердерж-

жав, і незабаром ВСЕСВІТ підкориться нам! Дякую!

Ось і все, шановні телеглядачі, на цьому закінчується наш репортаж про розвиток української космонавтики. До побачення в наступному ефірі!

Катерина Заболотня

*«...У майбутньому
українці
В Космосі ще багато
раз побувають...»*

*У майбутньому українці
В Космосі ще багато раз побувають,
Сотні астероїдів і комет
Там повідкривають,
Ходити й заявляти
Усім будуть,
Що вони найкращі
На Землі люди!
Ніхто не знає в світі
Скільки планет на небесній орбіті,
а українці ж в майбутньому їх порахують
та багато картин про це намалюють.
Он там падає зоря,
А там сузір'я світять іздала,
Та все це нам давно відомо,
Що у Космосі всім чудово.
А моя думка ось така:
«Не дати космонавтам драпака,
Щоб в скафандрах там сиділи
Й проявляли себе в науковій ділі!»*

Науково-популярне видання

Космічна Україна.

Переяславщина

Альманах

Автори просвітницького проекту «Космічна Україна»

Олег Базалук, Ольга Шкира

У виданні використані фотографії

Віктора Сокола, Сергія Вовкодава, Тараса Дудки,
Ольги Шкири, Юрія Журавля

Літературні коректори:

Марія Карп'юк, Тетяна Деркач

Дизайн та комп'ютерна верстка:

Віталіна Єфіменко, Неля Панченко, Альона Спіжова

Електронні ресурси

Режим доступу

Навчайся з нами. Леонід Каденюк [ПХДПУ ім. Г. Сковороди]//

<http://www.youtube.com/watch?v=IeZvDsrHRUK>

Ділові знайомства. Леонід Каденюк [ПХДПУ ім. Г. Сковороди]//

<http://www.youtube.com/watch?v=ct1CihHtYQg>